

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU4

2021 års redogörelse för bolag med statligt ägande

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger båda skrivelserna till handlingarna och avslår samtliga motionsyrkanden.

Skrivelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande innehåller verksamhetsberättelsen för företag med statligt ägande och beaktar utvecklingen för statliga företag under 2020. I skrivelsen om Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen redovisar regeringen bl.a. sin bedömning av Riksrevisionens iakttagelser och slutsatser och regeringens aviserade samt vidtagna åtgärder med anledning av dessa. Motionsyrkandena innehåller förslag om såväl statens ägande av företag som förvaltningen av dessa företag.

Betänkandet innehåller 32 reservationer (M, SD, C, V, KD, L, MP) och nio särskilda yttranden (S, M, SD, C, V, KD, L, MP). I reservationer förordas bl.a. att riksdagen gör ett tillkännagivande om statens långsiktiga företagsägande (M, SD, KD, L), statens ägande av AB Svenska Spel (M, SD, L) och utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB (M, SD, KD, L).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:140 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande.
15 yrkanden i följdmotioner (C, V, KD).

Skrivelse 2021/22:31 Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen.

5 yrkanden i följdmotioner (M, KD, V).

Ett sextiototal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2021/22.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet	9
Ärendet och dess beredning.....	9
Utskottets överväganden.....	10
Övergripande om statens ägande och förvaltning av företag.....	10
Skrivelsen med 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande	10
Skrivelsen om Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen	11
Motionerna.....	15
Bakgrund och pågående arbete	19
Tidigare riksdagsbehandling	24
Utskottets ställningstagande.....	25
Statens ägande och förvaltning av vissa företag.....	33
Motionerna.....	33
Bakgrund och pågående arbete	39
Tidigare riksdagsbehandling	50
Utskottets ställningstagande.....	50
Reservationer	61
1. Skrivelsen om Riksrevisionens rapport, punkt 2 (M, KD)	61
2. Skrivelsen om Riksrevisionens rapport, punkt 2 (V).....	62
3. En översyn av statens företagsägande, punkt 3 (M, KD, L)	63
4. En översyn av statens företagsägande, punkt 3 – motiveringen (SD)....	64
5. Statens långsiktiga företagsägande, punkt 4 (M, SD, KD, L).....	64
6. Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader, punkt 5 (M, KD).....	65
7. Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete, punkt 6 (M, SD)	66
8. Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete, punkt 6 (V)	67
9. Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete, punkt 7 (M).....	68
10. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (SD)	69
11. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (C).....	70
12. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (V)	72
13. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (L).....	74
14. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (MP).....	75
15. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (SD).....	76
16. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (C)	77
17. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (MP)	77
18. Statens ägande av Lernia AB, punkt 10 (SD).....	78
19. Statens ägande av Postnord AB, punkt 11 (SD, V)	79
20. Statens förvaltning av Postnord AB, punkt 12 (SD).....	80
21. Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB, punkt 13 (V)	81
22. SJ AB:s mål och avkastningskrav, punkt 14 (SD).....	81
23. SJ AB:s mål och avkastningskrav, punkt 14 (V)	82
24. Statens ägande av AB Svenska Spel, punkt 16 (M, SD, L)	83
25. Avyttring av delar av Telia Company AB, punkt 17 (SD)	84

26. Avyttring av delar av Telia Company AB, punkt 17 – motiveringen (M, KD, L).....	85
27. Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB, punkt 18 (M, SD, KD, L).....	85
28. Vattenfall AB:s uppdrag och mål, punkt 19 (SD).....	86
29. Vattenfall AB:s uppdrag och mål, punkt 19 (V).....	87
30. Visit Sweden AB:s uppdrag, punkt 20 (SD).....	88
31. Visit Sweden AB:s uppdrag, punkt 20 (C)	89
32. Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag, punkt 21 (V)	90
Särskilda yttranden	92
1. Sveaskog AB, punkt 15 (S)	92
2. Sveaskog AB, punkt 15 (M)	93
3. Sveaskog AB, punkt 15 (SD)	94
4. Sveaskog AB, punkt 15 (C).....	95
5. Sveaskog AB, punkt 15 (V).....	96
6. Sveaskog AB, punkt 15 (KD).....	96
7. Sveaskog AB, punkt 15 (L)	97
8. Sveaskog AB, punkt 15 (MP).....	98
9. Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB, punkt 18 (SD)	99
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	100
Skrivelse 2020/21:140.....	100
Följdmotionerna	100
Skrivelse 2021/22:31.....	101
Följdmotionerna	102
Motioner från allmänna motionstiden 2021/22	102
<i>Bilaga 2</i>	
Företag med statligt ägande	110

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Övergripande om statens ägande och förvaltning av företag

1. **Skrivelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande**

Riksdagen lägger skrivelse 2020/21:140 till handlingarna.

2. **Skrivelsen om Riksrevisionens rapport**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:4276 av Lars Hjälmered m.fl. (M, KD) yrkandena 1 och 2 samt lägger skrivelse 2021/22:31 till handlingarna.

Reservation 1 (M, KD)

Reservation 2 (V)

3. **En översyn av statens företagsägande**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 15 och

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 49.

Reservation 3 (M, KD, L)

Reservation 4 (SD) – motiveringen

4. **Statens långsiktiga företagsägande**

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:4112 av Camilla Brodin m.fl. (KD),

2021/22:3165 av Johan Hultberg (M) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 3 och

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 13.

Reservation 5 (M, SD, KD, L)

5. **Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3687 av Lars Hjälmered m.fl. (M) yrkande 17 och

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 47.

Reservation 6 (M, KD)

6. **Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete**

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3,

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2,

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18.

Reservation 7 (M, SD)

Reservation 8 (V)

7. Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete

Riksdagen avslår motion

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 14.

Reservation 9 (M)

8. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C),

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1
och 2,

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1,

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande
4,

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27 och

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Reservation 10 (SD)

Reservation 11 (C)

Reservation 12 (V)

Reservation 13 (L)

Reservation 14 (MP)

Statens ägande och förvaltning av vissa företag

9. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:340 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,

2021/22:1569 av Serkan Köse (S),

2021/22:1622 av Per Åsling (C) yrkandena 2 och 3,

2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 18.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (C)

Reservation 17 (MP)

10. Statens ägande av Lernia AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 6 och

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 18 (SD)

11. Statens ägande av Postnord AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:440 av Jessica Thunander m.fl. (V) yrkande 5 och

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 5.

Reservation 19 (SD, V)

12. Statens förvaltning av Postnord AB

Riksdagen avslår motion

2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 9 och 10.

Reservation 20 (SD)

13. Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15,

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 och

2021/22:2440 av Ida Drougge (M).

Reservation 21 (V)

14. SJ AB:s mål och avkastningskrav

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 6,

2021/22:2953 av Patrik Jönsson m.fl. (SD) yrkande 4 och

2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.

Reservation 22 (SD)

Reservation 23 (V)

15. Sveaskog AB

Riksdagen avslår motion

2021/22:88 av Dennis Dioukarev (SD).

16. Statens ägande av AB Svenska Spel

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8,

2021/22:3371 av Viktor Wärmick m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 5.

Reservation 24 (M, SD, L)

17. Avyttring av delar av Telia Company AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3,

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 9 och

2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 4.

Reservation 25 (SD)

Reservation 26 (M, KD, L) – motiveringen

18. Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 8 och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 16.

Reservation 27 (M, SD, KD, L)

19. Vattenfall AB:s uppdrag och mål

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6,

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:439 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4,

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:2822 av Betty Malmberg (M) och

2021/22:3539 av Lars Beckman (M).

Reservation 28 (SD)

Reservation 29 (V)

20. Visit Sweden AB:s uppdrag

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:2449 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 10 och 11 samt

2021/22:3242 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 13 och 24.

Reservation 30 (SD)

Reservation 31 (C)

21. Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag

Riksdagen avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 10–14 och 16,

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 2 och 4 samt

2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8.

Reservation 32 (V)

Stockholm den 16 december 2021

På näringsutskottets vägnar

Jennie Nilsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Monica Haider (S), Helena Lindahl (C), Birger Lahti (V), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD), Peter Helander (C), Patrik Engström (S), Elisabeth Björnsdotter Rahm (M), Joakim Sandell (S) och Amanda Palmstierna (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande (skr. 2020/21:140) och 15 yrkanden i tre följdmotioner. Utskottet behandlar vidare regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen (2021/22:31) och två följdmotioner med totalt fem yrkanden. Därutöver behandlas 67 yrkanden i motioner från den allmänna motionstiden 2021/22. Motionsyrkandena handlar om statens ägande och förvaltning av företag. Motionsyrkandena finns i bilaga 1. I bilaga 2 finns en tabell över företag med statligt ägande.

Den 26 oktober 2021 lämnade riksrevisor Helena Lindberg med medarbetare från Riksrevisionen information till utskottet om den aktuella granskningen. Den 9 december 2021 lämnade statssekreterare Stina Billinger med medarbetare från Näringsdepartementet information om SAS AB.

Utskottets överväganden

Övergripande om statens ägande och förvaltning av företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger regeringens skrivelser till handlingarna. Vidare avslår riksdagen motionsyrkanden om bl.a. en översyn av statens företagsägande, statens långsiktiga ägande av företag och riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete. Utskottet hänvisar främst till de grundläggande principer och regelverk som är styrande för statens bolagsförvaltning och det pågående utvecklingsarbetet när det gäller förvaltningen av de statligt ägda företagen.

Jämför reservation 1 (M, KD), 2 (V) och 3 (M, KD, L), motivreservation 4 (SD) och reservation 5 (M, SD, KD, L), 6 (M, KD), 7 (M, SD), 8 (V), 9 (M), 10 (SD), 11 (C), 12 (V), 13 (L) och 14 (MP).

Skrivelsen med 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande

I skrivelse 2020/21:140 lämnar regeringen en redogörelse för förvaltningen av statens bolagsägande och för verksamheten i de bolag som Regeringskansliet förvaltade vid årsskiftet 2020/21. I skrivelsen anger regeringen att den aktivt ska förvalta statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande så att deras värdeutveckling och avkastning blir den bästa möjliga givet ett balanserat risktagande och se till att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. Regeringen uppger att det för att åstadkomma detta är viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader. Vidare framhålls vikten av att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande. Regeringen konstaterar att en ökad globalisering, teknologisk utveckling och konkurrensutsättning har förändrat förutsättningarna för ett flertal av de statligt ägda bolagen. Som en konsekvens av detta har den statligt ägda bolagsportföljen förändrats betydligt över tid. För staten som ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga bolagens olika uppdrag och inriktning. Regeringen anför att inriktningen på många av bolagens verksamhet och samhällsuppdrag motiverar att staten även fortsättningsvis är en betydande bolagsägare.

Regeringen konstaterar vidare att den statliga bolagsportföljen, liksom privatägda bolag, under 2020 påverkades av de snabba samhällsförändringarna till följd av pandemin. Detta gällde särskilt vissa av bolagen och i juni 2020 bemyndigades regeringen att dels besluta om kapitaltillskott till Swedavia AB

med högst 3,15 miljarder kronor och Lernia AB med högst 150 miljoner kronor, dels förvärva aktier eller vidta andra liknande åtgärder i syfte att rekapitalisera SAS AB (prop. 2019/20:187, bet. 2019/20:FiU62, rskr. 2019/20:364).

I verksamhetsberättelsen, som ingår i skrivelsen, redovisar regeringen hur förvaltningen av statens bolagsäggande har utvecklats under 2020. Förändringar av styrelseledamöter redovisas t.o.m. maj 2021. I redovisningen ingår information dels om aktiebolag vars aktier förvaltas av Regeringskansliet, dels om verksamheten i organisationerna Svenska skeppshypotekskassan, Stiftelsen Industrifonden och Stiftelsen Norrlandsfonden. Regeringen redogör även för statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande 2020, som beslutades i februari 2020. Regeringen uppger att den avser att fortsätta utveckla bolagsstyrningen inom ramen för denna ägarpolicy och vid behov revidera densamma. Regeringen uppger att informationsgivningen till riksdagen när det gäller bolagen med statligt ägande sedan tidigare har stärkts mot bakgrund av ett antal granskningsrapporter från Riksrevisionen. Regeringen avser att fortsätta utvecklingen av informationsgivningen för att säkerställa att riksdagen får en god bild av den statligt ägda bolagsportföljen. I den aktuella verksamhetsberättelsen har regeringen t.ex. inkluderat mer detaljerad information om gällande ramverk för rapportering av klimatrelaterade risker och möjligheter samt en redogörelse för de kapitaltillskott till bolagen med statligt ägande som gjordes med anledning av pandemin. I verksamhetsberättelsen behandlas även bl.a. processerna med att nominera styrelseledamöter och för att fastställa bolagens ekonomiska mål och uppdragsmål. Regeringen redovisar även könsuppdelad statistik för bolagens styrelser, verkställande direktörer och ledningsgrupper.

Skrivelsen om Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

I skrivelse 2021/22:31 sammanfattar regeringen Riksrevisionens rapport, iakttagelser och rekommendationer. Riksrevisionen har granskat om regeringens styrning mot hållbart företagande i de statligt ägda bolagen har lett till att ambitionerna som regeringen uttrycker i statens ägarpolicy har uppnåtts och hur de omsätts i praktiken. Regeringen konstaterar att Riksrevisionen ser att det finns utvecklingsområden och att myndigheten har lämnat flera rekommendationer till regeringen.

När det gäller uppföljning av de statligt ägda bolagens arbete med hållbart företagande framhåller regeringen att Riksrevisionen anser att granskningen visar att det är tydligt att staten strävar efter att vara en aktiv och professionell ägare på området hållbart företagande. Samtidigt anser myndigheten att dessa ambitioner i mindre grad och mer vagt handlar om konkreta resultat i de statligt ägda bolagens verksamheter. Enligt Riksrevisionen bör regeringens fokus

ligga mer på processer för styrning och uppföljning av bolagens arbete. Myndigheten bedömer att vissa uppföljningar, som ägardialogen och hållbarhetsanalyser, behöver genomföras mer regelbundet och systematiskt och att det finns vissa utmaningar med att samla in data från bolagen, särskilt på miljöområdet. Riksrevisionen rekommenderar därför regeringen att genomföra uppföljningen av de statligt ägda bolagens arbete med hållbart företagande mer systematiskt och återkommande.

Riksrevisionen bedömer vidare att regeringen behöver förtydliga sin styrning när det gäller de internationella riktlinjer som de statligt ägda bolagen ska beakta för att ge bolagen starkare incitament att nyttja dem i arbetet med hållbart företagande. Riksrevisionen konstaterar att dessa riktlinjer tas upp i statens ägarpolicy men menar att policyn är tolkningsbar och att det därför kan variera hur bolagen agerar i enlighet med den. Riksrevisionen rekommenderar därför att regeringen förtydligar informationen till de statligt ägda bolagen så att det blir tydligt för dem vilka internationella riktlinjer som de ska beakta och vad riktlinjerna innebär.

Riksrevisionen bedömer vidare att regeringens information till riksdagen inte helt återger det faktiska genomförandet av styrningen av de statligt ägda bolagens arbete med hållbart företagande och dess resultat. Myndigheten rekommenderar därför regeringen att utveckla informationen till riksdagen så att den inkluderar upplysningar om hur styrningen genomförts och hur långt regeringen kommit med att balansera en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i statens bolagsägande.

Slutligen rekommenderar Riksrevisionen regeringen att överväga att införa krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning så att den behandlas mer likvärdigt den finansiella redovisningen. Riksrevisionen konstaterar att de generella kraven för utvärdering och kontroll av både privata och statligt ägda bolags hållbarhetsredovisningar är tydligt lägre än kraven på den finansiella redovisningen. Även om det i statens ägarpolicy ställs krav på alla statligt ägda bolag när det gäller hållbarhetsredovisningen som går utöver reglerna i årsredovisningslagen (1995:1554) menar Riksrevisionen att regeringen som ägare kan ställa högre krav på de statligt ägda bolagen så att hållbarhetsredovisningen blir mer likvärdigt behandlad den finansiella redovisningen.

Regeringens bedömning

När det gäller Riksrevisionens rekommendation om en mer systematisk uppföljning anför regeringen att den nuvarande modellen med en ägarpolicy som innehåller krav och förväntningar på bolagen tillsammans med uppföljning genom bl.a. kontinuerliga ägardialoger och analyser fungerar väl, men att den kan utvecklas ytterligare för att identifiera och följa upp utvecklingsområden med bolagen. Regeringen framhåller att hållbart företagande är en central del av ägardialogerna men instämmer i Riksrevisionens iakttagelse att ägar-

dialoger undantagsvis har förts mer sällan med några bolag under vissa tidsperioder. Regeringen bedömer ändå att dialoger i huvudsak har genomförts enligt vid tiden föreliggande behov. Regeringen instämmer även i Riksrevisionens bedömning att regeringens uppföljande analyser har ett visst utvecklingsutrymme. Regeringen anför att den redan i dag arbetar kontinuerligt för att utveckla alla processer och verktyg för en aktiv och professionell bolagsstyrning och avser att fortsätta detta arbete.

När det gäller hållbarhetsanalyserna gör regeringen delvis en annan bedömning än Riksrevisionen. Regeringen konstaterar att den absoluta majoriteten av bolagen har varit föremål för en hållbarhetsanalys och dit hör framför allt bolag med större verksamhet och komplexitet och bolag där projekt genomförts för att fastställa ekonomiska mål och uppdragsmål. Vidare har en rad hållbarhetsanalyser även genomförts som fristående processer då det utifrån bolagets verksamhet bedömts att en sådan analys är viktig. Regeringen anser att det sätt som hållbarhetsanalyserna genomförts hittills varit en effektiv metod för att utveckla bolagens arbete med hållbart företagande. Det har också enligt regeringen varit ett viktigt underlag för ett aktivt ägande och en långsiktig och konsekvent styrning av enskilda bolag. Regeringen håller med Riksrevisionen om att flera bolag har strategiska mål för ett hållbart värdeskapande som kan tjäna som goda exempel för andra bolag, men är av åsikten att det i nuläget kan anses som en tillräcklig åtgärd att alla mål återges i regeringens årliga skrivelse till riksdagen med en redogörelse för företag med statligt ägande och genom bolagens egna hållbarhetsredovisningar och andra kommunikationskanaler. Regeringen anser även att det inte vore lämpligt att ägaren skulle framhålla vissa mål framför andra då det är ett ansvar för bolagens styrelser att utifrån det enskilda bolagets situation och förutsättningar fastställa sådana mål. Regeringen instämmer delvis i Riksrevisionens iakttagelse att ytterligare översyn av bolagens mål kan göras, men att det kan göras inom ramen för de befintliga processerna för statens ägarstyrning såsom t.ex. hållbarhetsanalyser och ägardialoger. Regeringen noterar i sammanhanget att de strategiska målen sedan länge är en obligatorisk agendapunkt på de ägardialoger som genomförs och konstaterar även att en rad bolag över tid har reviderat sina mål.

Regeringen instämmer i att de internationella riktlinjerna innehåller en viss komplexitet men delar inte Riksrevisionens bedömning att regeringen inte varit tillräckligt tydlig i fråga om vilka riktlinjer bolagen ska beakta eller informerat om vad de innebär. Regeringens bedömning är att det inte finns något behov av ytterligare ägarstyrning i form av förtydliganden om vilka riktlinjer bolagen ska beakta eller särskild information om vad riktlinjerna innebär. Regeringen menar att det tydligt framgår av statens ägarpolicy vilka riktlinjer som särskilt ska beaktas av bolag med statligt ägande och anser att det därutöver är varje bolags ansvar att bedöma och säkerställa den kompetens som krävs för att hantera de krav som ägaren ställer inom området hållbart företagande. Regeringen anför även att förvaltningsorganisationen som en del av sin verksamhet genomför vissa aktiviteter för att höja kompetensen och öka

kunskapsutbytet mellan bolagen inom områden som bedömts som särskilt aktuella vid en given tid, men i nuläget ser regeringen ingen anledning till en sådan specifik åtgärd för internationella riktlinjer. Vidare framhåller regeringen att behov av kompetenshöjande åtgärder analyseras löpande inom ramen för bolagsstyrningen och att hänsyn då tas till bl.a. utveckling och nya initiativ kopplade till hållbart företagande och att det bedöms att förvaltningsorganisationen har en särskild roll att spela.

Regeringen instämmer i Riksrevisionens rekommendation att informationen till riksdagen bör utvecklas inom området hållbart företagande. Regeringen anför att en sådan utveckling bl.a. kan innehålla en utökad redogörelse av arbetet med hållbart företagande och redovisning av ytterligare datapunkter. Regeringens uppfattning är att regeringens redovisningsskyldighet i förhållande till riksdagen i fråga om förvaltningen av aktierna i bolagen med statligt ägande uppfylls redan i dag, men regeringen ser positivt på att utveckla informationsgivningen till riksdagen ytterligare. Regeringen påminner även om att riksdagsledamöter har rätt att närvara vid bolagsstämman i de bolag där staten äger minst 50 procent av aktierna, under förutsättning att bolaget eller ett rörelsedrivande dotterbolag har fler än 50 anställda. I likhet med Riksrevisionen konstaterar regeringen att även bolagens rapportering, och inte minst den obligatoriska hållbarhetsredovisningen, är ett viktigt underlag till regeringens information till riksdagen och en av de viktigaste källorna för att kunna bedöma hur regeringens krav omsatts i praktiken i bolagens verksamhet.

Regeringen instämmer i att hållbarhetsrelaterade data i likhet med finansiella data är viktiga för att kunna bedöma ett bolags förmåga till ett långsiktigt hållbart värdeskapande. Regeringen konstaterar att det finns en rad initiativ på området och anför att den följer utvecklingen och kontinuerligt utvärderar de krav ägaren ställer i förhållande till de regelförändringar som genomförs nationellt och internationellt i fråga om hållbarhetsredovisning. Regeringen anför att den avser att fortsätta följa utvecklingen noggrant men inte har för avsikt att redan i nuläget införa ytterligare krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning så att den behandlas mer likvärdigt den finansiella redovisningen. Regeringen framhåller att de transparenskrav staten som ägare ställer på bolag med statligt ägande genom principerna för extern rapportering när det gäller hållbarhetsredovisning går längre än de som i dag följer av lagstiftning. Regeringen konstaterar att styrelserna i bolagen med statligt ägande ansvarar för att bolagen utvecklar och presenterar en hållbarhetsredovisning som tillsammans med övrig finansiell rapportering utgör ett samlat underlag för utvärdering och uppföljning.

Regeringens åtgärder

Regeringen välkomnar Riksrevisionens granskning och framhåller att hållbart företagande är en central del i statens ägarstyrning samt att det är ett område där regeringen avser att fortsätta arbeta med ständiga förbättringar. Regeringen anför att den i syfte att säkerställa och kontinuerligt utveckla den aktiva och

professionella förvaltningen av statens tillgångar i form av aktierna i bolagen med statligt ägande har låtit Regeringskansliet utveckla ett antal verktyg och processer för sitt arbete. Regeringen avser att även fortsättningsvis kontinuerligt utvärdera och förbättra dessa. I detta ingår bl.a. att utveckla analysen av bolagens strategiska mål för hållbart värdeskapande i förhållande till de krav som framgår av statens ägarpolicy. Regeringskansliet har upphandlat och infört ett system för datainsamling från bolagen med en särskild modul för hållbarhetsdata som möjliggör redovisning av ytterligare information och nyckeltal som kan följas över tid. Regeringen anger att denna information även kommer att användas för att utveckla såväl rapporteringen till riksdagen som bolagsstyrningen inklusive uppföljning.

Regeringen avser även att fortsätta utveckla sin rapportering till riksdagen om hur arbetet med hållbart företagande har utvecklats och genomförts genom en utförlig och balanserad redovisning av olika områden som ingår inom området hållbart företagande, främst inom ramen för sin årliga skrivelse till riksdagen. Regeringen anför vidare att även andra aspekter av rapporteringen kommer att utvecklas när det gäller både omfattningen av rapporteringen och informationen om vilka processer som genomförts, som t.ex. antalet hållbarhetsanalyser som genomförts under året. Regeringen avser också att framöver årligen redovisa med vilka bolag den har hållit ägardialoger för att öka transparensen och ytterligare stärka det systematiska genomförandet.

Regeringen konstaterar att det pågår en rad initiativ hos internationella organisationer som syftar till att utveckla bolags hållbarhetsrapportering. Regeringen anför att den avser att fortsätta följa utvecklingen inom området och att den kontinuerligt utvärderar de krav staten som ägare ställer på bolag med statligt ägande i förhållande till de regleringsförändringar som genomförs inom t.ex. hållbarhetsrapportering.

Genom skrivelsen anser regeringen att frågan är slutbehandlad.

Motionerna

Skrivelsen om Riksrevisionens rapport

I kommittémotion 2021/22:4276 av Lars Hjalmered m.fl. (M, KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör genomföra hållbarhetsanalyser kontinuerligt. Vidare förordas i yrkande 2 att riksdagen ska uppmana regeringen att förbättra och systematisera uppföljningar av hållbarhetsarbetet i statliga bolag.

I kommittémotion 2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med förslag på hur styrningen av de statligt ägda bolagen kan förtydligas ytterligare med hänsyn till de internationella riktlinjerna. Regeringen bör vidare enligt vad som föreslås i yrkande 2 på uppmaning av riksdagen återkomma med förslag på hur vidare krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning kan införas.

En översyn av statens företagsägande

I kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkande 15 efterlyser motionärerna en bred översyn av vilka bolag som staten även fortsättningsvis måste behålla sitt ägande i.

I kommittémotion 2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 49 förordas ett tillkännagivande om att inleda en försäljning av statliga bolag. I motionen anförs att regeringen bör se över vilka företag i den statliga bolagsportföljen som bör avyttras. Vid översynen bör regeringen göra strategiska och säkerhetspolitiska övervägande och ta hänsyn till samhällsuppdrag som inte kan genomföras på annat sätt.

I kommittémotion 2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) förordas i yrkande 1 att riksdagen uppmanar regeringen att inrätta en granskningskommission som ges ett tidsbegränsat uppdrag att redovisa vilka statliga bolag som har ett särskilt samhällsuppdrag samt är strategiskt eller säkerhetspolitiska viktiga. Vidare föreslås i yrkande 2 att regeringen redovisar till riksdagen hur verksamheterna i bolag som har samhällsuppdrag eller som är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga kan separeras från kommersiell verksamhet som konkurrerar med privata bolag.

Statens långsiktiga företagsägande

I kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjärmered m.fl. (M) yrkande 13 förordas ett tillkännagivande om att staten på sikt bör avyttra de statliga bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag eller är av strategisk och säkerhetspolitisk vikt. Enligt motionärerna bör alla potentiella avyttringar göras ansvarsfullt gentemot bolaget och dess intressenter genom att värdet för skattebetalarna värnas.

I kommittémotion 2020/21:4112 av Camilla Brodin m.fl. (KD) förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör inleda en process för att sälja statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt alternativt är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga. I ett första steg förordar motionärerna att Svevia, SBAB, Infranord, Green Cargo och Jernhusen bör avyttras.

I kommittémotion 2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) förordas i yrkande 3 att regeringen får i uppdrag att sälja hela eller delar av de statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag eller som är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga.

Johan Hultberg (M) förordar i motion 2021/22:3165 yrkande 1 ett tillkännagivande om ett minskat statligt bolagsägande. I de fall regeringen anser att staten inte bör avveckla sitt ägande bör den, enligt vad som föreslås i yrkande 2, för riksdagen tydligt motivera och redovisa sina skäl för detta. Motionären menar att endast väsentliga samhällsintressen och mål som inte kan värnas eller uppnås på annat sätt bör vara skäl nog för att inte avveckla det statliga ägandet.

Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader

I kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 17 förordas ett tillkännagivande om att statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer.

I kommittémotion 2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 47 förordas ett tillkännagivande om att regeringen i sitt övergripande ansvar för de statliga bolagen bör vidta åtgärder för att säkerställa att statliga bolag på konkurrensutsatta marknader inte snedvrider konkurrensen.

Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete

I kommittémotion 2021/22:3687 förordar Lars Hjalmered m.fl. (M) i yrkande 18 ett tillkännagivande om att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statligt ägda bolagen och deras roll i syfte att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning.

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska se över de statliga bolagens opinionsbildande arbete för att tydliggöra att bolagens kommunikationsarbete måste bedrivas på ett förtroendegivande sätt.

I kommittémotion 2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) framförs uppfattningen att samhällsägda företag bör uppträda neutralt. Mot den bakgrunden förordas i yrkande 3 ett tillkännagivande om att de statligt ägda bolagen inte ska få vara medlemmar i intresseorganisationen Svenskt Näringsliv eller liknande intresseorganisationer.

Lars Püss m.fl. (M) begär i motion 2021/22:1816 yrkande 2 ett tillkännagivande om att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statliga bolagen och deras vd:ars roll med syftet att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning.

Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete

I kommittémotion 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 14 anförs att regeringen bör utreda om ett förbud för statliga bolag att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdagen, regeringen och andra offentliga beslutsfattare ska införas och hur det i så fall kan utformas.

Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) framförs att utförsäljningar av statens egendom inte ska vara ett ideologiskt självändamål utan i stället ska kunna genomföras i vissa fall när ägandet inte kan motiveras med nytta för medborgarna. Motionärerna anser att inflytande över statens bolag bör utövas med varsamhet och att god lönsamhet bör prioriteras högt. Ett tillkännagivande med bl.a. detta innehåll förordas i

yrkande 1. Vidare föreslår motionärerna i yrkande 2 att regeringens hållbarhetsmål för de statliga bolagen om att det i varje styrelse ska vara minst 40 procent av varje kön ska tas bort.

I kommittémotion 2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C) förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en sammanställning av de statliga bolagens samhällsuppdrag med fokus på en utvärdering och måluppfyllelse av dessa. Motionärerna konstaterar att en sammanställning gjordes av Riksrevisionen 2017 men anser att det i en återstart av ekonomin efter pandemin behövs en förnyad sammanställning.

I kommittémotion 2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18 föreslås att riksdagen ska uppmana regeringen att se över hur det regionala ansvaret hos statliga bolag, bl.a. för kapitalförsörjning, kan tydliggöras och stärkas.

I kommittémotion 2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 1 förordas ett tillkännagivande om att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen drivs ekonomiskt effektivt. Regeringen ska vidare se över målsättningen i ägarstrategin i de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav. Vidare föreslås i yrkande 2 ett tillkännagivande om att statliga bolag ska verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet. Motionärerna föreslår också i yrkande 4 att de statligt ägda bolagen senast vid årsskiftet 2021/22 ska återkomma till regeringen med en kartläggning av könsfördelningen på alla nivåer i respektive bolag och utifrån denna komma med förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet.

I kommittémotion 2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 anförs att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen bedrivs ekonomiskt effektivt. Regeringen bör därför se över målsättningen i ägarstrategin i de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav.

I kommittémotion 2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) föreslås i yrkande 4 att regeringen ska revidera ägardirektiven för de statliga företag som är markägare så att de även omfattar uppdraget att medverka till att i deras roll som bolagsägare öka tillgången på byggbar mark.

I kommittémotion 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) framförs att alla statliga bolag ska ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner. Vidare ska bolagen få skärpta ägardirektiv om att verka för att nå miljömålen och Parisavtalet. I yrkande 15 förordas ett tillkännagivande med denna inriktning.

Laila Naraghi (S) föreslår i motion 2021/22:2691 att regeringen med utgångspunkt i Försvarsberedningens senaste rapport bör se över vilka sårbarheter och säkerhetspolitiska risker de statliga bolagens verksamhet och internationella affärsuppdrag medför för Sveriges kritiska infrastruktur och beredskap.

Mattias Bäckström Johansson (SD) förordar i motion 2021/22:3038 yrkande 1 att regeringen ska återkomma till riksdagen med en analys över det säkerhetspolitiska läget utifrån statliga bolagsaffärer med Ryssland.

Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C) anser att de statliga bolagen ska få i uppdrag att inom organisationen kontinuerligt arbeta med varumärkesvård, framtagande och uppföljning av uppförandekod och förtroendeskapande mot både kunder och medborgare generellt. I motion 2021/22:1600 förordar motionärerna ett tillkännagivande med denna inriktning.

Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) framför i motion 2021/22:4109 att statliga bolag som hämtar sina intäkter i Sápmis naturresurser årligen bör avsätta en andel av sin vinst för att finansiera förvaltningen och utvecklingen av samiskt samhällsliv, språk och kultur. I yrkande 4 förordar motionärerna ett tillkännagivande om att formerna och avgränsningarna för detta ska utredas.

Camilla Hansén m.fl. (MP) förordar vidare i motion 2021/22:4211 yrkande 27 att regeringen bör ge statligt ägda bolag i uppdrag att i sin utländska verksamhet särskilt ta större hänsyn till konsekvenserna för vatten-, energi- och livsmedelssäkerhet.

Bakgrund och pågående arbete

Inledning

Den statliga bolagsportföljen består av 46 bolag (39 helägda och 7 delägda) som finns inom sektorerna basindustri och energi, telekom, tjänst, fastighet, finans, konsument, infrastruktur och transport. Basindustri och energi är den dominerande sektorn med drygt 50 procent av portföljens värde följt av sektorn fastighet (12 procent). Flera av bolagen har startat som affärsverk, affärsverksamhet inom myndighet eller statliga monopol. I dag verkar de flesta av bolagen på affärsmässiga grunder på fullt konkurrensutsatta marknader. Av de statligt ägda bolagen har emellertid 22 bolag ett samhällsuppdrag som riksdagen har beslutat särskilt om, vilket innebär att de ska uppnå andra mål än ekonomisk avkastning.

Grunder för förvaltning av statliga företag

Riksdagen beslutar om grunderna för hur statens tillgångar ska förvaltas och förfogas över, vilket innefattar de statligt ägda bolagen. Enligt de riktlinjer som riksdagen beslutade om våren 1996 (prop. 1995/96:141, bet. 1995/96:NU26) ska följande huvudprinciper gälla för förvaltningen av statliga bolag:

- Statligt ägda företag ska arbeta under krav på effektivitet, avkastning på det kapital företaget representerar och strukturanpassning.
- Den som utövar förvaltningen av ett statligt ägt företag ska med utgångspunkt i uppsatta verksamhetsmål aktivt följa företagets utveckling

och vidta nödvändiga åtgärder för att företaget ska uppfylla kraven på effektivitet, avkastning och strukturanpassning.

Regeringens förvaltningsmandat

Enligt 9 kap. 8 § regeringsformen (RF) förvaltar och förfogar regeringen, med vissa undantag, över statens tillgångar. Det är riksdagen som beslutar om grunderna för förvaltningen av och förfogandet över statens tillgångar (9 kap. 9 § RF). Bestämmelser om förvärv och överlåtelse av egendom, däribland aktier och andelar i företag, finns i budgetlagen (2011:203). Enligt 8 kap. 3 § budgetlagen får regeringen inte utan riksdagens bemyndigande förvärva aktier eller andelar i ett företag, eller på annat sätt öka statens röst- eller ägarandel i ett företag. Regeringen får inte heller utan riksdagens bemyndigande skjuta till kapital till ett företag. På motsvarande sätt behöver regeringen enligt budgetlagen (8 kap. 4 §) också riksdagens bemyndigande för att genom försäljning eller på annat sätt minska statens ägarandel i företag där staten har hälften eller mer än hälften av rösterna för samtliga aktier eller andelar. Riksdagsbeslut krävs däremot inte för t.ex. utdelningar, eftersom dessa ingår i den löpande förvaltningen.

Regeringens årliga skrivelse till riksdagen

Riksdagen har beslutat om att regeringen ska lämna en årlig redogörelse för bolag med statligt ägande (prop. 1980:81:22, bet. 1980/81:NU29). Syftet med redogörelsen är att beskriva statens bolagsägande och de värden som finns i bolag med statligt ägande. Verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande utgör huvuddelen i regeringens årliga skrivelse.

Statens ägarpolicy

I statens ägarpolicy för bolag med statligt ägande redogörs för uppdrag och mål, tillämpliga ramverk och viktiga principfrågor när det gäller bolagsstyrningen. I ägarpolicyen ingår också regeringens riktlinjer för extern rapportering och riktlinjer för ersättning och andra anställningsvillkor för ledande befattningshavare. Ägarpolicyen ska tillämpas i bolag med statligt majoritetsägande. När det gäller övriga bolag där staten är delägare anges i ägarpolicyen att staten verkar i dialog med övriga ägare för att ägarpolicyen ska tillämpas. Regeringen beslutade den 27 februari 2020 om en ny ägarpolicy för bolag med statligt ägande. I den nya ägarpolicyen finns nya riktlinjer när det gäller hållbart värdeskapande och strategiska mål, krav på arbetsrättsliga villkor vid inköp samt systematiskt säkerhetsarbete. Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort närmare för detta (bet. 2020/21:NU4).

Sedan 2017 beslutas ägarpolicyen vid årsstämman i de statligt helägda bolagen, vilket innebär att policyen i dessa fall är en bolagsrättsligt bindande instruktion (ägaranvisning) till bolagets styrelse.

Övergripande om styrning av de statliga företagen

Liksom privata aktiebolag regleras statliga aktiebolag av aktiebolagslagen (2005:551). I sin egenskap av företrädare för det statliga ägandet lyder regeringen således under samma regler som andra bolagsägare. Innebörden av detta är bl.a. att ägarinflytandet utövas i bolagets beslutande organ, bolagsstämman. Bortsett från arbetstagarrepresentanterna utser stämman styrelsens ledamöter, vilka i ett helägt statligt företag representerar staten som ägare. Styrelsen utser i sin tur en vd. Genom bl.a. valet av styrelse och möjligheten att i bolagsordningen föra in särskilda bestämmelser kan statens representanter påverka inriktningen av bolagets verksamhet på bolagsstämman. Bolagets styrelse ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. I detta ingår att fortlöpande bedöma bolagets ekonomiska situation och att se till att bolaget har en betryggande internkontroll. Den löpande verksamheten sköts av bolagets ledning. Styrelsen i bolag med statligt ägande ska genom styrelseordföranden samordna sin syn med företrädare för ägaren när bolaget står inför särskilt viktiga avgöranden (ägarsamordning). Vid regelbundna möten mellan företrädare för bolaget respektive ägaren (ägardialog) följs bl.a. målen för bolagen upp.

Av statens ägarpolicy framgår att förvaltningen styrs av EU:s bestämmelser om statligt stöd samt redovisning av allmänna medel, konkurrenslagstiftningen, lagen om offentlighet och sekretess samt OECD:s riktlinjer för statligt ägda företag. De sistnämnda riktlinjerna ger staten som ägare och de statligt ägda bolagen ett förutsebart ramverk att förhålla sig till och innebär att statens roll som ägare tydligt avskiljs från statens övriga roller. Riktlinjerna är rekommendationer som riktas till regeringar för att säkerställa att statligt ägda företag verkar effektivt, transparent och ansvarstagande. De är en internationell standard som syftar till att undvika att staten agerar som en passiv ägare eller som en överdrivet ingripande ägare.

Uppdrag för bolag med statligt ägande

Genom bolagsordningen bestämmer ägaren bolagets verksamhetsföremål och vissa angivna ramar för verksamheten. I bolag med statligt ägande har verksamhetsföremålet sin grund i riksdagens beslut. Bolagsordningarna för de statligt ägda bolagen utgår från aktiebolagslagens regler för bolag med aktier som är upptagna till handel på en reglerad marknad, Svensk kod för bolagsstyrning och statens ägarpolicy. Genom ägaranvisningar ger ägaren instruktioner till bolagets styrelse. I bolag med statligt ägande används ägaranvisningar i huvudsak när bolag har särskilt beslutade samhällsuppdrag, får anslag och befinner sig i omstrukturering samt vid avregleringar och andra liknande väsentliga förändringar. Ägaranvisningar ska till sitt innehåll vara relevanta, konkreta och tydliga samt formaliseras genom beslut på bolagsstämma. Om ett uppdrag lämnas i en ägaranvisning ska det av den tydligt framgå hur uppdraget finansieras, redovisas och följs upp.

Mål och uppföljning

I statens ägarpolicy anges att mål och uppföljning är redskap som staten använder för att styra de statliga bolagen. Genom att bolagens prestation regelbundet följs upp mot fastställda mål kan bolagens utveckling mätas. Om ett bolag inte når målen kan ägaren begära en plan från bolaget på åtgärder att vidta. Ekonomiska mål och uppdragsmål beslutas vid bolagsstämman. De ekonomiska målen ger möjlighet att mäta och följa upp bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå. Uppdragsmål beslutas för de bolag som har särskilt beslutade samhällsuppdrag, framför allt för att göra det möjligt att utvärdera hur väl det särskilt beslutade samhällsupdraget utförs. I ägarpolicyen anges att uppdragsmål och ekonomiska mål följs upp vid ägardialog mellan företrädare för ägaren och styrelsens ordförande där utfallet gentemot målen diskuteras, liksom eventuella åtgärder som planeras för att nå målen. Även de strategiska mål inom området hållbart företagande som styrelsen fastställt följs upp inom ramen för ägardialogen. Väsentligt förändrade förutsättningar ska enligt policyen kunna aktualisera en översyn av målen.

Ekonomiska mål

I ägarpolicyen anges att ekonomiska mål vanligtvis tas fram för kapitalstruktur, lönsamhet och utdelning. Ägarens syfte med att fastställa ekonomiska mål är att

- säkerställa värdeskapande genom att styrelsen och företagsledningen arbetar mot långsiktiga, ambitiösa och realistiska mål
- uppnå kapitaleffektivitet genom att tydliggöra kostnaden för eget kapital
- hålla bolagens finansiella risk på en rimlig nivå
- tillförsäkra ägaren direktavkastning genom hållbara och förutsägbara utdelningar med hänsyn tagen till bolagens framtida kapitalbehov och finansiella ställning
- på ett strukturerat sätt mäta, följa upp och utvärdera bolagens lönsamhet, effektivitet och risknivå.

De ekonomiska målen beslutas av bolagsstämman och dokumenteras i stämmoprotokollet. Beslutade ekonomiska mål gäller till dess nya eller förändrade mål beslutas av bolagsstämman.

Som nämnts i avsnittet Statens ägarpolicy tillämpas ägarpolicyen i bolag med statligt majoritetsägarande. När det gäller övriga bolag där staten är delägare verkar staten i dialog med övriga ägare för att ägarpolicyen ska tillämpas. Som framgår av verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägarande har ägarna i vissa fall inte fastställt ekonomiska mål. I majoriteten av de fallen har i stället styrelsen fastställt ekonomiska mål, och de har således inte beslutats av bolagsstämman.

Uppdragsmål för bolag med särskilt beslutade samhällsuppdrag

För att kunna utvärdera och följa upp hur de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs fastställs i relevanta fall uppdragsmål. Syftet med att fastställa uppdragsmål för bolagen är enligt ägarpolicyen att

- säkerställa att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl
- tydliggöra kostnaden för utförandet av de särskilt beslutade samhällsuppdragen
- möjliggöra uppföljning och rapportering till riksdagen och andra intressenter
- klargöra förutsättningarna för de ekonomiska målen.

Utgångspunkten när uppdragsmål fastställs ska vidare vara dels föremålet för bolagets verksamhet, dels verksamhetens syfte, dvs. de önskvärda effekterna av bolagets verksamhet.

Eftersom ett bolags möjligheter att utföra ett särskilt beslutat samhällsuppdrag och att generera avkastning kan vara inbördes beroende ska uppdragsmål och ekonomiska mål i normalfallet tas fram samordnat. Då kan ambitionsnivån för uppdragsmålen vägas mot den kostnad i termer av och påverkan på risk och avkastning som en viss nivå för ett uppdragsmål innebär. Uppdragsmål beslutas av bolagsstämman genom en ägaranvisning till bolaget.

Sedan en tid pågår ett arbete inom Regeringskansliet med att se till att de bolag som har samhällsuppdrag i relevanta fall även ska få ett uppdragsmål. De tretton bolag som hittills har fått uppdragsmål genom den pågående översynen är Almi Företagspartner, Göta kanalbolag, Research Institutes of Sweden (Rise), Samhall, Saminvest, Svensk Exportkredit (SEK), SOS Alarm, Svenska rymdaktiebolaget (Swedish Space Corporation, SSC), Svedab, Svenska Spel, Swedavia, Swedfund International och Systembolaget.

Vissa konkurrensfrågor

Utskottet har i ett tidigare betänkande (bet. 2020/21:NU4) redogjort närmare för att de statliga bolagen, med vissa undantag, lyder under samma lagar som privatägda bolag. Det handlar t.ex. om aktiebolags-, årsredovisnings-, konkurrens- och bokföringslagen samt insiderlagstiftningen och lagen om offentlig upphandling. Därutöver omfattas de bolag med statligt ägande, där staten direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande, av bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet (3 kap. 27–32 §§) i konkurrenslagen (2008:579). Vidare kan statligt ägda bolag, liksom privatägda bolag, som är verksamma inom en viss sektor lyda under en särskild sektorslagstiftning, t.ex. postlagen (2010:1045) och lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. I det nyssnämnda betänkandet redogjorde utskottet vidare för Konkurrensverkets arbete och befogenheter när det gäller utredning av om ett konkurrensbegränsande beteende skapar förutsättningar för en effektiv konkurrens. Vidare noterades att EU:s bestämmelser om statligt stöd gäller för allt stöd från staten till såväl statligt som privat ägda företag.

Våren 2021 antog riksdagen på förslag av utskottet regeringens förslag till lagändringar och ny lag som bl.a. gäller Konkurrensverkets befogenheter (prop. 2020/21:51, bet. 2020/21:NU10). Lagändringarna och den nya lagen innebär bl.a. att Konkurrensverket som första instans ska få besluta om konkurrensskadeavgift och att Konkurrensverkets befogenheter vid platsundersökningar utökas. Lagändringarna och den nya lagen trädde i kraft den 1 mars 2021.

Våren 2021 beslutade riksdagen vidare på förslag av utskottet (bet. 2020/21:NU4, rskr. 2020/21:171) om ett tillkännagivande om att regeringen inom ramen för bolagsstyrningen bör vidta åtgärder för att säkerställa att bolag med statligt ägande agerar så att en sund konkurrens upprätthålls och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder man vidtagit. I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1, utg.omr. 24 Näringsliv) gör regeringen bedömningen att tillkännagivandet är slutbehandlat och anför följande:

I dag verkar de flesta av bolagen med statligt ägande på fullt konkurrensutsatta marknader och bolagen med statligt ägande lyder under samma lagar som privatägda bolag, t.ex. aktiebolagslagen (2005:551) och konkurrenslagen (2008:579). Frågor rörande eventuell snedvridning av konkurrensen kan bl.a. prövas inom ramen för konkurrenslagens bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet. Därutöver gäller EU:s bestämmelser om statligt stöd för allt stöd från staten till såväl statligt som privat ägda företag. Syftet med reglerna är att förhindra att en medlemsstat snedvrider konkurrensen genom stöd som stärker den inhemska industrins konkurrenskraft till nackdel för företag i en annan medlemsstat.

Regeringens ägarpolicy följer i huvudsak OECD:s riktlinjer för bolagsstyrning respektive anti-korruption och integritet i statligt ägda företag. Av detta följer bl.a. att bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och även i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Regeringens ägarpolicy anger vidare att det är av särskild vikt att bolag med statligt ägande arbetar för att säkerställa att missbruk inte sker av den särställning som det kan innebära att vara ett bolag med statligt ägande.

Regeringen bedömer att gällande lagstiftning, både i Sverige och på EU-nivå, i kombination med den kravställning som ingår i statens ägarpolicy utgör ett tillfredsställande ramverk för att säkerställa att en sund konkurrens upprätthålls mellan statligt ägda och privat ägda bolag. Regeringen anser därmed att tillkännagivandet är slutbehandlat.

I samband med beredningen av budgetpropositionen för 2022 anförde utskottet att det inte hade något att invända mot regeringens bedömning (bet. 2021/22:NU1).

Tidigare riksdagsbehandling

Flera av motionerna tar upp liknande förslag om statens långsiktiga företagsägande, övergripande om förvaltning och uppdrag, statligt ägda företags påverkansarbete som utskottet tidigare har avstyrkt, senast i betänkande 2020/21:NU4. Utskottet hänvisade främst till de grundläggande principer och regelverk som är styrande för statens bolagsförvaltning.

Som tidigare redogjorts för under avsnittet Vissa konkurrensfrågor beslutade riksdagen på förslag av näringsutskottet om ett tillkännagivande om att regeringen inom ramen för bolagsstyrningen bör vidta åtgärder för att säkerställa att bolag med statligt ägande agerar så att en sund konkurrens upprätthålls och att regeringen bör återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder man vidtagit.

Förslag liknande de som förs fram i motionerna 2021/22:102 (C) om en sammanställning av de statliga bolagens samhällsuppdrag, 2021/22:3038 (SD) yrkande 1 om en analys av det säkerhetspolitiska läget utifrån statliga bolagsaffärer i Ryssland, 2021/22:3683 (C) yrkande 18 om det regionala ansvaret hos statliga bolag och 2021/22:4066 (M) yrkande 15 om skärpta ägardirektiv i fråga om miljömål och Parisavtalet har inte behandlats av utskottet i närtid.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller övergripande frågor om statens ägande och förvaltning av företag redovisas under följande rubriker:

- Skrивelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande
- Skrивelsen om Riksrevisionens rapport
- En översyn av statens företagsägande
- Statens långsiktiga företagsägande
- Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader
- Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete
- Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete
- Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag.

Skrивelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande

Utskottet vill inledningsvis anföra att bolag med statligt ägande utgör en betydande del av det svenska näringslivet. I den statliga bolagsportföljen finns 46 hel- och delägda företag, varav två är börsnoterade.

Systemet med årliga redogörelser från regeringen för företag med statligt ägande baseras på ett beslut av riksdagen från 1981. Som utskottet vid ett flertal tillfällen framhållit är det av stor vikt att regeringen årligen lämnar dessa redogörelser för att riksdagen ska kunna följa utvecklingen i bolagsportföljen och regeringens förvaltning av de aktuella företagen. Redogörelsen har under åren utvecklats till både form och innehåll. Utskottet vill understryka vikten av att regeringen fortsätter utveckla innehållet i den årliga skrивelsen så att riksdagen på ett bättre sätt ska kunna få en bild av utvecklingen i de statliga bolagen.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrивelse till handlingarna.

Skrivelsen om Riksrevisionens rapport

Regeringen överlämnade skrivelsen Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen till riksdagen i oktober 2021. I skrivelsen redovisar regeringen sin bedömning och pågående samt planerade åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer i granskningsrapporten Hållbart företagande – regeringens styrning av de statligt ägda bolagen (RiR 2021:10). Riksrevisionen anser att resultatet av granskningen visar att det är tydligt att staten strävar efter att vara en aktiv och professionell ägare när det gäller hållbart företagande. Samtidigt menar myndigheten att de ambitioner regeringen ger uttryck för i mindre grad och mer vagt handlar om konkreta resultat i de statligt ägda bolagens verksamheter. Fokus ligger i stället mer på processer för styrning och uppföljning av bolagens arbete. Granskningen visar även att det faktiska genomförandet av dessa processer inte alltid överensstämmer med hur de beskrivs av regeringen när det gäller bl.a. frekvens. Riksrevisionen ser därmed att det finns utvecklingsområden och myndigheten har lämnat flera rekommendationer till regeringen.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det välkomnar Riksrevisionens granskning som är ett viktigt underlag för riksdagen i beredningen av frågor om regeringens styrning av de statligt ägda bolagen i allmänhet men i synnerhet när det gäller bolagens hållbarhetsarbete. Utskottet noterar att även regeringen välkomnar granskningen och att den framhåller att hållbart företagande är en central del i statens ägarstyrning och att det är ett område där regeringen avser att fortsätta arbeta med ständiga förbättringar. Utskottet ser positivt på detta. Utskottet välkomnar också regeringens avsikt att fortsätta utveckla sin rapportering till riksdagen när det gäller företagens hållbarhetsarbete inom ramen för sin årliga skrivelse till riksdagen.

I ett par motioner föreslås tillkännagivanden med anledning av granskningen. I motion 2021/22:4273 (V) yrkande 1 anförs att regeringen bör återkomma med förslag på hur styrningen av de statligt ägda bolagen kan förtydligas ytterligare med hänsyn till de internationella riktlinjerna på området. Därtill förordas i yrkande 2 att regeringen återkommer med förslag på hur vidare krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning kan införas. I motion 2021/22:4276 (M, KD) yrkande 1 förordas att regeringen ska genomföra hållbarhetsanalyser kontinuerligt och i yrkande 2 att regeringen ska förbättra och systematisera uppföljningar av hållbarhetsarbetet inom statligt ägda bolag. Utskottet vill med anledning av dessa förslag anföra följande.

I fråga om de internationella riktlinjerna framgår det av skrivelsen att regeringen inte ser något behov av ytterligare ägarstyrning. Utskottet konstaterar i likhet med regeringen att det av statens ägarpolicy framgår vilka riktlinjer som ska beaktas och gör ingen annan bedömning än regeringen i fråga om att det är varje bolags ansvar att bedöma och säkerställa den kompetens som krävs för att hantera de krav som ägaren ställer inom området hållbart företagande.

När det gäller bolagens hållbarhetsrapportering noterar utskottet att det av skrivelsen framgår att det pågår en rad initiativ hos internationella organisationer som syftar till att utveckla bolagens hållbarhetsrapportering. Utskottet noterar också att regeringen anför att den avser att fortsätta följa utvecklingen inom området och att den kontinuerligt utvärderar de krav staten som ägare ställer på bolag med statligt ägande i förhållande till de regleringsförändringar som genomförs inom t.ex. hållbarhetsrapportering.

Slutligen noterar utskottet att regeringen avser att utveckla rapporteringen till riksdagen bl.a. i fråga om vilka hållbarhetsanalyser som genomförts under året och även avser att ytterligare stärka det systematiska genomförandet på området.

Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna och avslår motionsyrkandena.

En översyn av statens företagsägande

I tre motioner efterfrågas en översyn av statens företagsägande i syfte att staten på sikt helt eller delvis ska avveckla sitt ägande i bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag som inte kan genomföras på annat sätt eller är av strategisk och säkerhetspolitisk vikt. Regeringen bör enligt motionärerna titta närmare på vilka bolag som kan säljas.

Utskottet vill med anledning av dessa motioner inledningsvis anförda att bolag med statligt ägande ytterst ägs av svenska folket och utgör en betydande del av svenskt näringsliv. Därför ska staten vara en aktiv ägare och en professionell förvaltare så att de statligt ägda bolagen genererar en god avkastning till svenska folket. För staten som ägare är det centralt att de statliga bolagen bedriver sin verksamhet så att ett långsiktigt värdeskapande uppnås. Det är väsentligt att ge bolagen med statligt ägande möjlighet att utvecklas, växa och med ett balanserat risktagande skapa värde för ägaren. Den aktiva förvaltningens ska bedrivas på ett professionellt sätt med värdeskapande som övergripande mål.

Utskottet vill vidare framhålla att de statligt ägda bolagen ofta spelar en viktig roll i det svenska samhället, där de i ett flertal fall startat som affärsverk, affärsverksamhet i en myndighet eller statliga monopol. Därefter har verksamheterna bolagiserats för att bedrivas effektivt och för att öka förutsättningarna för konkurrensneutralitet på marknaden, dit nya privata aktörer vanligen sökt sig. Huvuddelen av bolagen med statligt ägande drivs på affärsrättsliga grunder och verkar i dag på fullt konkurrensutsatta marknader, medan vissa bolag har samhällsuppdrag som är särskilt beslutade av riksdagen.

Det finns olika uppfattningar i utskottet om vilka principiella grunder som bör vara styrande för statens långsiktiga företagsägande. Utskottet vill dock framhålla det som regeringen anför i skrivelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande, nämligen att det för staten som aktiv och professionell ägare ingår att pröva skälen för fortsatt statligt ägande liksom att överväga bolagens olika uppdrag och inriktning. Utskottet noterar även att

regeringen i skrivelsen anför att en ökad globalisering, teknisk utveckling och konkurrensutsättning har förändrat förutsättningarna för ett flertal av de statligt ägda bolagen. Som en konsekvens av detta har den statligt ägda bolagsportföljen förändrats betydligt över tid.

Mot bakgrund av det anförda avser utskottet inte att förorda några tillkännagivanden om en bredare översyn i syfte att staten på sikt ska avveckla sitt ägande i bolag enligt det som föreslås i motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Statens långsiktiga företagsägande

I de aktuella motionerna förordas tillkännagivanden om att staten på sikt bör avyttra de statliga bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt, är av stort kulturellt värde eller är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. I motion 2021/22:3165 (M) yrkande 2 föreslås därutöver att regeringen i de fall den anser att staten inte bör avveckla sitt ägande i bolaget bör återkomma till riksdagen och tydligt motivera och redovisa sina skäl för detta.

Utskottet har i det föregående avstyrkt motionsyrkanden om en översyn av statens företagsägande med förslag om att regeringen bör genomföra en bredare översyn i syfte att på sikt avveckla statens ägande i bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag som är svåra att klara på annat sätt, är av stort kulturellt värde eller är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt. Utskottet hade inte för avsikt att förorda ett sådant tillkännagivande och menar att även de aktuella förslagen med samma motivering bör avslås av riksdagen.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader

I ett par motioner förordas tillkännagivanden om statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader. I motionerna framhålls att de statligt ägda bolagen ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer, och motionärerna anser att regeringen bör säkerställa att dessa bolag inte snedvrider konkurrensen.

Som framgår av det föregående finns det olika uppfattningar i utskottet när det gäller vilka principer som bör gälla för statens långsiktiga företagsägande. Oaktat inställning i den frågan kan utskottet konstatera att staten är en stor företagsägare och kommer att vara det inom överskådlig tid. Det är vidare ett faktum att de flesta av de statligt ägda bolagen i dag verkar på fullt konkurrensutsatta marknader. Utskottet vill därför på ett övergripande plan framhålla vikten av att dessa bolag konkurrerar på samma villkor som andra bolag och agerar långsiktigt, effektivt och lönsamt samt ges en förmåga att utvecklas.

Väl fungerande och effektiva marknader är en grundläggande förutsättning för att säkra och stärka konkurrenskraften hos svenska företag. En fungerande

konkurrens är vitalt för tillväxt, fler jobb och en ökad välfärd, och konkurrensen måste självfallet fungera även på marknader där bolag med statligt ägande verkar. Staten behöver arbeta aktivt för att statligt ägda bolag inte snedvrider konkurrensen på marknader där dessa bolag konkurrerar med privata företag. Ett viktigt verktyg i bolagsstyrningen i detta avseende är utformningen av bolagens ekonomiska mål. Dessa tas fram med utgångspunkt i att bolaget i förekommande fall ska generera en marknadsmässig avkastning, något som minskar risken för en snedvriden konkurrenssituation. I de fall bolag med statligt ägande ska tillgodose andra syften än att generera ekonomisk avkastning till ägaren måste riksdagen ha beslutat om ett samhällsuppdrag för bolaget i fråga.

Utskottet vill även påminna om att bolag med statligt ägande lyder under samma lagar som andra bolag, inte minst konkurrenslagen (2008:579). I lagen finns bl.a. bestämmelser om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet som gäller bolag där staten direkt eller indirekt har ett dominerande inflytande. Enligt dessa regler kan en domstol förbjuda staten, kommuner och regioner att sälja varor och tjänster på ett sätt som begränsar konkurrensen. De statligt ägda bolagen omfattas även av EU:s bestämmelser om statligt stöd, och en medlemsstat får t.ex. inte snedvrider konkurrensen genom stöd som stärker den inhemska industrins konkurrenskraft till nackdel för företag i en annan medlemsstat. Som framgår av det föregående trädde lagändringar och en ny lag om bl.a. Konkurrensverkets befogenheter i kraft den 1 mars 2021. Konkurrensverket har en mycket viktig tillsynsfunktion och utskottet välkomnade ändringar som syftar till att myndigheten på ett mer effektivt sätt ska kunna kontrollera att konkurrensreglerna följs (bet. 2020/21:NU10).

Utskottet vill slutligen påminna om att riksdagen på förslag av utskottet våren 2021 beslutade om ett tillkännagivande om att regeringen inom ramen för bolagsstyrningen bör vidta åtgärder för att säkerställa att bolag med statligt ägande agerar så att en sund konkurrens upprätthålls och därefter återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka åtgärder man vidtagit. Utskottet noterar att regeringen redovisade tillkännagivandet som slutbehandlat i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 24) och att utskottet vid beredningen inte framförde några invändningar mot detta.

Utskottet ser inte några skäl att förorda några ytterligare tillkännagivanden på området i enlighet med det som förordas i motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete

I motionerna 2021/22:1816 (M) yrkande 2, 2021/22:2434 (SD) yrkande 3 och 2021/22:3687 (M) yrkande 18 förordas tillkännagivanden om att regeringen behöver utveckla sin ägarstyrning och ta fram riktlinjer för statligt ägda bolags kommunikationsarbete. Utskottet vill, i likhet med vad det anfört tidigare då liknande förslag behandlats, påminna om det faktum att de statligt ägda bola-

gen är självständiga juridiska personer där bolagets ledning ansvarar för verksamheten. Utskottet framhöll då vidare sin övergripande uppfattning att det bör ses som naturligt att de statligt ägda bolagen, precis som andra bolag och deras företrädare, på olika sätt deltar i samhällsdebatten och därigenom bidrar till samhällsutvecklingen. Utskottet har inte ändrat sig på den punkten. Det förtjänar även att framhållas att de riktlinjer som ställs upp i statens ägarpolicy, vilka dessutom utgör en bindande ägaranvisning i statligt helägda bolag, anger att bolagen ska agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Utskottet utgår därför även fortsättningsvis från att bolagen och deras representanter för fram argument och ståndpunkter i debatten som är balanserade och välgrundade.

Utskottet har även tidigare behandlat ett identiskt förslag som det i motion 2021/22:60 (V) yrkande 3 om att de statligt ägda bolagen inte ska få vara medlemmar i intresseorganisationer, som t.ex. Svenskt Näringsliv. Även när det gäller detta förslag har utskottet framhållit att bolagen med statligt ägande är självständiga juridiska personer och liksom övriga svenska aktiebolag lyder under aktiebolagslagen (2005:551). Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Det är styrelsen som utser bolagets vd och som gör bedömningen av hans eller hennes övriga uppdrag. Utskottet vill även denna gång framhålla detta faktum och därtill i likhet med tidigare understryka att det står var och en fritt att inom ramen för regeringsformens bestämmelser om föreningsfrihet sluta sig samman med andra för allmänna och enskilda syften.

Mot bakgrund av det anförda avser utskottet inte att förorda några tillkännagivanden i linje med det som anförs i de nämnda motionerna.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete

I motion 2021/22:3791 (M) yrkande 14 förordas ett tillkännagivande om regeringen ska utreda om ett förbud för statliga bolag att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdagen, regeringen och andra offentliga beslutsfattare ska införas och hur det i så fall kan utformas och tillkännager detta för regeringen.

Utskottet anser inte att riksdagen bör uppmana regeringen att utreda ett sådant förbud.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag

Utskottet behandlar i det följande motioner om inriktningen för vissa delar av den övergripande förvaltningen av statligt ägda bolag. När det gäller förvaltningen av de statligt ägda företagen vill utskottet inledningsvis påminna om Statens ägarpolicy och principer för bolag med statligt ägande 2020 (ägarpolicy) som beslutades i februari 2020. Ägarpolicyen är en bolagsrättsligt

bindande ägaranvisning i statligt helägda bolag och innehåller bl.a. riktlinjer när det gäller hållbart värdeskapande och strategiska mål och systematiskt säkerhetsarbete. I ägarpolicyn uttrycks vidare att bolagen ska agera föredömligt inom området hållbart företagande och i övrigt agera på ett sådant sätt att de åtnjuter offentligt förtroende. Internationella riktlinjer, Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling ska vara vägledande för arbetet. När det gäller hållbar utveckling konstaterar utskottet att det av ägarpolicyn framgår att det är av särskild vikt att bolag med statligt ägande arbetar för en miljömässigt hållbar utveckling med minskad klimat- och miljöpåverkan. Bolagen ska inom sin bransch vara föredömen på miljö- och klimatområdet och arbeta för att de av riksdagen beslutade nationella miljö- och klimatmålen samt Parisavtalet ska nås.

Utskottet vill med anledning av motionerna även påminna om att bolagen ska styras enligt den svenska bolagsstyrningsmodellen, vilket bl.a. innebär att de statliga bolagen associationsrättsligt styrs på samma sätt som privatägda bolag med bolagsstämman som det högsta beslutande organet. Det innebär att det är styrelsen som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och att bolagets ledning sköter den operationella driften av bolagets verksamhet. Bolag med statligt ägande lyder alltså som utgångspunkt under samma lagar som privatägda bolag. Vidare vill utskottet framhålla att vissa bolag dessutom har särskilt beslutade samhällsuppdrag. I dessa fall har riksdagen beslutat att bolaget i förekommande fall ska bedriva en verksamhet som syftar till att generera andra effekter än ekonomisk avkastning för ägaren.

Sammantaget ser utskottet ingen anledning att förorda några tillkännagivanden om att regeringen bör se över principerna för förvaltningen och tydliggöra ägarstyrningen i olika delar enligt det som anförs i motionerna 2021/22:60 (V) yrkande 1, 2021/22:1600 (C), 2021/22:2434 (SD) yrkande 1, 2020/21:3381 (L) yrkande 4, 2020/21:3686 (C) yrkande 18, 2021/22:4066 (MP) yrkande 15, 2020/21:4109 (MP) yrkande 4, 2021/22:4211 (MP) yrkande 27 och 2021/22:4273 (V) yrkande 3.

Med anledning av det som framförs i motionerna 2021/22:2691 (S) och 2021/22:3038 (SD) yrkande 1 om säkerhetspolitiska risker konstaterar utskottet utöver vad det anfört ovan att det i den nya ägarpolicyn ställs krav på att bolagen ska bedriva ett aktivt och systematiskt säkerhetsarbete för att säkerställa ett långsiktigt hållbart värdeskapande. Säkerhetsarbetet ska krävställas och regelbundet följas upp av styrelsen. Bolag med statligt ägande ska vidare analysera huruvida de till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet och därmed omfattas av säkerhetsskyddslagen (2018:585). Bolag som omfattas av säkerhetsskyddslagen ska identifiera och skydda säkerhetskänslig verksamhet och information med stöd av berörda tillsynsmyndigheter och vid behov i samverkan med andra relevanta aktörer.

När det gäller sammansättningen av bolagens styrelser förordas i motion 2021/22:2434 (SD) yrkande 2 att regeringen tar bort målet om att varje styrelse ska bestå av minst 40 procent av vardera könet. Utskottet har ingen avsikt att

ställa sig bakom ett sådant tillkännagivande. Utskottet vill här hänvisa till de riktlinjer om styrelsenomineringsprocessen och styrelsens sammansättning som finns i ägarpolicyn. Här framgår bl.a. att utgångspunkten för varje nominering av en styrelseledamot ska vara kompetensbehovet i respektive bolagsstyrelse. Urvalet av ledamöter görs från en bred rekryteringsbas för att ta vara på kompetensen såväl hos kvinnor och män som hos personer med olika bakgrund och erfarenheter. Regeringen anför att en styrelse som består av ledamöter med varierad bakgrund ger styrelsen en bredare kompetens och förbättrad dynamik med syftet att mångfalden ska minska grupptänket. Vidare framgår att det fordras att ledamoten har en hög kompetens inom bolagets affärsverksamhet, affärsutveckling, branschkunskap, finansiella frågor, hållbart företagande eller andra relevanta områden samt har den tid och det engagemang som behövs för uppdraget. I fråga om könsfördelning framgår att regeringen eftersträvar en jämn könsfördelning såväl i de enskilda bolagsstyrelserna som på portföljnivå. För den statligt ägda bolagsportföljen (hel- och delägda bolag) ska andelen kvinnor respektive män i styrelserna vara minst 40 procent. Ägarpolicyn innehåller därutöver utökade riktlinjer när det gäller bolagens jämställdhetsarbete. Här framgår att bolagen ska vara föredömen i jämställdhetsarbetet och arbeta aktivt med jämställdhet i sin verksamhet, inte minst vid tillsättningar på chefsnivå. Bolagen ska även beakta mångfaldsaspekten och arbeta för en inkluderande kultur. Utskottet avser mot bakgrund av det sagda inte heller att föreslå något tillkännagivande om en kartläggning av könsfördelning i bolagen i enlighet med det som förordas i motion 2021/22:60 (V) yrkande 4.

Slutligen förordas i motion 2021/22:102 (C) ett tillkännagivande om att regeringen ska göra en sammanställning av de statliga bolagens samhällsuppdrag med fokus på utvärdering och måluppfyllelse av dessa. Utskottet konstaterar i likhet med motionärerna att Riksrevisionen gjorde en sådan sammanställning 2017. Till skillnad från motionärerna ser dock inte utskottet samma behov av en förnyad sammanställning. I den statliga bolagsportföljen finns 22 bolag med särskilt beslutade samhällsuppdrag. Som utskottet redan uttryckt har regeringen riksdagens uppdrag att se till att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. I detta arbete är mål och uppföljning viktiga redskap för staten som bolagsägare. Uppdragsmål beslutas för de bolag som har särskilt beslutade samhällsuppdrag i en dialog mellan ägaren och bolaget, framför allt för att möjliggöra utvärdering av hur väl det särskilt beslutade samhällsuppdraget utförs. Av regeringens skrivelse framgår att regeringen efter Riksrevisionens granskning 2017 har genomfört en översyn av processen med fastställande av uppdragsmål. Utskottet noterar att översynen har fört med sig förtydliganden i flera avseenden. Regeringen anger att processen och metoden för fastställande av uppdragsmål kommer att ses över kontinuerligt. Utskottet noterar att 13 bolag har fastställda uppdragsmål. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla betydelsen av att regeringen fortsätter arbetet att i dialog med bolagen ta fram uppdragsmål eftersom dessa är av vikt för uppföljning och

utvärdering av de särskilt beslutade samhällsuppdragen och därmed också rapporteringen till riksdagen.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Statens ägande och förvaltning av vissa företag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, statens ägande och förvaltning av Postnord AB, statens ägande av AB Svenska Spel, en utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB, Visit Sweden AB:s uppdrag och Vattenfall AB:s uppdrag och mål. Utskottet hänvisar bl.a. till grundläggande principer för förvaltningen av företag med statligt ägande, tidigare riksdagsbeslut och pågående arbete och utredningar.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (C), 17 (MP), 18 (SD), 19 (SD, V), 20 (SD), 21 (V), 22 (SD), 23 (V), 24 (M, SD, L) och 25 (SD), motivreservation 26 (M, KD, L), reservation 27 (M, SD, KD, L), 28 (SD), 29 (V), 30 (SD), 31 (C) och 32 (V) samt särskilt yttrande 1 (S), 2 (M), 3 (SD), 4 (C), 5 (V), 6 (KD), 7 (L), 8 (MP) och 9 (SD).

Motionerna

Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB

I kommittémotion 2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 förordas ett tillkännagivande om att låta det statligt ägda företaget Almi Företagspartner AB i större omfattning bjuda in allmänheten att investera i de företag man avser att investera i och som därmed medför rätt till investeraravdrag.

I kommittémotion 2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 förordas att Almi får i uppdrag att genom uppsökande verksamhet stötta företagare i utanförskapsområden med affärsutveckling och finansiering inom ramen för bolagets befintliga finansieringsstöd.

I kommittémotion 2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 18 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska fortsätta att satsa på och utveckla statliga satsningar som Almis stöd till de mindre företagens omställning. Detta ska göras i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan.

Serkan Köse (S) föreslår i motion 2021/22:1569 ett tillkännagivande om att öka Almis möjligheter att investera för att på så sätt säkra tillgången till kapital för tillväxtföretag.

Markus Wiechel m.fl. (SD) förordar i motion 2021/22:340 yrkande 5 ett tillkännagivande om att bilda en nationell företagsfond för ungdomar som ska

drivas i Almis regi i samarbete med näringslivet för att underlätta för ungdomar att få finansiering.

Per Åsling (C) begär i motion 2021/22:1622 yrkande 2 ett tillkännagivande om att regeringen ska överväga att förse tillväxtbolagen med stöd i form av aktiekapital via Almi Invest. Vidare anføres i yrkande 3 att regeringen bör införa krav för att säkerställa statens ägarintressen och en sund aktiemarknad när det gäller Almi Invest och bolagets investeringar. Kraven kan bl.a. handla om samarbete med en finansiell rådgivare som har nödvändiga tillstånd från Finansinspektionen, att bolaget måste vara noterat på en multilateral handelsplattform, krav på motfinansiering från andra investerare och under-tecknande av s.k. lock-up-avtal från huvudägare och ledning.

Statens ägande av Lernia AB

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) förordas i yrkande 4 att regeringen ska initiera avyttringen av Lernia AB i enlighet med det bemyndigande som riksdagen har beslutat om.

Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i motion 2021/22:257 yrkande 6 ett tillkännagivande om en försäljning av Lernia AB.

Statens ägande av Postnord AB

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) förordas i yrkande 5 att riksdagen, mot bakgrund av att regleringarna i Danmark och Sverige delvis skiljer sig åt och länderna befinner sig i olika skeenden av en digitaliserad postgång, uppmanar regeringen att verka för en uppdelning av Postnord AB. Motionärerna anför att regeringen skyndsamt behöver utreda de ekonomiska och juridiska konsekvenserna av en uppdelning av bolaget och verksamheten i Postnord AB.

I kommittémotion 2021/22:440 av Jessica Thunander m.fl. (V) anføres i yrkande 5 att regeringen bör utreda och återkomma till riksdagen med förslag på hur den svenska posten kan separeras från den danska.

Statens förvaltning av Postnord AB

I kommittémotion 2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) begärs i yrkande 9 att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som skapar bättre balans mellan ekonomiska mål och samhällsuppdrag för Postnord AB. Det övergripande målet bör enligt motionärerna vara en väl fungerande postgång i hela landet samt en sund och välbalanserad ekonomi. Vidare anføres att transporter för Postnord AB ett flertal gånger under det senaste året rapporterats för otillåtet cabotage. Motionärerna anser att bolag med statligt ägande ovillkorligen ska ha bättre kontroller av leverantörer vid upphandling av tjänster av transporter än i dag och följa gällande regelverk och föreslår i yrkande 10 ett tillkännagivande med en sådan inriktning.

Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB

I kommittémotion 2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) berörs de statliga stöden till SAS AB och Swedavia AB under pandemin. Motionärerna är kritiska till dessa stöd och förordar i yrkande 15 att regeringen ska utvärdera de stöd som delades ut till flygbranschen som ett svar på pandemin i syfte att klarlägga vilken klimatpåverkan de haft och återkomma till riksdagen med åtgärder för att hantera det.

Ida Drougge (M) förordar i motion 2021/22:2440 ett tillkännagivande om att avyttra den svenska statens innehav i SAS AB. Skälen till en försäljning är att bolag med statligt ägande per automatik agerar marknadsstörande men framför allt att staten inte bör agera som aktör på en marknad där man har en viktig kontrollfunktion.

Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i motion 2021/22:257 yrkande 1 att riksdagen ska uppmana regeringen att sälja sitt aktieinnehav i SAS AB.

SJ AB:s mål och avkastningskrav

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) framhålls att SJ AB bör vara den aktör som bedriver persontrafik även där andra aktörer inte ser någon lönsamhet. Motionärerna menar att bl.a. en försämrad service och tillgänglighet i personstågtrafiken hänger samman med bolagets ekonomiska mål. I yrkande 6 förordas därför ett tillkännagivande om att se över statens finansiella mål för SJ AB som enligt motionärerna bör sänkas.

I kommittémotion 2021/22:2953 av Patrik Jönsson m.fl. (SD) framhålls att SJ AB:s höga avkastningskrav försvårar möjligheterna för bolaget att expandera utbudet av avgångar och utvidga antalet sträckor att trafikera. För att bolaget ska ges bättre möjligheter till såväl nyinvesteringar som expansion bör avkastningskravet enligt motionärerna sänkas och de förordar i yrkande 4 ett tillkännagivande om behovet av sänkta finansiella mål för SJ AB.

I kommittémotion 2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4 förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2023. I motionen framhålls att avkastningskravet skapar ett starkt fokus på att skapa vinst på bekostnad av resenärernas behov och den regionala utvecklingen. I stället för att ge avkastning till staten anser motionärerna att pengarna bör användas i verksamheten för att förbättra servicen och sänka biljettpriserna.

Sveaskog AB

Dennis Dioukarev (SD) begär i motion 2021/22:88 ett tillkännagivande om att regeringen bör kräva att Sveaskog avyttrar sitt innehav i bolaget Sunpine.

Statens ägande av AB Svenska Spel

I kommittémotion 2021/22:3371 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 1 förordas att staten ska dela upp AB Svenska Spel i två strikt skilda bolag där de konkurrensutsatta spelformernas koncentreras i ett bolag och de monopolistiska spelformerna i ett annat bolag. Därefter bör staten enligt vad som föreslås i yrkande 2 avyttra den del av Svenska Spel som verkar på en konkurrensatt marknad.

Även i kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 7 förordas att Svenska Spel ska delas i två bolag där de konkurrensutsatta spelformerna placeras i ett av bolagen och de monopolistiska spelformerna i ett annat bolag. Vidare föreslås i yrkande 8 i likhet med den föregående motionen att staten ska avyttra den del av Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden.

I kommittémotion 2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 5 förordas att riksdagen ska ge regeringen ett mandat att på ett ansvarsfullt sätt minska eller helt avveckla den del av Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden.

Avyttring av delar av Telia Company AB

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 9 förordas ett tillkännagivande om att staten som ägare ska verka för att Telia Company AB delas upp i två delar – en del med samhällsviktig infrastruktur och en del med telekomverksamhet. Motionärerna föreslår även att regeringen ska ges ett bemyndigande om att avyttra ägandet i telekomverksamheten.

Även i kommittémotion 2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 4 förordas ett tillkännagivande om en avyttring av Telia Company AB där staten efter en delning av bolaget endast ska behålla sitt ägande i de delar som innehåller samhällsviktig it-infrastruktur.

Markus Wiechel m.fl. (SD) föreslår i motion 2021/22:257 yrkande 3 att staten ska minska sitt ägande i Telia för att underlätta för att skapa förutsättningar för en ökad konkurrens.

Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB

I kommittémotion 2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 8 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska utreda en funktionell uppdelning av verksamheten i Telia Company – i nät- respektive innehållstjänster – för att se om det är möjligt att ta bort statens medverkan på telekommarknaden. Ett likalydande tillkännagivande förordas även i kommittémotion 2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 16.

Vattenfall AB:s uppdrag och mål

I kommittémotion 2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 föreslås ett tillkännagivande om en översyn av uppdraget för statligt ägda Vattenfall AB. Motionärerna anser att bolagets strategi när det gäller förnybar energi ska kunna anpassas efter rådande förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden och framhåller dessutom att Vattenfall även bör flytta fokus från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

I kommittémotion 2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) framförs att det finns en motsättning mellan Vattenfall AB:s lönsamhetskrav och att bolaget ska leda utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I yrkande 5 förordas därför ett tillkännagivande om att portalparagrafen i Vattenfalls bolagsordning bör ändras så att det bl.a. tydligt framgår att bolagets verksamhet ska stå i överensstämmelse med de miljömål riksdagen antagit. I syfte att återskapa fiskbeståndet och gynna både den biologiska mångfalden och lokalsamhället föreslås vidare i yrkande 6 att Vattenfall ska få i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven.

I kommittémotion 2021/22:439 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4 förordas ett tillkännagivande om att regeringen ska ge Vattenfall i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas i samband med investeringar i förnybar energi.

Betty Malmberg (M) förordar i motion 2021/22:2822 att ägarpolicyen för Vattenfall AB ska förtydligas i fråga om krav på energiproduktionen så att det bl.a. framgår att bolaget måste säkerställa nätstabilitet. Vidare bör det framgå att levererad el ska motsvara efterfrågan på effekt och systemtjänster, och att produktionen främst bör innefatta planerbara fossilfria kraftslag kompletterat med fossilfri intermittert kraft så länge det inte äventyrar systemstabiliteten.

Lars Beckman (M) anför i motion 2021/22:3539 att staten som ägare av Vattenfall borde överväga att använda delar av vinsterna från vattenkraften för att bidra till att hela Sverige ges förutsättningar att utvecklas.

Mats Nordberg (SD) förordar i motion 2021/22:397 yrkande 1 ett tillkännagivande om ett förstärkt förhållande av de kraftverk där Vattenfall är huvudägare. Motionären menar att det inte är en önskvärd situation att bolaget endast är delägare i flera stora bolag och kraftverk, däribland Ringhals, eftersom dessa bör ses som strategiska tillgångar för Sverige. Motionären anför vidare i yrkande 2 att Vattenfall också bör få nya mål som tydligt uttalar att huvuduppgiften är säker och långsiktig produktion av el till företag och medborgare i Sverige. Vidare förordas i yrkande 3 ett tillkännagivande om att Vattenfalls verksamhet utanför Sveriges gränser bör begränsas. Motionären anser att bolaget inte bör engagera sig i stor skala utanför Sveriges gränser såvida det inte rör sig om verksamheter med direkt koppling till den svenska verksamheten.

Visit Sweden AB:s uppdrag

I kommittémotion 2021/22:2449 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 10 förordas ett tillkännagivande om att Visit Sweden ska få i uppdrag att stärka sina marknadsföringsinsatser. Motionärerna framhåller möjligheterna att trots pandemin marknadsföra delar av besöksnäringen som t.ex. naturturism gentemot de länder som saknar reserestriktioner när det gäller Sverige. Vidare betonas vikten av att bolaget är väl rustat att marknadsföra Sverige som besöksnation efter pandemin då resandet sannolikt ökar igen. I yrkande 11 föreslås vidare att Visit Swedens tillfälliga svemesteruppdrag ska permanentas för att även fortsättningsvis stärka den inhemska besöksnäringen.

I kommittémotion 2021/22:3242 av Peter Helander m.fl. (C) yrkande 13 förordas ett tillkännagivande om behovet av att i ljuset av coronapandemin via Visit Sweden säkerställa att Sveriges attraktionskraft som besöksland bibehålls och helst ökar. Vidare föreslås i yrkande 24 ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga att årligen öka det statliga basanslaget till Visit Sweden för att en ändamålsenlig och effektiv marknadsföring av Sverige utomlands ska uppnås.

Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag

I kommittémotion 2021/22:60 framför Birger Lahti m.fl. (V) att SBAB i stället för att avveckla sin utlåning till stora delar av landet borde komplettera marknadens bristande utlåning på landsbygden. I yrkandena 10–12 förordas därför tillkännagivanden om dels att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag, dels att banken bör få i uppdrag att se över hur den kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som då bör beaktas, dels att SBAB bör få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar och produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar. Vidare framhåller motionärerna att det på senare tid har förekommit uppgifter om brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet hos Samhall. I yrkande 13 uppmanas regeringen därför att göra en analys av metodiken på området hållbart företagande i relation till Samhalls arbetsmiljö och olycksfallsstatistik och därefter återrapportera analysen till riksdagen. I motionen konstateras vidare att flera kritiker under en längre period pekat på att Samhalls avkastningskrav skapar en press inom organisationen som kan leda till att syftet med verksamheten förfelas. För att komma till rätta med dessa problem anser motionärerna att Samhalls uppdrag behöver ändras i grunden, och i yrkande 14 förordas att regeringen bör verka för att ändra ägaranvisningen för Samhall så att kravet på affärsmässighet tas bort. I yrkande 16 förordas slutligen ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur ägardirektiven för Akademiska Hus kan ändras eller hur man på annat sätt kan minska hyreskostnaderna för högskolor och universitet.

I kommittémotion 2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8 förordas ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett sänkt avkastningskrav för Jernhusen senast till bolagsstämman 2023.

Markus Wiechel m.fl. (SD) förordar i motion 2021/22:257 yrkande 2 att riksdagen uppmanar regeringen att avyttra statens aktier i Orio AB. Vidare föreslår motionären i yrkande 4 att regeringen verkar för en successiv försäljning av AB Svensk Bilprovning med målet att minst två aktörer ska finnas på de orter där försäljningen sker.

Bakgrund och pågående arbete

Försäljningsbemyndiganden

Regeringen har för närvarande fått bemyndiganden från riksdagen att förändra statens ägande i följande bolag:

- Svensk bilprovning (prop. 2009/10:54, bet. 2009/10:NU10)
- Lernia (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1)
- Metria (prop. 2016/17:181, bet. 2016/17:NU24)
- Orio (prop. 2012/13:99, bet. 2012/13:FiU21)
- SAS (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35).

Akademiska Hus AB

Akademiska Hus AB är ett av staten helägt bolag som äger, utvecklar och förvaltar fastigheter för universitet och högskolor med huvudfokus på utbildnings- och forskningsverksamhet samt studentbostäder. Bolaget har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag. Enligt de ekonomiska målen för bolaget ska avkastningen på operativt kapital uppgå till minst 6 procent. Vidare ska soliditeten vara 35–45 procent och utdelningen 40–70 procent av årets resultat efter skatt och återläggning av värdeförändringar och därtill hörande uppskjuten skatt. Bolaget nådde eller överskred samtliga ekonomiska mål 2020.

Almi Företagspartner AB

Almi Företagspartner AB (Almi) är ett av staten helägt bolag med uppdrag att som ett komplement till den privata marknaden medverka till att utveckla och finansiera små och medelstora företag. Bolagets verksamhet omfattar lån, affärsutveckling och riskkapital via Almi Invest. Verksamheten ska finnas tillgänglig i hela landet men beroende på regionala förutsättningar kan utbudet variera. Utöver ekonomiska mål och mål för hållbart värdeskapande har bolaget särskilt beslutade samhällsuppdrag och uppdragsmål.

Våren 2020 fattade riksdagen beslut om ett kapitaltillskott på högst 400 miljoner kronor till Almi under 2020 för att bolaget ska kunna möta en ökad efterfrågan på riskkapital från företag som drabbats av coronapandemins konsekvenser (prop. 2019/20:167, bet. 2019/20:FiU60, rskr. 2019/20:296). Utskottet har i ett tidigare betänkande (bet. 2020/21:NU20) redogjort för att

Almi uppgett att förstärkningen via Almi Invest som en del av regeringens åtgärds paket ska användas för riskkapitalinvesteringar i innovativa startup-företag och tillväxtbolag. Det extra riskkapitalet ska gå till att klara de akuta kapitalbehov som uppkommit i startup-sektorn samt stötta den tidiga riskkapitalmarknaden i hela Sverige även på sikt.

Av verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande framgår att Almis finansiella bas förstärktes i juni 2020 genom ett kapitaltillskott från staten med 2 950 miljoner kronor till låneverksamheten och med 400 miljoner kronor till riskkapitalverksamheten inom Almi Invest. Vidare framgår att volymerna påverkades väsentligt under 2020 som en konsekvens av pandemins effekter på företagen. Antalet utbetalda lån under året uppgick till 5 872 stycken om totalt 3 166 miljoner kronor. Detta kan jämföras med 2019 då motsvarande siffror var 3 339 lån om totalt 1 975 miljoner kronor. Almi Invest investerade totalt 316 miljoner kronor i 130 befintliga och 45 nya portföljbolag under 2020. Även detta var en ökning i jämförelse med 2019 då motsvarande siffror var 248 miljoner kronor i 95 befintliga och 46 nya portföljbolag.

Jernhusen AB

Jernhusen AB är ett av staten helägt bolag som utvecklar och förvaltar stationer, stationsområden, underhållsdepåer samt gods- och kombiterminaler längs den svenska järnvägen. Bolaget har inga särskilt beslutade samhällsuppdrag. Enligt de ekonomiska målen ska totalavkastningen uppgå till minst 6 procent under en konjunkturcykel, belåningsgraden ska vara 45–55 procent och ordinarie utdelning ska uppgå till mellan 40–70 procent av årets resultat efter skatt. De årliga utdelningsbesluten ska beakta genomförandet av bolagets strategi, finansiell ställning samt kapitalstrukturmålet.

Ett drastiskt minskat resande som en följd av pandemin har påverkat Jernhusens verksamhet, främst genom hyresrabatter, lägre rörliga intäkter och en negativ påverkan på fastighetsvärdena om totalt 600 miljoner kronor. Totalavkastningen för 2020 var 1,7 procent, men har de senaste 10 åren varit 6,8 procent i genomsnitt. Ingen utdelning lämnades för 2020.

Lernia AB

Lernia AB är ett statligt helägt bolag som bedriver kompetensförsörjning för arbetslivet med tjänster inom bemanning, vuxenutbildning, rekrytering, omställning samt stöd och matchning. Inom bemanningsverksamheten ligger fokus på förmedling av yrkesarbetare med kunder inom bl.a. svensk tillverkningsindustri samt lager och logistik. Inom utbildningsverksamheten är kunderna huvudsakligen Arbetsförmedlingen och kommuner. Verksamheten bedrivs på ca 60 orter över hela Sverige.

Mot bakgrund av lönsamhetsproblem i vissa statligt ägda bolag som en följd av coronapandemin fattade riksdagen våren 2020 beslut om ett kapitaltillskott på högst 150 miljoner kronor till Lernia (prop. 2019/20:187, bet. 2019/20:FiU62). Riksdagen beslutade hösten 2012 att bemyndiga regeringen

att helt eller delvis avyttra statens aktier i Lernia (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1).

Vid bolagets ordinarie årsstämma 2021 beslutades om nya ekonomiska mål för Lernia enligt följande:

- Lönsamhet: Avkastning på eget kapital ska uppgå till minst 13 procent.
- Kapitalstruktur: Soliditeten ska uppgå till mellan 30 och 40 procent.
- Utdelning: Ordinarie utdelning ska uppgå till mellan 30 och 70 procent av årets resultat, med ett riktvärde om 50 procent. Beslut om utdelning ska beakta bolagets kapitalstrukturmål och framtida kapitalbehov.

Det gamla lönsamhetsmålet på 20 procent bedöms enligt marknadsförutsättningarna inte som realistiskt. Jämfört med det gamla målet för kapitalstrukturen (30–50 procent) är det nya målet ett snävare soliditetsintervall, men å andra sidan har riktvärdet på 40 procent tagits bort, vilket ger styrelsen fullt handlingsutrymme inom det givna intervallet. I jämförelse med de gamla målen uttrycks målet för utdelning som ett intervall (tidigare minst 50 procent), dock med ett riktvärde om 50 procent som syftar till att tydliggöra ägarens långsiktiga förväntan. Enligt handlingarna vid årsstämman finns förväntningar på att en utdelning som avviker från riktvärdet ska motiveras för ägaren.

Postnord AB

Postnord AB erbjuder kommunikations- och logistiklösningar inom Norden. Moderbolaget Postnord, som är ägare till dotterbolagen Post Danmark A/S och Postnord Group AB, är ett svenskt publikt bolag som ägs till 40 procent av den danska staten och till 60 procent av den svenska staten. Rösterna fördelas 50/50 mellan ägarna. Postnord är Nordens största bolag inom kommunikations- och logistiktjänster och marknaderna sträcker sig från distribution av fysiska brev och paket till delvis eller helt elektroniska tjänster. Postnord tillhandahåller rikstäckande postservice i Sverige och Danmark och hanterade 2020 ca 2,8 miljarder paket, brev och andra försändelser. Bolaget har inte något särskilt beslutat samhällsuppdrag, men ett uppdrag om samhällsomfattande postservice, knutet till tillståndet att bedriva verksamhet. Kravet för leveransskvalitet under 2020 var att 95 procent av förstaklassbrev ska levereras inom två arbetsdagar, vilket uppnåddes.

Utskottet har i ett tidigare betänkande (bet. 2019/20:NU4) redogjort för att riksdagen i en extra ändringsbudget hösten 2017 beslutade om ett kapitaltillskott om 400 miljoner kronor till Postnord (prop. 2017/18:39, bet. 2017/18:FiU28, ytr. 2017/18:NU3y). Tillsammans med den andra ägaren – danska staten – fick bolaget totalt 2 200 miljoner kronor.

Regeringen beslutade i oktober 2020 att en särskild utredare ska utreda möjliga finansieringsmodeller för den samhällsomfattande posttjänsten. Syftet är att klargöra hur den samhällsomfattande posttjänsten ska finansieras när den inte längre kan vara fullt ut självfinansierad. Utredaren ska bl.a. analysera

möjliga finansieringsmodeller för de tjänster som bör ingå i den samhälls-omfattande posttjänsten (dir. 2020:01). Där ingår att analysera modeller som utgår från finansiering genom statsstöd och upphandling av tjänsterna. Utredaren ska vidare lämna förslag på hur varje sådan finansieringsmodell bör utformas för att kunna användas i fråga om den samhälls-omfattande posttjänsten samt, om det bedöms lämpligt, lämna förslag som innebär att olika tjänster i den samhälls-omfattande posttjänsten finansieras på skilda sätt och/eller att sådana tjänster i olika delar av landet finansieras på skilda sätt. Utredaren ska därtill föreslå hur finansieringen ska gå till och utarbeta nödvändiga författningsförslag. Uppdraget ska redovisas senast den 31 januari 2023.

Samhall AB

Samhall AB är ett av staten helägt bolag vilket som en del av den svenska arbetsmarknadspolitiken ska producera efterfrågade varor och tjänster och därigenom skapa meningsfulla och utvecklande arbeten åt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Bolaget har ca 25 000 medarbetare på närmare 600 orter i landet. Samhall har ett särskilt beslutat samhällsuppdrag och vid bolagsstämman 2020 fastställdes ett uppdragsmål för bolaget. När de gäller de ekonomiska målen ska bolagets avkastning på eget kapital uppgå till 5 procent. Utfallet 2020 var 16 procent, vilket främst förklaras av ersättning för sjuklönekostnader under pandemin samt en viss ökad bruttovinst. Året dessförinnan var utfallet 6 procent. Ett av bolagets mål för hållbart värdeskapande rör arbetsolyckor. Enligt detta mål ska dessa minska med 50 procent i antal 2023 jämfört med 2018. Utfallet för 2020 var en minskning med 45 procent. Året dessförinnan var minskningen 19 procent.

Hösten 2021 beslutade riksdagen på initiativ av arbetsmarknadsutskottet om ett tillkännagivande enligt vilket regeringen bör tillsätta en extern utredning om Samhall och återkomma till riksdagen med en redovisning av resultatet (bet. 2021/22:AU4, rskr. 2021/22:10). Enligt tillkännagivandet bör utredningen se över följande:

- Om Samhall uppfyller kravet i bolagsordningen att verksamheten ska iaktta att övrigt näringsliv inte utsätts för osund konkurrens.
- Om Samhalls verksamhet är ändamålsenlig för uppdraget och målgruppen enligt bolagsordningen och ägaranvisningen och om samverkan med Arbetsförmedlingen är ändamålsenlig.
- Om den statliga ersättningen till Samhall för uppdraget att tillhandahålla en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse är ändamålsenligt utformad eller om den i stället bör vara knuten till varje person som anvisas enligt ägaranvisningen.
- Om den verksamhet som Samhall bedriver i egenskap av anordnare av insatserna arbetsträning och förstärkt arbetsträning bör omfattas av den statliga ersättning som bolaget får för uppdraget att tillhandahålla en tjänst av allmänt ekonomiskt intresse.

- Om Samhall lever upp till de lagstadgade kraven på ett systematiskt arbetsmiljöarbete och vid behov lämna förslag på förbättringsåtgärder.

I en reservation (S, MP) förordades att riksdagen inte skulle göra något tillkännagivande.

Sedan tidigare finns det ett tillkännagivande om att Samhalls uppdrag bör ses över (bet. 2019/20:AU4). Ett enigt arbetsmarknadsutskott framförde i sitt betänkande att Samhall sedan starten har spelat en viktig roll för många människor med olika typer av funktionsnedsättning och för den aktiva arbetsmarknadspolitiken och att det är angeläget att värna och utveckla verksamheten. Utskottet ställde sig bakom motioner om att Samhall tydligt ska vara till för dem som på grund av funktionsnedsättning står långt från arbetsmarknaden. Utskottet ansåg att regeringen ska göra en översyn av Samhalls uppdrag så att Samhall återgår till sitt grunduppdrag när det gäller personer med fysisk och intellektuell funktionsnedsättning. Tillkännagivandet är ännu inte slutbehandlat.

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 14 Arbetsmarknad och arbetsliv) redovisar regeringen sitt arbete mot bakgrund av tillkännagivandet. Här framgår bl.a. att regeringen har reviderat Samhalls ägaranvisning. I ägaranvisningen anges att bolaget i syfte att möjliggöra en bred tillgång på arbetsuppgifter anpassade för olika medarbetares behov över tid bör söka affärsmöjligheter inom ett flertal branscher. Vidare förtydligas att en ökad omsättning syftar till att skapa tillräckligt många arbetstillfällen. Regeringen har även tagit bort kravet på fortsatta strukturella förändringar i syfte att minska kostnaderna för produktionen, men betonar värdet av god kostnads kontroll. Även styrningen på förädlingsvärdets tillväxt avskaffas.

I sammanhanget kan även nämnas att Riksrevisionen förbereder en granskning av om Samhall utför sitt uppdrag på ett effektivt sätt. För tillfället saknas mer detaljerad information om den kommande granskningen och tidpunkt för publicering.

SAS AB

Statens ägarandel i flygbolaget SAS AB är 21,8 procent. SAS har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag och de ekonomiska målen har beslutats av bolagets styrelse. Av verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande framgår bl.a. att reserestriktionerna till följd av pandemin innebar en kraftigt minskad efterfrågan på flygresor under 2020. SAS har vidtagit omfattande åtgärder för att anpassa verksamheten och kostnadsstrukturen till en marknad med lägre efterfrågan. En rekapitaliseringsplan har genomförts som har medfört att bolaget ökade likviditeten med 12 miljarder kronor och det egna kapitalet med 14,25 miljarder kronor. Vidare framgår att takten i arbetet med att minska koldioxidutsläppen har ökat och att bolagets mål att minska de totala koldioxidutsläppen med 25 procent jämfört med 2005 beräknas vara uppnått 2025, vilket är fem år tidigare än planerat.

Våren 2020 fattade riksdagen mot bakgrund av lönsamhetsproblem i vissa statligt ägda bolag som en följd av coronapandemin beslut om kapitalinsatser bl.a. till SAS (prop. 2019/20:187, bet. 2019/20:FiU62). Beslutet innebar att riksdagen bemyndigande regeringen att under 2020 förvärva aktier eller andelar eller vidta andra liknande åtgärder som syftar till att rekapitalisera SAS AB med ett belopp om högst 5 miljarder kronor och inom denna ram öka statens röst- och ägarandel i bolaget. Riksdagen bemyndigade vidare regeringen att vidta de övriga åtgärder som är nödvändiga för att möjliggöra statens deltagande i en rekapitalisering av SAS AB. Företrädaren för Vänsterpartiet i finansutskottet framförde en avvikande uppfattning i en reservation. Riksdagen har sedan tidigare bemyndigat regeringen att avyttra samtliga aktier i SAS (prop. 2009/10:121, bet. 2009/10:FiU35, yttr. 2009/10:NU2y).

SBAB Bank AB

SBAB Bank AB är ett av staten helägt bolag som erbjuder lån och sparande till privatpersoner, bostadsrättsföreningar och fastighetsbolag i Sverige. Bolaget har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag.

SJ AB

SJ AB är den största operatören av persontrafik på järnväg i Sverige och är ett av staten helägt företag. SJ är huvudsakligen verksamt på marknaden för regionala och långväga resor. Bolaget verkar inom två typer av trafik, kommersiell trafik och upphandlad trafik (som upphandlas i konkurrens av Trafikverket eller av regionala kollektivtrafikmyndigheter). SJ driver både kommersiell trafik och upphandlad trafik på affärsmässiga grunder i konkurrens med andra tågoperatörer samt med bil, flyg och buss. Bolaget har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag.

SJ:s beslutade ekonomiska mål anger att avkastningen på operativt kapital ska uppgå till minst 7 procent i genomsnitt och att nettoskuldssättningsgraden ska ligga på 0,5–1,0 gånger på sikt. Utdelningen till ägaren ska långsiktigt uppgå till mellan 30 och 50 procent av årets resultat. Under 2020 uppgick avkastningen på operativt kapital till –41,5 procent, nettoskuldssättningsgraden var 0,19 gånger och ingen utdelning beslutades för året. Resandet minskade kraftigt under 2020 som en följd av pandemin och de åtgärder som myndigheterna vidtagit för att minska smittspridning.

Sveaskog AB

Sveaskog AB är ett av staten helägt bolag och Sveriges största skogsägare och förvaltar ca 4 miljoner hektar mark. Bolagets skogsinnehav är spritt över hela Sverige men har sin tyngdpunkt i norra Sverige.

Riksdagen fattade våren 2010 beslut om ändring av uppdraget för Sveaskog AB (prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22). Innebörden av beslutet är att bolagets verksamhet ska bedrivas på affärsmässig grund och generera mark-

nadmässig avkastning. Bolaget ska vara en oberoende aktör med kärnverksamhet inom skogsbruk utan egna stora intressen som slutanvändare av skogsråvara. Sveaskog bör också kunna bedriva närliggande verksamhet om det bidrar till att öka bolagets avkastning. Sveaskog säljer framför allt timmer, massaved och biobränsle. Bolaget avsätter även 20 procent av den produktiva skogsmarken som naturvårdsareal. Inom ramen för detta har bolaget också etablerat totalt 37 ekoparker runt om i Sverige.

Sveaskog har ett samhällsuppdrag som avser ett markförsäljningsprogram som har fortlöpt sedan 2002. Uppdraget är ett resultat av två riksdagsbeslut (prop. 2001/02:39, bet. 2001/02:NU7 och prop. 2009/10:169, bet. 2009/10:NU22) enligt vilka Sveaskog genom försäljning av mark ska förstärka enskilt skogsbruk och gynna glesbygden. I det sistnämnda riksdagsbeslutet preciserades att markförsäljningarna ska fortgå till dess att 10 procent av det markinnehav Sveaskog hade vid bolagets bildande 2002 är avyttrat. Enligt den redovisning av utvecklingen av Sveaskogs samhällsuppdrag som regeringen lämnar i 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande kvarstod vid årsskiftet 2020/21 ca 27 000 hektar att sälja.

Regeringen överlämnade proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund till riksdagen i november 2021. I propositionen föreslår regeringen bl.a. att 25 000 hektar icke skyddsvärd produktiv skogsmark ska överföras från Sveaskog till staten för att därefter användas som ersättningsmark i ett ersättningsmarksprogram (Sveaskogsprogram). Syftet är att därigenom bidra till att uppnå ett ökat skydd av skogsmark med höga naturvärden och en möjlighet för skogsägare att bedriva skogsbruk även om det sker på en annan plats. Vidare föreslås ett uppdrag till Sveaskog att mot marknadsmässig ersättning, i stället för nuvarande markförsäljningsprogram, avyttra totalt upp till 60 000 hektar produktiv skogsmark för att kunna användas som ersättningsmark till enskilda markägare av skog samt skogsfastigheter som ägs och förvaltas gemensamt inom s.k. allmänningsskogar och häradsallmänningsskogar.

Fem motioner har väckts med anledning av propositionen (M, SD, KD, L, MP). Motionerna innehåller bl.a. yrkanden om Sveaskog. Propositionen bereds av miljö- och jordbruksutskottet som har beslutat att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över propositionen.

AB Svenska Spel

Koncernen Svenska Spel är organiserad i tre affärsområden med separata spelkonton och kunddatabaser och är ett av staten helägt företag. AB Svenska Spel har beviljats licens för lotterier samt licens för spel på värdeautomater, dotterbolaget Svenska Spel Sport & Casino AB har beviljats licens för kommersiellt onlinespel och vadhållning och Casino Cosmopol AB har beviljats licens för spel på landbaserade kasinon.

Svenska Spel har i den delen av spelmarknaden som är förbehållen staten fått i uppdrag att erbjuda

- spelverksamhet på fysiska kasinon
- spel på värdeautomater på andra platser än kasino.

Enligt det samhällsuppdrag som är beslutat för AB Svenska Spel ska bolaget bl.a. iaktta särskild måttfullhet när det gäller marknadsföring av spelverksamheten till konsument. Marknadsföringen av de nyssnämnda spelen ska vara måttfull och ha en inriktning som är socialt ansvarstagande så att den inte uppfattas som påträngande. Bolaget ska även följa utvecklingen av problem relaterade till överdrivet spelande och vidta åtgärder för att motverka dessa. År 2019 fastställdes uppdragsmål för Svenska Spel.

Utskottet har i ett tidigare betänkande redogjort för en ny spelreglering som trädde i kraft den 1 januari 2019 som bl.a. innebär att ensamrätten för vissa spel har upphört, att ett licenssystem har införts och att nya skatteregler gäller (bet. 2020/21:NU4). I samma betänkande redovisade utskottet även den s.k. Spelmarknadsutredningens uppdrag och arbete.

Utredningen överlämnade slutbetänkandet Ökat skydd och stärkt reglering på den omreglerade spelmarknaden till regeringen den 14 december 2020 (SOU 2020:77). Ett av utredningens uppdrag var att göra en uppföljning av hur Svenska Spel anpassat sin verksamhet till de nya reglerna i spellagen och överväga vilka eventuella ytterligare åtgärder som bedöms nödvändiga för att bolagets omstrukturering ska vara förenlig med gällande rätt. Utredningen konstaterar att den i likhet med Konkurrensverket på ett översiktligt plan gör bedömningen att det verkar som att konkurrenter till Svenska Spel har kunnat etablera sig väl på den omreglerade marknaden. Utredningens bedömning är därmed att det inte är nödvändigt för ägarna att i nuläget vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att Svenska Spels omstrukturering ska vara förenlig med gällande rätt. Samtidigt menar utredningen att omregleringens effekter på konkurrensen kan dröja och anser att det därför finns skäl för staten att följa utvecklingen på spelmarknaden i konkurrenshänseende, bl.a. genom Statskontorets utvärderingar. Statskontoret har regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera omregleringen. Uppföljningen och utvärderingen omfattar bl.a. konkurrensförhållandena på spelmarknaden, och uppdraget ska redovisas årligen under perioden 2018–2022. I den avslutande redovisningen ska myndigheten också göra en bedömning av behovet av ytterligare uppföljning och utvärdering. Utredningens slutbetänkande har remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet.

Swedavia AB

Swedavia AB är ett av staten helägt bolag som driver och utvecklar tio flygplatser i Sverige, vilka enligt regeringens fastställda beslut utgör basutbudet av flygplatser i Sverige. Utöver flygplatsverksamheten bedriver Swedavia fastighetsverksamhet med uppgift att äga, förvalta och utveckla

fastigheter och exploaterbar mark på och omkring flygplatserna. Bolaget har därtill ett särskilt beslutat samhällsuppdrag att inom ramen för affärsmässighet aktivt medverka i utvecklingen av den svenska transportsektorn och bidra till de av riksdagen beslutade transportpoliska målen. Bolaget har även sex uppdragsmål, bl.a. när det gäller koldioxidavtryck.

Våren 2020 fattade riksdagen mot bakgrund av lönsamhetsproblem i vissa statligt ägda bolag som en följd av coronapandemin beslut om kapitalinsatser bl.a. till Swedavia (prop. 2019/20:187, bet. 2019/20:FiU62). Beslutet innebar att riksdagen beslutade om ett kapitaltillskott på högst 3 150 miljoner kronor till bolaget. Av verksamhetsberättelsen för bolag med statligt ägande framgår att pandemin präglade flygbranschen och Swedavia kraftigt under 2020. Genom ett flertal besparingsåtgärder minskade kostnaderna sammantaget med ca 1 miljard kronor och investeringarna lika mycket. Vidare framgår att Swedavia fick ett aktieägartillskott om 2 500 miljoner kronor i oktober 2020 och att samtliga av bolagets flygplatser blev helt fossilfria vid utgången av 2020.

Telia Company AB

Statens ägarandel i telekommunikationsbolaget Telia Company AB är 39,5 procent. Bolaget har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag och de ekonomiska målen har beslutats av bolagets styrelse.

Utskottet har i ett tidigare betänkande (bet. 2020/21:NU4) redogjort för Telia Companys förvärv av bolaget Bonnier Broadcasting AB från Bonnier AB hösten 2019. I samma betänkande redogjorde utskottet även för beredningen våren 2019 av regeringens proposition Återköpsprogram av aktier i Telia Company AB som innebar att riksdagen dels bemyndigade regeringen att förändra statens ägande i Telia inom ramen för det återköpsprogram av aktier som bolaget avsåg att genomföra, dels genom ett tillkännagivande uppmanade regeringen att genomföra en översyn av möjligheterna för staten att på sikt avyttra sitt ägande i Telia (prop. 2018/19:40, bet. 2018/19:NU9).

I vårändringsbudgeten för 2021 (prop. 2020/21:99) föreslog regeringen att riksdagen skulle återkalla bemyndigandet till regeringen att minska statens röst- och ägarandel i Telia Company till lägst 37,3 procent av aktierna och rösterna i bolaget. Regeringen anförde att bolagets återköpsprogram var avslutat. I propositionen redovisade regeringen också de åtgärder regeringen vidtagit med anledning av riksdagens tillkännagivande. Regeringen anförde att Försvarsmakten i ett yttrande till försvarsutskottet anförde att en eventuell avyttring helt eller delvis av statens ägarandel i Telia kan få allvarliga konsekvenser för verksamheter som är betydande för Sveriges säkerhet (yttr. 2018/19:FöU2y). Vidare framgår att Försvarsmakten med anledning av riksdagens tillkännagivande har genomfört en fördjupad analys av riskerna med en försäljning av Telia. Försvarsmaktens slutsats är att statens ägarandel i Telia i vart fall inte bör minskas. Regeringen anför att den inte har funnit skäl att ifrågasätta Försvarsmaktens slutsats och därmed bedömer att det inte bör

vara aktuellt att minska statens ägande i Telia från den nuvarande nivån på 39,5 procent av aktierna och rösterna i bolaget. Regeringens bedömning är att det inte heller på sikt är möjligt att avyttra statens ägande i Telia. För att det inte ska råda några oklarheter om statens ägande bör riksdagens bemyndigande till regeringen att efter genomfört återköpsprogram minska statens röst- och ägarandel i Telia till lägst 37,3 procent av aktierna och rösterna i bolaget återkallas. Regeringen ansåg därmed att riksdagens tillkännagivande är slutbehandlat. I ett yttrande till finansutskottet (yttr. 2020/21:NU5y) konstaterade utskottet att riksdagens partier har olika syn på hur statens ägande av bolaget framöver bör utvecklas. Utskottet hade dock i nuläget inget att invända mot regeringens bedömningar och delade därmed regeringen uppfattning att det aktuella tillkännagivandet kunde anses som slutbehandlat. Utskottet hade därmed inte heller något att invända mot regeringens förslag om att återkalla bemyndigandet om Telia Company. I två avvikande meningar (SD, KD) framfördes att tillkännagivandet inte skulle ses som slutbehandlat. Finansutskottet delade uppfattningen att det aktuella tillkännagivandet kunde anses vara slutbehandlat.

Även försvarsutskottet berörde tillkännagivandet om Telia Company i sitt yttrande till finansutskottet (yttr. 2020/21:FöU9y). Försvarsutskottet påminde om vad det framfört i ett tidigare yttrande till näringsutskottet (yttr. 2018/19:FöU2y) och framhöll att en eventuell avyttring av statens andel i Telia Company, eller ett på sikt minskat statligt aktieinnehav, måste föregås av en grundlig risk- och konsekvensanalys och att verktyg för att förebygga och förhindra eventuella risker måste finnas på plats.

Vattenfall AB

Vattenfall AB är ett av staten helägt energiföretag med verksamhet främst i Sverige, Tyskland, Nederländerna, Danmark och Storbritannien. Bolaget har inget särskilt beslutat samhällsuppdrag.

I juni 2010 beslutade riksdagen att godkänna att uppdraget för Vattenfall skulle förtydligas i enlighet med det som regeringen hade föreslagit (prop. 2009/10:179, bet. 2009/10:NU23). Detta innebär att Vattenfall ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. I betänkandet framhöll utskottet att en ledande position i koldioxideffektiv teknik och hållbar energiproduktion är en viktig komponent för framtida värdeskapande för Vattenfall.

Som en följd av riksdagens beslut antogs en ny bolagsordning för Vattenfall vid en extra bolagsstämma i augusti 2010. Enligt denna (3 §) är föremålet för bolagets verksamhet att generera en marknadsmässig avkastning genom att direkt eller genom dotter- och intressebolag

- affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion

- tillhandahålla och bedriva handel med produkter och tjänster inom områden som befrämjar, stöder eller kompletterar energiverksamheten, företrädesvis inom data- och telekommunikationsområdena samt abonnemangsrelaterade produkter och tjänster
- bedriva entreprenad- och konsultverksamhet inom främst energiområdet
- äga och förvalta dels fastigheter, dels aktier och andra värdepapper med anknytning till nämnda verksamheter
- för koncernens räkning bedriva kapital- och likviditetsförvaltning samt handel med värdepapper

samt att bedriva därmed förenlig verksamhet.

Vid en extra bolagsstämma i december 2017 beslutades nya ekonomiska mål för Vattenfall. Enligt bolaget möjliggör de nya målen ökade investeringar i förnybara energislag och bidrar till bolagets långsiktiga mål att bli fossilfritt inom en generation. De nya målen innebär bl.a. ett lägre avkastningskrav och att nettoskuldssättningsgraden har tagits bort.

I samband med att Vattenfalls uppdrag förtydligades 2010 uttalade näringsutskottet vikten av att regeringen fortlöpande informerar riksdagen om Vattenfalls utveckling och verksamhet med EU:s 2020-mål som referenspunkt. Regeringen återrapporterar därför Vattenfalls utveckling i förhållande till EU:s 2020-mål i den årliga skrivelsen till riksdagen. Av skrivelsen med 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande framgår bl.a. att Vattenfall har definierat sitt syfte som ”Power Climate Smarter Living” med målet att erbjuda alla kunder klimatsmart energi och att möjliggöra ett liv fritt från fossila bränslen inom en generation.

Visit Sweden AB

Den 1 januari 2020 förvärvade staten genom Näringsdepartementet Svensk Turism AB:s aktier i V.S. Visit Sweden AB och bolaget blev därmed helstatligt. Vid en extra bolagsstämma den 22 januari 2021 ändrades uppdraget till att genom effektiva kommunikationskanaler marknadsföra hela Sverige som turistland och bidra till att öka Sveriges attraktionskraft som besöksmål, på marknadsmässiga villkor och med marknadsmässig avkastning bedriva PR- och marknadsföringsåtgärder i fråga om enskilda destinationer i Sverige och Sverige som turistland. Den nya uppdraget innebär ett förtydligande av att hela Sverige ska marknadsföras och att marknadsföringen inte är begränsad till utländska målgrupper.

I sammanhanget kan nämnas att regeringen i budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 24 Näringsliv) föreslår att 20 miljoner kronor tillförs Visit Sweden under 2022 för att bolaget ska fortsätta marknadsföra svensk turism och besöksnäring.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden liknande flera av de nu aktuella om Almi, Postnord, SAS, SJ, Sveaskog, Svenska Spel, Telia, Vattenfall, Visit Sweden, SBAB, Orio och Svensk Bilprovning behandlades senast våren 2021 (bet. 2020/21:NU4, 2020/21:NU20, 2020/21:NU21, 2020/21:FiU22, 2020/21:TU2 och 2020/21:TU4). Motionsyrkandena har avstyrkts bl.a. med hänvisning till grundläggande principer för förvaltning av företag med statligt ägande, tidigare riksdagsbeslut om kapitaltillskott samt pågående arbete och utredningar.

Som tidigare redovisats under avsnittet om Samhall beslutade riksdagen efter initiativ av arbetsmarknadsutskottet om ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en extern utredning om Samhall och återkomma till riksdagen med en redovisning av resultatet (bet. 2021/22:AU4, rskr. 2021/22:10).

Förslag liknande de som förs fram i motionerna 2021/22:60 (V) yrkandena 14–16 om Samhalls ägaranvisning, stöd till flygbranschen och Akademiska Hus ägardirektiv, 2021/22:439 (V) yrkande 4 om ett uppdrag till Vattenfall att utveckla energilagring i vätgas, 2021/22:3214 (V) yrkande 8 om sänkt avkastningskrav för Jernhusen och 2021/22:4066 (MP) yrkande 18 om Almis stöd till de mindre företagens omställning har inte behandlats av utskottet i närtid.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande när det gäller statens ägande och förvaltning av vissa företag redovisas under följande rubriker:

- Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB
- Statens ägande av Lernia AB
- Statens ägande av Postnord AB
- Statens förvaltning av Postnord AB
- Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB
- SJ AB:s mål och avkastningskrav
- Sveaskog AB
- Statens ägande av AB Svenska Spel
- Avyttring av delar av Telia Company AB
- Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB
- Vattenfall AB:s uppdrag och mål
- Visit Sweden AB:s uppdrag
- Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag.

Statsens förvaltning av Almi Företagspartner AB

I flera motioner förordas tillkännagivanden om Almi Företagspartner AB:s uppdrag och verksamhet. Förslagen handlar bl.a. om att bolaget i större omfattning ska bjuda in allmänheten att investera i företag, att bolaget ska bedriva uppsökande verksamhet i utanförskapsområden, stöd till de mindre företagens omställning och att öka bolagets möjligheter att säkra tillgången till kapital för tillväxtföretag genom att göra det möjligt för Almi att investera i börsnoterade bolag.

Utskottet vill med anledning av dessa förslag inledningsvis påminna om att det övergripande målet för regeringens förvaltning av de statligt ägda bolagen är att bolagen ska skapa värde och i förekommande fall att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. För att åstadkomma detta är det viktigt att ge bolagen förutsättningar och möjligheter att utvecklas och fortsätta konkurrera på sina marknader samt att staten är en aktiv, professionell ägare med fokus på långsiktigt värdeskapande.

Almi Företagspartner AB är ett av staten helägt bolag med flera särskilt beslutade samhällsuppdrag och tillhörande uppdragsmål. Enligt bolagsordningen ska Almi verka för hållbar tillväxt genom rådgivning och finansiering. Verksamheten ska bidra till ett jämställt företagande och i huvudsak riktas mot företag och företagare med lönsamhets- och tillväxtpotential. Verksamheten ska utgöra ett komplement till den privata marknaden. Särskilt fokus ska ägnas åt företagare och företag i tidiga skeden i termer av livscykel eller expansionsfaser samt kvinnor och personer med utländsk bakgrund. Under 2020 fick bolaget efter ett riksdagsbeslut ett kapitaltillskott om 3,4 miljarder kronor för att mildra pandemins effekter på svenska jobb och företag. Almi lanserade i mars 2020 ett nytt bryggglån som är riktat till företag där finansieringsbehov uppstår som en följd av pandemin. Utskottet konstaterar att bolagsstämman beslutade om nya ekonomiska mål för bolaget 2020.

Almis verksamhet ska finnas tillgänglig i hela landet även om utbudet kan variera beroende på regionala förutsättningar. När det gäller Almis uppdrag att nå ut till företag som drivs av kvinnor eller personer med utländsk bakgrund noterar utskottet att bolaget i sin årsredovisning för 2020 framhåller att en mångfald i näringslivet motverkar utanförskap och segregation. Bolaget uppger att de är stolta över det pågående arbetet inom ramen för uppdraget, men ännu inte nöjda och att frågan är fortsatt högprioriterad inom företaget. Av årsredovisningen framgår vidare att Almi under 2020 tog fram ett ramverk som förtydligar hur hållbarhet och hållbar tillväxt ska integreras i Almis erbjudande till företagen. De nya verktygen och tjänsterna ska introduceras successivt under 2021. Almi har även beviljats anslag av Europeiska socialfonden till projektet Hållbara intraprenörer, inom vilket bolaget kommer att utveckla ett program för företag som vill ställa om till en mer hållbar utveckling. Almi anför att de också kommer att stötta redan hållbara företag som vill accelerera sin förändringstakt och tillväxt. Det innefattar bl.a. ett grönt lån som kommer att rikta sig till företag som vill investera i verksamheten i syfte att

minska sin negativa miljöpåverkan och där det går att identifiera en tydlig miljönytta med satsningen.

Utskottet noterar att finansutskottet nyligen avstyrkt liknande förslag som de som framförs i motion 2021/22:1622 (C) yrkandena 2 och 3 och ser inga skäl att göra en annan bedömning. Utskottet har inte heller därutöver för avsikt att i nuläget förorda några tillkännagivanden om vare sig Almis uppdrag eller verksamhet enligt det som förordas i de aktuella motionerna.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Statens ägande av Lernia AB

I ett par motioner förordas tillkännagivanden om att regeringen ska initiera avyttringen av Lernia AB. Som även konstateras av motionärerna har riksdagen redan beslutat om ett bemyndigande som innebär att regeringen helt eller delvis kan avyttra statens aktier i Lernia (prop. 2012/13:1, bet. 2012/13:NU1, rskr. 2012/13:103). Utskottet har i det föregående redovisat att Lernia under 2020 efter ett riksdagsbeslut tog emot ett kapitaltillskott från staten om 150 miljoner kronor. Utskottet noterar vidare att årsstämman har beslutat om nya ekonomiska mål för bolaget, vilket även redovisas i betänkandet. I likhet med tidigare då utskottet behandlat identiska förslag vill det framhålla att all försäljning av statlig egendom ska göras på affärsmässiga grunder. Det innebär att en framtida försäljning av statens aktier måste anpassas till bolagets förutsättningar och till det rådande marknadsläget så att bästa möjliga affärsmässiga utfall kan uppnås.

Utskottet anser inte att riksdagen bör göra ett tillkännagivande enligt det som förordas i motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Statens ägande av Postnord AB

I två motioner förordas tillkännagivanden om att regeringen bör utreda hur de svenska och danska verksamheterna i Postnord kan separeras från varandra och hur bolaget därefter kan delas upp. Postnord har ett uppdrag som bl.a. innebär att bolaget ska bedriva en samhällsomfattande postservice knutet till bolagets tillstånd att bedriva postverksamhet. Postnord ägs i dag till 40 procent av den danska staten och till 60 procent av den svenska staten, och rösterna fördelas 50/50 mellan ägarna.

Utskottet vill i likhet med tidigare då det behandlat likalydande förslag inledningsvis framhålla sin uppfattning att en väl fungerande posthantering är en viktig del i samhällets infrastruktur. Vidare är det av vikt med en stabil utveckling inom Postnordkoncernen så att en samhällsfattande posttjänst av god kvalitet kan upprätthållas. Utskottet kan i likhet med förra året konstatera att regeringen har tillsatt en särskild utredare som har till uppgift att bl.a. se över möjliga finansieringsmodeller för den samhällsomfattande posttjänsten. Syftet är att klargöra hur posttjänsten ska finansieras när den inte längre kan vara fullt ut självfinansierad. Utskottet ser ingen anledning att ompröva sin

tidigare uttalade avsikt att inte på något sätt föregripa utredarens slutsatser genom att förorda att regeringen ska initiera genomgripande förändringar av Postnordkoncernen. Utskottet vill i sammanhanget också påminna om att ett enigt utskott hösten 2017 i ett yttrande till finansutskottet ställde sig bakom regeringens förslag om att tillföra kapital till Postnord (prop. 2017/18:39, bet. 2017/18:FiU28, ytr. 2017/18:NU3y).

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Statens förvaltning av Postnord AB

I motionen förordas dels att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som skapar bättre balans mellan ekonomiska mål och uppdrag för Postnord AB, dels att bolaget ska ha bättre kontroller av leverantörer vid upphandling av transporttjänster och följa gällande regelverk på området.

Utskottet vill inledningsvis påminna om att Postnord ägs till 40 procent av den danska staten och till 60 procent av den svenska staten, och att rösterna fördelas 50/50 mellan ägarna. Bolaget har inte något särskilt beslutat samhällsuppdrag, men har ett uppdrag om samhällsomfattande postservice, knutet till tillståndet att bedriva postverksamhet. Som utskottet tidigare konstaterat pågår det en utredning av möjliga finansieringsmodeller för den samhällsomfattande posttjänsten. Inte heller när det gäller mål och uppdrag för Postnord anser utskottet att riksdagen bör föregripa utredarens slutsatser, som ska redovisas senast den 31 januari 2023.

När det gäller frågan om transporttjänster vill utskottet inledningsvis framhålla att det givetvis inte har någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller att statligt ägda bolag ska följa gällande regelverk.

Utskottet noterar att statsrådet Ibrahim Baylan den 12 mars 2021 besvarade en interpellation om Postnord och otillåtet cabotage (ip. 2020/21:457). En cabotagetransport är en godstransport som tillfälligt får utföras av en utländsk transportör med gemenskapstillstånd inom Sveriges gränser utan ett svenskt yrkestrafiktillstånd. Av statsrådets svar framgår bl.a. att regeringen genom en förordningsändring skärpt beställaransvaret för internationella transporter och cabotagetransporter och tillsatt en särskild utredare som ska föreslå hur kontrollverksamheten av yrkestrafik på väg kan stärkas. Utskottet noterar att utredaren den 28 april 2021 överlämnade betänkandet *Kontroller på väg* (SOU 2021:31) och att betänkandet har remissbehandlats. När det mer specifikt gäller Postnord framhöll statsrådet att han såg allvarligt på rapporterna om otillåtna cabotagetransporter. Statsrådet redogjorde vidare för att Näringsdepartementet kontinuerligt för en dialog med bolaget om utmaningarna i leverantörskedjan för vägtransporter och vikten av att bolaget säkerställer ordning och reda samt sjysta villkor hos alla sina leverantörer. Postnord kallades även in för ett särskilt möte i mars 2020 där bolaget redogjorde för hur det arbetar med transportinköp. Detta inkluderade förbättringar av rutiner för att säkerställa ett föredömligt agerande när det gäller transportinköp. Näringsdepartementet har även under 2021 informerats om åtgärder som Postnord

har vidtagit, bl.a. en utvärdering av bolagets nuvarande egenkontroll och en översyn av samtliga internationella transportlinjer. Statsrådet anförde att han avsåg att följa bolagets arbete i frågan. Utskottet utgår från att även det nyttillträdde statsrådet avser att göra detsamma.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB

I motion 2021/22:60 (V) yrkande 15 efterfrågas en utvärdering av stöden som delades ut till flygbranschen under pandemin utifrån ett klimatperspektiv. Utskottet kan inledningsvis konstatera att de reserestriktioner som införts mot bakgrund av pandemin innebar en kraftigt minskad efterfrågan på flygresor under 2020. Detta ledde i sin tur till lönsamhetsproblem i SAS och ett bemyndigande från riksdagen till regeringen att medverka till en rekapitalisering av bolaget. Även Swedavias verksamhet har påverkats kraftigt av pandemin och efter ett riksdagsbeslut tog bolaget emot ett aktieägartillskott om 2,5 miljarder kronor i oktober 2020.

Utskottet noterar att regeringen i skrivelsen om 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande anför att den ställt skarpa klimat- och miljökrav på SAS i samband med rekapitaliseringen av bolaget. Vidare framgår att SAS som en följd av detta skärpt sina klimatmål för att bidra till uppfyllandet av målen i Parisavtalet. Regeringens förväntningar som ägare är att SAS klimatarbete ska genomföras i linje med den plan som är kommunicerad. Det framgår också att regeringen har en tät dialog med bolaget om dess klimatarbete. SAS mål om att minska de totala koldioxidutsläppen med 25 procent jämfört med 2005 ska nu vara uppnått 2025, vilket är fem år tidigare än planerat. Bolaget har även identifierat en potentiell möjlighet att minska koldioxidutsläppen med 50 procent till 2030 om förutsättningarna är de rätta och det finns ett stödande regulatoriskt ramverk. Vidare noterar utskottet att det av redogörelsen framgår att samtliga Swedavias flygplatser blev helt fossilfria vid utgången av 2020.

Utskottet ser mot bakgrund av det sagda inte skäl att förorda ett tillkännagivande i enlighet med det aktuella motionsförslaget.

När det gäller övriga motionsyrkanden som utskottet ska ta ställning till i detta avsnitt anser utskottet att riksdagen kan avslå dessa med hänvisning till de ställningstaganden som gjordes då utskottet senast behandlade motsvarande förslag.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

SJ AB:s mål och avkastningskrav

I motionerna 2021/22:2434 (SD) yrkande 6 och 2021/22:2953 (SD) yrkande 4 förordas tillkännagivanden om att se över statens finansiella mål för SJ AB som enligt motionärerna bör sänkas. I motion 2021/22:3214 (V) yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2023. Utskottet

har behandlat och avstyrkt liknande förslag vid flera tidigare tillfällen och senast hösten 2020 (bet. 2020/21:NU4). Utskottet har vid dessa tillfällen bl.a. påmint om att en viktig utgångspunkt för de ekonomiska målen är ägarens kostnad för eget kapital. Det är denna kostnad som ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. Utskottet har också framhållit att kostnaden för eget kapital är ett golv för lönsamhetsmålet, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet vidhåller sin uppfattning och ser inga skäl att förorda några tillkännagivanden i enlighet med förslagen i motionerna.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Sveaskog AB

Sveaskog är ett av staten helägt bolag. Bolaget är Sveriges största skogsägare och förvaltar ca 4 miljoner hektar mark och är därmed en viktig del i den svenska skogspolitiken. Utskottet konstaterar att riksdagens partier har olika uppfattningar om hur statens ägande och förvaltning av Sveaskog bör utvecklas framöver. Det framgår bl.a. av de motionsyrkanden som väckts under allmänna motionstiden 2021/22 som handlar om Sveaskog. Utskottet konstaterar vidare att regeringen nyligen överlämnade proposition 2021/22:58 Stärkt äganderätt, flexibla skyddsformer och ökade incitament för naturvården i skogen med frivillighet som grund till riksdagen. Som framgår i det föregående innehåller propositionen förslag som rör Sveaskog, däribland upprättandet av ett program för ersättningsmark från Sveaskog (Sveaskogsprogram) och ett uppdrag till bolaget om ett nytt markförsäljningsprogram. Utskottet noterar vidare att det även i de motioner som väckts med anledning av propositionen finns förslag som rör Sveaskog. Miljö- och jordbruksutskottet har beslutat att ge näringsutskottet tillfälle att senast den 17 februari 2022 yttra sig över propositionen och följdmotioner i de delar som berör utskottets beredningsområde. Utskottets uppfattning är att alla dessa förslag bör behandlas tillsammans. Utskottet avser därför att överlämna ett flertal motionsyrkanden om Sveaskog från den allmänna motionstiden till miljö- och jordbruksutskottet i samband med utskottets yttrande och därmed ta ställning till dessa samt förslagen om Sveaskog som finns i propositionen och följdmotionerna samlat i yttrandet.

När det gäller det här aktuella förslaget som utskottet ska ta ställning till anser utskottet att riksdagen kan avslå det med hänvisning till det ställningstagande som gjordes då utskottet senast behandlade motsvarande förslag.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Statens ägande av AB Svenska Spel

Den 1 januari 2019 trädde en ny spelreglering i kraft. I flera motioner förordas tillkännagivanden om att AB Svenska Spel bör delas upp så att spelverksamheten som bedrivs på en konkurrensutsatt marknad läggs i ett bolag som därefter kan säljas. Utskottet vill påminna om att det avstyrkte liknande förslag

hösten 2020 (bet. 2020/21:NU4) med hänvisning till att översynen av spelmarknaden inte var avslutad och utskottet såg inte några skäl att föregripa den processen. Som redovisas i betänkandet har Spelmarknadsutredningens slutbetänkande (SOU 2020:77) remissbehandlats och bereds inom Regeringskansliet. Utskottet konstaterar vidare att Statskontoret har regeringens uppdrag att följa upp och utvärdera omregleringen fram t.o.m. 2022. Utskottet vidhåller uppfattningen att riksdagen inte bör förekomma denna process genom att förorda några uttalanden när det gäller statens ägande av Svenska Spel.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Avyttring av delar av Telia Company AB

I de aktuella motionerna förordas dels att riksdagen ska uppmana regeringen att snarast verka för en uppdelning av Telia Company AB där samhällsviktig infrastruktur och telekomverksamhet skiljs åt, dels att riksdagen ska bemyndiga regeringen att avyttra statens aktier i bolagets telekomverksamhet.

I ett tillkännagivande på förslag av utskottet (bet. 2019/20:NU4) uttryckte riksdagen sin uppfattning att staten på sikt bör avveckla sitt ägande i Telia. Utskottet ansåg att regeringen skulle genomföra en översyn av möjligheterna för staten att på sikt avyttra sitt ägande i Telia och underströk att en sådan översyn skulle innefatta en noggrann analys av vilka åtgärder som kan och behöver vidtas när det gäller ägande och förvaltning av den samhällsviktiga infrastruktur som finns i bolaget. Det fanns olika uppfattningar i utskottet om huruvida ett tillkännagivande skulle förordas. Mot bakgrund av Telias då aviserade förvärv av andra mediebolag uttrycktes i betänkandet emellertid en gemensam uppfattning om att ett ökat statliga inflytande på den svenska mediemarknaden inte är önskvärt.

Som framgår tidigare i betänkandet har regeringen redovisat tillkännagivandet som slutbehandlat våren 2021 (prop. 2020/21:99). Utskottet noterar att såväl näringsutskottet som finansutskottet delade regeringens bedömning (bet. 2020/21:FiU21, ytr. 2020/21:NU5y). Utskottet kan konstatera att riksdagens partier fortfarande har olika syn på hur statens ägande av bolaget framöver bör utvecklas. Utskottet har dock ingen avsikt att förorda ett tillkännagivande i enlighet med de här aktuella förslagen.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB

I ett par motioner efterfrågas en utredning av en funktionell uppdelning av verksamheten i Telia Company AB för att se om det är möjligt att ta bort statens medverkan på telekommarknaden. Utskottet har i sitt tidigare ställningstagande om förslag om ett bemyndigande för regeringen att avyttra delar av Telia Company konstaterat att regeringen nyligen redovisat ett tillkännagivande från riksdagen om statens långsiktiga ägande i Telia Company som slutbehandlat (prop. 2020/21:99). Både utskottet och finansutskottet, som behandlade frågan, delade regeringens bedömning (bet. 2020/21:FiU21, ytr.

2020/21:NU5y). Utskottet noterar att Försvarsmakten med anledning av tillkännagivandet genomfört en fördjupad analys av riskerna med en försäljning av svenska statens ägarandel i Telia. Utskottet ser inte några skäl för riksdagen att i nuläget förorda ytterligare utredningsåtgärder.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Vattenfall AB:s uppdrag och mål

När det gäller Vattenfall AB:s uppdrag och mål begärs tillkännagivanden i ett flertal motioner. I motion 2020/21:60 (V) yrkande 5 anförs att en ny portalparagraf bör införas i Vattenfalls bolagsordning för att verksamheten bättre ska anpassas till de miljömål som beslutats av riksdagen. I den nyss nämnda motionens yrkande 6 förordas även att Vattenfall ska få i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven. I motion 2021/22:439 (V) yrkande 4 begärs att regeringen ska ge Vattenfall i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas i samband med investeringar i förnybar energi. I motion 2021/22:2434 (SD) yrkande 10 förordas en översyn av Vattenfalls uppdrag mot bakgrund av bl.a. ändrade förhållanden på den svenska och den europeiska energimarknaden.

Utskottet vill i likhet med tidigare då det behandlat liknande förslag inledningsvis påminna om att riksdagen våren 2010 fattade beslut om ett förtydligt uppdrag för Vattenfall. Innebörden av detta är att bolaget ska generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget är ett av de bolag som leder utvecklingen mot en miljömässigt hållbar energiproduktion. Vidare togs ytterligare steg för att styra bolaget inom ramen för uppdraget i december 2017 genom att nya ekonomiska mål beslutades vid en extra bolagsstämma. Enligt bolaget möjliggör de nya målen ökade investeringar i förnybara energislag och bidrar till bolagets långsiktiga mål att bli fossilfritt inom en generation. Utskottet vidhåller sin tidigare uttalade uppfattning att det inte finns några skäl för riksdagen att ta initiativ för att ändra detta. Utskottet vill därtill påminna om att de statligt ägda bolagen är självständiga juridiska personer, där det högsta beslutande organet är bolagsstämman. Enligt aktiebolagslagen ansvarar styrelsen för bolagets organisation och förvaltning av dessa angelägenheter och ska, liksom bolagets ledning, se till bolagets bästa. Utskottet har därför ingen avsikt att förorda att riksdagen gör några uttalanden om hur bolaget ska bedriva sin verksamhet eller ta initiativ för att ändra Vattenfalls uppdrag för att tillgodose motionärernas förslag.

När det gäller övriga motionsyrkanden som utskottet ska ta ställning till i detta avsnitt anser utskottet att riksdagen kan avslå dessa med hänvisning till de ställningstaganden som gjordes då utskottet senast behandlade motsvarande förslag.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Visit Sweden AB:s uppdrag

I ett par motioner framhålls vikten av stärkta marknadsföringsinsatser för Sverige som besöksmål genom Visit Sweden, såväl nu som efter pandemin då den utländska turismen sannolikt kommer att öka igen. Vidare föreslås att det s.k. svemesteruppdraget ska permanentas och att regeringen ska överväga att årligen öka det statliga basanslaget till Visit Sweden.

Sedan januari 2020 är Visit Sweden ett av staten helägt bolag. Utskottet konstaterar att Visit Sweden i januari 2021 fick ett nytt utvidgat uppdrag som innebär att bolaget även ska marknadsföra Sverige som besöksmål för en inhemsk målgrupp. Utskottet konstaterar att bolaget också tillförts ett extra statligt anslag om 20 miljoner kronor för 2021 för det s.k. svemesteruppdraget, och även tillförs motsvarande extra medel för 2022.

Utskottet delar motionärernas bedömning av vikten av stärkta marknadsföringsinsatser för Sverige som besöksmål. Pandemin har påverkat stora delar av besöksnäringen negativt. Sverige har mycket att erbjuda både en inhemsk och en internationell målgrupp och har därmed goda grundförutsättningar för en långsiktigt hållbar och konkurrenskraftig växande besöksnäring och det är viktigt att tillvarata denna potential. Med detta sagt ser dock utskottet mot bakgrund av det som anförts inte skäl att i nuläget föreslå för riksdagen några tillkännagivanden enligt det som förordas i motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag

I motion 2021/22:60 (V) förordas tillkännagivanden om uppdrag och verksamhet för SBAB (yrkandena 10–12), Samhall (yrkandena 13 och 14) och Akademiska Hus (yrkande 16). Utskottet vill med anledning av dessa förslag anföra följande.

Utskottet har tidigare konstaterat att den övergripande utgångspunkten för förvaltningen av de statliga bolagen är att staten ska vara en aktiv ägare och en professionell förvaltare så att de statligt ägda bolagen genererar en god avkastning till svenska folket. En förutsättning för att de statligt ägda bolagen ska kunna bidra till ekonomisk effektivitet och konkurrenskraft i hela landet är att staten tillämpar en god bolagsstyrning. Som redovisats ska dessa bolag styras enligt den svenska bolagsstyrningsmodellen, vilket bl.a. innebär att de statliga bolagen associationsrättsligt styrs på samma sätt som privatägda bolag med bolagsstämman som det högsta beslutande organet. Det innebär att det är styrelsen som ansvarar för bolagets organisation och förvaltningen av dess angelägenheter och att bolagets ledning sköter den operationella driften av bolagets verksamhet. Bolag med statligt ägande lyder alltså som utgångspunkt under samma lagar som privatägda bolag. För att ett bolag ska generera andra effekter än ekonomisk avkastning till ägaren behövs att riksdagen beslutar om ett särskilt samhällsuppdrag. Utskottet har ingen avsikt att i detta syfte förordas några tillkännagivanden om SBAB eller Akademiska Hus i enlighet med det som förordas i de aktuella motionerna.

Till skillnad från de nyss nämnda bolagen har Samhall ett särskilt beslutat samhällsuppdrag. Utskottet vill påminna om att regeringen har riksdagens uppdrag att aktivt förvalta bolagen med statligt ägande så att de särskilt beslutade samhällsuppdragen utförs väl. De statligt ägda bolagen bör också agera som föredömen inom en rad områden. Den senaste ägarpolicyn som beslutades av regeringen under 2020, och som är en bolagsrättsligt bindande ägaranvisning i statligt helägda bolag, innehåller bl.a. nya riktlinjer när det gäller krav på arbetsrättsliga villkor vid inköp. Bolag med statligt ägande ska också bl.a. arbeta för en sund och säker arbetsmiljö och goda och anständiga arbetsvillkor. Med anledning av det som efterfrågas i motionen om en analys av Samhalls arbetsmiljö och olycksstatistik vill utskottet därutöver påminna om att riksdagen beslutat om ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en extern utredning om Samhall. Som framgår av redovisningen av tillkännagivandet i det föregående är en av de frågor som riksdagen vill att den externa utredningen ska titta på om Samhall lever upp till de lagstadgade kraven på ett systematiskt arbetsmiljöarbete och vid behov lämna förslag på förbättringsåtgärder. När det gäller förslaget i samma motion om att ändra ägaranvisningen för Samhall så att kraven på affärsmässighet tas bort konstaterar utskottet att det i bolagets uppdrag bl.a. står att verksamheten ska anpassas till de förutsättningar personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga har och bedrivs enligt affärsmässiga principer samt på marknadens villkor, varvid ska iaktas att övrigt näringsliv inte utsätts för osund konkurrens. Som tidigare redovisats konstaterar utskottet att riksdagen även har tillkännagett för regeringen att den ska se över Samhalls uppdrag. Syftet med den översyn som riksdagen har efterfrågat är att se till att bolaget återgår till sitt grunduppdrag när det gäller personer med fysisk och intellektuell funktionsnedsättning. Som redovisats är tillkännagivandet inte slutbehandlat. Med anledning av det som anförs i motionen noterar dock utskottet att regeringen har reviderat Samhalls ägaranvisning och att det bl.a. har förtydligats att en ökad omsättning syftar till att skapa tillräckligt många arbetstillfällen. Regeringen har även tagit bort kravet på fortsatta strukturella förändringar i syfte att minska kostnaderna för produktionen, men betonar värdet av god kostnadskontroll. Även styrningen på förädlingsvärdets tillväxt har avskaffats. Utskottet vill i sammanhanget även påminna om att bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska förhålla sig till EU:s bestämmelser om statligt stöd och konkurrenslagen (2008:579). Utskottet har inte för avsikt att på något sätt föregripa behandlingen av riksdagens tillkännagivanden genom att förorda ytterligare tillkännagivanden om Samhall. Utskottet noterar även att Riksrevisionen förbereder en granskning av om Samhall utför sitt uppdrag på ett effektivt sätt.

I motion 2021/22:3214 (V) yrkande 8 förordas ett tillkännagivande om ett sänkt avkastningskrav för Jernhusen senast till bolagsstämman 2023. Utskottet vill med anledning av det här aktuella förslaget påminna om att en viktig utgångspunkt för de ekonomiska målen är ägarens kostnad för eget kapital. Det är denna kostnad som ytterst avgör om staten som ägare får en rimlig och

marknadsmässig kompensation för det risktagande som ägandet i ett bolag innebär. Kostnaden för eget kapital är vidare ett golv för lönsamhetsmålet, eftersom en avkastning som systematiskt understiger kapitalkostnaden innebär att värde förstörs för staten som ägare. Utskottet ser mot bakgrund av det anförda inga skäl att förorda något tillkännagivande i enlighet med förslaget.

När det gäller övriga motionsyrkanden som utskottet ska ta ställning till i detta avsnitt anser utskottet att riksdagen kan avslå dessa med hänvisning till de ställningstaganden som gjordes då utskottet senast behandlade motsvarande förslag.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. Skrivelsen om Riksrevisionens rapport, punkt 2 (M, KD)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:4276 av Lars Hjalmered m.fl. (M, KD) yrkandena 1 och 2,
avslår motion
2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1 och 2 samt
lägger skrivelse 2021/22:31 till handlingarna.

Ställningstagande

Vår grunduppfattning är att staten på sikt bör avyttra sitt ägande i flera bolag som inte har ett tydligt samhällsuppdrag. Samtidigt måste statligt ägda företag fram till dess ha en god styrning av verksamheten. Riksrevisionen har granskat regeringens styrning av bolag med statligt ägande när det kommer till deras hållbarhetsarbete samt hur väl ambitionerna i statens ägarpolicy uppnås och omsätts i praktiken. Riksrevisionen konstaterar att staten har som ambition att vara en aktiv och professionell ägare när det gäller hållbarhet. Det är bra, men det gäller också att omsätta den strävan i konkret handling. Vi menar att Riksrevisionen är tydlig med att det finns en hel del att förbättra i det här avseendet. Med tanke på resultatet av myndighetens granskning anser vi att regeringens arbete på ett antal punkter behöver förbättras. För det första är det tydligt att granskningen av hållbarhetsarbetet för samtliga bolag med statligt ägande behöver göras mer systematiskt och återkommande än vad som är fallet i dag. Enligt uppgift från Riksrevisionen har det för en del bolag med statligt ägande gått så lång tid som sju år utan att en ägardialog ägt rum. För det andra framgår det också tydligt av Riksrevisionens granskning att informationen behöver förtydligas så att det tydligare framgår för bolagen vilka internationella riktlinjer som gäller för bolagen. I dag finns utrymme för tolkning, vilket skapar otydlighet. Till sist behöver även informationen till riksdagen förbättras så att den även inkluderar information som tydligt anger hur den statliga styrningen har utförts och hur långt regeringen har kommit med att balansera en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling i statens bolags-

ägande. Sammantaget anser vi att regeringen bör genomföra hållbarhetsanalyser kontinuerligt och förbättra och systematisera uppföljningar av statligt ägda bolags hållbarhetsarbete.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Skrivelsen om Riksrevisionens rapport, punkt 2 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1 och 2, avslår motion 2021/22:4276 av Lars Hjälmered m.fl. (M, KD) yrkandena 1 och 2 samt lägger skrivelse 2021/22:31 till handlingarna.

Ställningstagande

Förtroendet för staten är avgörande för att skapa legitimitet för den demokratiska processen. Att bolag med statligt ägande agerar föredömligt och med god transparens menar jag därför är av särskild vikt. Riksrevisionen pekar i sin rapport på hur en del av bolagen med statligt ägande har svårt att förhålla sig till bl.a. OECD:s riktlinjer och andra internationella riktlinjer som är en del av ägarpoliticy och att det i sin tur har lett till svagare incitament för bolagen att beakta riktlinjerna. Myndigheten pekar också på vissa bolags behov av att vägledningen blir mer uttrycklig och praktiskt orienterad för att de internationella riktlinjerna ska kunna följas. Regeringen menar i sin tur att det delvis redan förekommer mycket uppföljning i fråga om riktlinjerna och delvis att de internationella riktlinjerna är komplexa och att bolagen har rätt och ansvar för att själva tolka dessa. Jag menar att det är problematiskt om det finns tveksamheter kring de internationella riktlinjerna och då särskilt OECD:s riktlinjer för multinationella företag som bl.a. rör mänskliga rättigheter, miljö och fackliga rättigheter. Jag anser därför att regeringen bör följa Riksrevisionens rekommendation i frågan och återkomma till riksdagen med förslag på hur styrningen av bolag med statligt ägande kan förtydligas ytterligare med hänsyn till de internationella riktlinjerna.

Riksrevisionen pekar vidare på en del problem med bolagens redovisning när det gäller hållbart företagande. Utgångspunkten för hållbart företagande är att bolag med statligt ägande ska bedriva sin verksamhet på ett sätt som gynnar ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling. Enligt vad som framkommer i Riksrevisionens rapport har regeringen brustit i sin information till

riksdagen när det gäller hållbart företagande. Myndigheten anser också att hållbarhetsredovisningen i högre utsträckning borde likna den finansiella redovisningen. Regeringen anför att man ser problemet och att man redan har vidtagit en del åtgärder för att förbättra situationen. Regeringen anför också att de statligt ägda bolagen redan har högre krav på sig än andra bolag. Jag menar att bolag med statligt ägande skiljer sig från andra bolag. Det statliga ägandet bör vara ett sätt att trygga samhällsnyttiga ändamål. I förlängningen är bolagen en del av det demokratiska systemet. Med det sagt är arbetet med hållbart företagande och redovisningen av detsamma central och uppföljningen av detta behöver, i enlighet med Riksrevisionens förslag, skärpas. Jag anser att det inte är tillräckligt att riksdagen inväntar utfallet av nuvarande initiativ när det gäller hållbarhetsredovisningarna. Regeringen bör således återkomma med förslag på hur vidare krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning kan införas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. En översyn av statens företagsägande, punkt 3 (M, KD, L)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 1 och 2,

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 15 och

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 49.

Ställningstagande

Vår principiella uppfattning är att statens uppgift normalt bör vara att ange de ramar och regler som ska gälla för näringslivet och företagen, inte att äga och driva bolag. Statens bolagsportfölj består i dagsläget av 46 bolag till ett värde av ca 700 miljarder kronor. Vi menar att listan över bolag hos varje riksdagsledamot och skattebetalare borde väcka frågan om det verkligen är lämpligt med ett statligt ägande i alla dessa verksamheter. Vår utgångspunkt är att konkurrensutsatta marknader i allt väsentligt ska reserveras för privata företag medan offentlig verksamhet ska minimeras eftersom det ofta inverkar negativt på marknadens funktionssätt. Staten bör därför på sikt minska eller avveckla sitt företagsägande om sådana förändringar leder till bättre fungerande marknader eller en mer effektiv samhällsservice. Regeringen bör därför tillsätta en

granskningskommission som ser över vilken samhällsnytta de statligt ägda bolagen med samhällsuppdrag bidrar med samt vilka bolag som är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga i syfte att överväga vilka bolag som även fortsättningsvis bör ägas av staten. Denna breda översyn bör dessutom innehålla en analys av på vilket sätt dessa bolag konkurrerar med privata företag. Kommissionen bör därefter lämna förslag till regeringen om hur den kan jobba vidare med frågor om statens ägande och förvaltning av företag. Granskningskommissionens slutsatser bör även redovisas för riksdagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. En översyn av statens företagsägande, punkt 3 – motiveringen (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Ställningstagande

Vi delar motionärernas grunduppfattning att staten på sikt bör avyttra sitt ägande i bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag eller är av strategisk och säkerhetspolitisk vikt. Vi ser dock inte något behov av en särskild granskningskommission eller bredare översyn utan anser att riksdagen bör ge regeringen i uppdrag att redan nu inleda en process med att avyttra statens aktier i bolag med statligt ägande i enlighet med detta.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

5. Statens långsiktiga företagsägande, punkt 4 (M, SD, KD, L)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:4112 av Camilla Brodin m.fl. (KD),
2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 3 och
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 13,
bifaller delvis motion
2021/22:3165 av Johan Hultberg (M) yrkande 1 och
avslår motion

2021/22:3165 av Johan Hultberg (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att de stora fördelarna med privat företagsamhet gör att det krävs starka skäl för att staten ska vara en aktör på marknader där den själv bestämmer spelreglerna. Staten bör därför minska eller avveckla sitt ägande i bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt, är av stort kulturellt värde eller är viktiga från en strategisk och säkerhetspolitisk utgångspunkt.

Det övergripande målet för regeringens arbete bör dock inte vara att staten ska avveckla allt företagsägande utan att staten tar sitt ansvar gentemot de privata aktörerna på marknaden och säljer de bolag som inte har en uttalad samhällsnytta. I bolag med statligt ägande där en del av verksamheten bedrivs på affärsmässiga grunder på en konkurrensutsatt marknad och en del till övervägande del är avsedd att generera samhällsnytta bör utgångspunkten vara att dessa verksamheter separeras så att statens ägande i den kommersiella delen kan avvecklas. Vi vill dock understryka att sådana processer måste föregås av en grundlig analys som tydligt redovisar vilka delar av ett bolags verksamhet som staten av exempelvis strategiska eller säkerhetspolitiska skäl bör behålla kontrollen över.

Vi menar att försäljningar i enlighet med det anförda kommer att renodla statens uppgifter och skapa bättre fungerande marknader. Det är därmed en långsiktig vinst för de som ytterst äger statens andel i bolagen – svenska folket. Vi vill dock påpeka att all försäljning av statlig egendom ska genomföras affärsmässigt. Det innebär att staten, även om regeringen i närtid inleder en försäljningsprocess, kommer att vara en stor företagsägare under överskådlig tid. Det ställer höga krav på tydliga principer. De statliga bolagen ska ha fokus på att skapa långsiktiga värden och vara en aktiv, professionell och ansvarsfull ägare. I de fall där bolagen har ett samhällsuppdrag ska detta utföras väl. Som framgår av det vi anför kan det också finnas strategiskt eller säkerhetspolitiska grunder för ett statligt ägande.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Statligt ägda företags agerande på konkurrensutsatta marknader, punkt 5 (M, KD)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 17 och
2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD) yrkande 47.

Ställningstagande

De statliga företagens närvaro på flera marknader riskerar att ge osund konkurrens. Trots gällande lagstiftning som ska förbjuda statliga företag att snedvrider konkurrens och nyttja sin ställning har vi kunnat se en trend med breddning av verksamheter som riskerar att ta marknadsandelar på bekostnad av privata aktörer. De statligt ägda företagens agerande riskerar därmed att bryta mot konkurrenslagen samtidigt som det ökar statens inflytande på kommersiella marknader. Detta är en utveckling som står i motsats till vad vi vill se när det gäller det statliga bolagsägandet.

Vi anser att det är av yttersta vikt att statligt ägda bolag inte konkurrerar ut andra aktörer. Statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska därför ha ett ägarperspektiv som garanterar rättvisa villkor gentemot andra privata marknadsaktörer. Bolagen ska arbeta för konkurrensneutralitet och verka mot osund konkurrens. Regeringen bör i sitt övergripande ansvar för de statliga bolagen vidta åtgärder som säkerställer att statligt ägda bolag på konkurrensutsatta marknader inte snedvrider konkurrensen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete, punkt 6 (M, SD)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och
2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18,
bifaller delvis motion
2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2 och
avslår motion
2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Vår uppfattning är att statligt ägda företag liksom myndigheter har kommit att ta en större plats i samhällsdebatten än vad som tidigare varit fallet. Bolagens grundläggande funktion är att verka inom ramen för ägarens direktiv. Många av bolagens verksamheter har dock utvecklats så att de agerar för att påverka samhällsutvecklingen – vilket enligt vår uppfattning ibland har fått orimliga proportioner. Vi vill dock understryka att yttrandefrihet, tryckfrihet och föreningsfrihet är självklara grunder som samhället bygger på, vilket självfallet även gäller de statligt ägda bolagen. Med detta sagt vill vi dock påpeka att staten har en möjlighet att i sin ägarstyrning ange en övergripande inriktning för hur de statligt ägda företagen ska agera när man väljer att delta i samhällsdebatten och påverka beslutsfattare. Vi vill påpeka att regeringen har utarbetat riktlinjer exempelvis för hur de statligt ägda företagen ska bedriva sitt hållbarhetsarbete och vi menar att liknande anvisningar bör finnas för bolagens kommunikationsarbete. Vår uppfattning är att det blir djupt problematiskt när statligt ägda bolag agerar som t.ex. Systembolaget gjort när de försökt påverka riksdagens ledamöter att fatta en viss typ av beslut när det gäller s.k. gårdsförsäljning av alkohol. Den typen av övertramp visar att regeringen behöver utveckla sin ägarstyrning och tydliggöra att kommunikationsarbetet måste bedrivas på ett förtroendeingivande sätt så att bolagen inte ägnar sig åt orimlig opinionsbildning.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

8. Riktlinjer för statligt ägda företags påverkansarbete, punkt 6 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 och

avslår motionerna

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M) yrkande 2,

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 18.

Ställningstagande

Förtroendet för de statliga institutionerna är avgörande för att skapa legitimitet för den demokratiska processen. Det gäller även de statligt ägda företagen. Jag

vill därför understryka att det är av särskild vikt att dessa företag agerar föredömligt och med god transparens. Det har emellertid framkommit att flera vd:ar för statligt ägda bolag, exempelvis Vattenfall, SJ och Apoteket, sitter i styrelserna för Svenskt Näringsliv och dess olika organisationer, däribland Almega och Svensk Handel. Jag menar att detta är mycket märkligt eftersom dessa organisationer har bedrivit omfattande kampanjer mot innehållet i regeringens politik. Jag menar att det är direkt olämpligt att näringslivets intresseorganisationer på det här sättet får en direkt gräddfil till de statligt ägda bolagen. Samhällsägda företag bör uppträda neutralt och bör därför inte vara medlemmar i dylika intresseorganisationer.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Förbud för statliga bolag att bedriva påverkansarbete, punkt 7 (M)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M) yrkande 14.

Ställningstagande

Statligt ägda bolag som ägnar tid, kompetens och pengar åt att påverka medborgare och beslutsfattare riskerar att undergräva förtroendet för staten. Givetvis gäller yttrande- och tryckfriheten även statligt ägda bolag och deras vd:ar, men den makt som dessa får om de med skattebetalarnas resurser i ryggen driver påverkanskampanjer står inte i överensstämmelse med grunderna för ägandeförhållandena. Vi menar att det är skillnad på att använda sin yttrandefrihet och att använda skattebetalarnas pengar för att sprida dem i form av påverkanskampanjer.

Vi har i det föregående ställt oss bakom ett förslag till ett tillkännagivande om att regeringen behöver utveckla sin ägarstyrning och tydliggöra att kommunikationsarbetet måste bedrivas på ett förtroendeingivande sätt så att bolagen inte ägnar sig åt orimlig opinionsbildning. I likhet med vad vi uttryckte då vill vi även i detta sammanhang framhålla att yttrandefrihet, tryckfrihet och föreningsfrihet är självklara grunder som samhället bygger på, vilket självfallet även gäller de statligt ägda bolagen.

Utöver att regeringen behöver utveckla sin ägarstyrning enligt det vi anfört ovan anser vi även att regeringen ska låta utreda om ett förbud för statliga

bolag att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdagen, regeringen och andra offentliga beslutsfattare ska införas och hur de i så fall kan utformas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1 och avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C),

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 4,

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27 och

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi kan inledningsvis konstatera att många viktiga svenska samhällsfunktioner i dag bedrivs i bolagsform med staten som hel- eller delägare och att dessa bolag generellt verkar på konkurrensutsatta marknader. Vi är i dessa fall anhängare av ett fortsatt statligt engagemang för att bibehålla statens inflytande genom ägande. I vissa fall förvaltar bolag med statligt ägande viktiga naturresurser, och det statliga ägandet är en garanti för att värdet kommer de svenska medborgarna till del. Vi ser inte utförsäljningar av statens egendom som ett ideologiskt självändamål, men det kan emellertid finnas statliga innehav som under vissa omständigheter kan reduceras då det statliga ägandet inte medför någon nytta för medborgarna. Statligt engagemang i centrala samhällsfunktioner anser vi stärker Sverige som nation vid extraordinära

händelser, såsom finanskriser, handelsblockader och internationella konflikter. Om bolagen drivs enligt marknadsmässiga principer, vilket som regel bör vara fallet, stärks statens kassa genom aktieutdelning. Genom ett visst statligt ägande bibehålls också en demokratisk dimension i vissa etiska frågor som t.ex. kan röra korruption och miljöförstöring. Politiker bör emellertid utöva inflytande över statens bolag med varsamhet, och god lönsamhet bör prioriteras högt.

När det i övrigt gäller förvaltningen av bolag med statligt ägande vill vi i detta sammanhang särskilt framhålla att vi är kritiska mot regeringens mål att andelen av vardera könet i de statligt ägda bolagens styrelser ska vara minst 40 procent. Vi motsätter oss alla former av sådan kvotering och s.k. positiv särbehandling på grund av kön och anser att all förekomst av detta inom ramen för offentlig verksamhet bör upphöra. Vi menar att varje individ ska bedömas utifrån sina personliga egenskaper, och vägen dit kan aldrig gå genom särbehandling på grund av kön. Utöver det faktum att all s.k. positiv särbehandling av en grupp samtidigt är negativ särbehandling av någon annan förstärker en sådan behandling synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Det nuvarande målet innebär dessutom att regeringen följaktligen måste anse att det är för många kvinnor i bolagsstyrelserna för exempelvis Almi, Samhall och Svensk Exportkredit. Vi anser därför att målet om en jämn könsfördelning i de statligt ägda bolagens styrelser ska tas bort.

Slutligen anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med en analys över det säkerhetspolitiska läget utifrån statliga bolagsaffärer med Ryssland. Vi kan konstatera att Ryssland under flera år ägnat sig åt att försämra det säkerhetspolitiska läget gentemot EU. EU har i sin energisäkerhetsstrategi uttalat att EU inte ska försätta sig i en situation där unionen blir beroende av rysk energi, i synnerhet rysk kärnenergi. Många har pekat på det geopolitiska läget i vår del av världen som redan i dag är ansträngt och knappast kommer att bli bättre när Ryssland kan styra kärnenergilieferanser. Vi anser att regeringen bör agera på ett sätt så att Sverige undviker en sådan situation.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

11. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (C)

av Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C) och

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18 och avslår motionerna
2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,
2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),
2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),
2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1,
2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4,
2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,
2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 4,
2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27 och
2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Bolag med statligt ägande, inklusive intressebolag, hade 2020 ett sammanlagt portföljvärde på uppskattningsvis 700 miljarder kronor. Bolagen har 135 000 anställda och en jämn könsfördelning i styrelserna. Ägaren staten styr genom riksdagens uppdrag och regeringens ägarpolicy som innehåller ekonomiska mål, uppdragsmål och strategiska mål. I grunden anser vi att statens bolag förvaltas väl, men utvecklingen kräver ständiga förbättringar och då är det aktiva ägandet helt centralt.

Enligt regeringens redogörelse för företag med statligt ägande 2021 har 22 av de 46 bolagen med statligt ägande samhällsuppdrag. Bland de 22 bolagen skiljer det sig mycket åt när det gäller dels hur stort samhällsuppdraget är i relation till verksamheten, dels uppdragets karaktär. Det skiljer sig också åt när det gäller hur stora intäktsbortfallen är respektive kostnadsökningarna. I vissa fall kan verksamheter inom ramen för ett särskilt beslutat samhällsuppdrag delfinansieras genom anslag på statsbudgeten. Ibland utgår hela verksamheten från samhällsuppdraget och ibland enbart delar av verksamheten. I en rapport från 2017 gjorde Riksrevisionen en sammanställning över statligt ägda bolag med samhällsuppdrag. Vi anser dock att det i en återstart av ekonomin efter pandemin behövs en uppdaterad överblick. Regeringen bör därför ta fram en sammanställning av de statligt ägda bolagens samhällsuppdrag med fokus på utvärdering och måluppfyllelse.

Vidare vill vi framhålla att de statliga ägda företagen på ett övergripande plan på ett bättre sätt bör verka för att hela landet ska leva. Ett tydligt exempel på att så inte är fallet är att det råder stor obalans i hur riskkapital fördelas i Sverige. Samtidigt som den absoluta merparten av riskkapitalet i landet går till de tre storstadsregionerna är det bara en liten del av riskkapitalet som kommer företag med kvinnor som grundare till del. Storstadskoncentrationen gäller även mer informella investeringar som gjorts av s.k. affärsänglar och privatpersoner. För att förbättra möjligheterna för entreprenörer i hela landet att locka till sig riskkapital spelar statliga aktörer en viktig roll. Vår grunduppfattning är att det statliga riskkapitalet ska ha en marknadskompletterande roll

och hantera marknadsmisslyckanden. Det statliga riskkapitalet bör därför vara riktat mot regioner där privata aktörer är verksamma i lägre grad. Tyvärr ser vi att de finansieringsmöjligheter som erbjuds av statliga aktörer på flera områden försvunnit från landsbygden. Nedläggningen av Inlandsinnovation och bildandet av statens riskkapitalbolag Saminvest har hittills inneburit en koncentration av statligt riskkapital i storstadsområden. SBAB meddelade redan vintern 2014 att man avsåg att försämra servicen till och villkoren för företagskunder och bostadsrättsföreningar utanför de tre storstadsregionerna samt vissa högskole- och tillväxtorter. Utvecklingen på detta område har enligt vår uppfattning inte gått i rätt riktning. Regeringen bör därför se över hur det regionala ansvaret hos bolag med statligt ägande kan tydliggöras och stärkas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4 samt

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3 och

avslår motionerna

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C),

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1,

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 4 och

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27.

Ställningstagande

Staten står i dag som ägare till 46 bolag. De flesta av bolagen är vinstdrivande och 22 har särskilt beslutade samhällsuppdrag. Jag vill inledningsvis framföra min uppfattning att staten i högre grad än vad som nu är fallet bör använda sitt bolagsägande för att tillgodose samhällsnyttiga ändamål. Jag menar att det finns flera skäl för att staten ska vara en stark ägare – eller ha monopol – inom

samhällsviktiga områden. Statligt ägande behövs som en motvikt till spekulationskapitalism och kortsiktig vinstjakt, och kraven på lönsamhet i statligt ägda bolag ska inte gå före samhällsnyttan. Bolagen med statligt ägande ska enligt min mening i stället användas aktivt för att bygga Sverige tryggare, mer jämlikt och ekologiskt hållbart samt öka konkurrenskraften inte minst för att jämna ut orättvisa skillnader mellan stad och landsbygd. Om Sverige ska kunna hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela landet måste det finnas likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var man bor. De statligt ägda bolagen ägs av medborgarna gemensamt och har därför enligt min mening ett särskilt ansvar för att människor i hela landet ska ha samma tillgång till service, sjukvård och andra samhällsviktiga funktioner. Jag anser därför att ägardirektiven till flera av de företag som ingår i statens bolagsportfölj behöver utvecklas med utgångspunkt i att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen ska drivas ekonomiskt effektivt. I de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statligt ägdas bolagens vinstkrav anser jag att målsättningen i ägarstrategin ska ses över. Regeringen måste också ta ansvar för att de direktiv och riktlinjer som redan finns följs.

Jag anser vidare att staten ska vara en aktiv ägare och genom ägardirektiv säkerställa att bolagen används för att stödja teknikutveckling, driva på miljö- och klimatarbetet och skapa sysselsättning. Jag menar att möjligheterna till vidareförädling och ökad tillväxt inom svensk industri är stora. Både skogs-, gruv- och stålindustrin har potential att öka sin förädlingsgrad, vilket skulle öka antalet arbetstillfällen i landet, minska transporter och öka exportintäkterna. Detta är något som kan främjas genom en aktiv statlig styrning av de statligt ägdas företagen, ökad forskning och samverkan med det övriga näringslivet.

Avslutningsvis kan jag konstatera att de statligt ägdas bolagen i dagsläget har en nära jämn könsfördelning i sina styrelser. Även andelen kvinnor som innehar rollen som styrelseordförande har ökat. Det är en positiv utveckling. Men engagemanget för ett jämställt näringsliv får inte stanna vid ledningsgrupperna. Jag menar att bolag med statligt ägande har ett särskilt ansvar för att ett aktivt arbete för jämställdhet ska genomsyra hela företagsstrukturen. Ett första steg i ett sådant arbete bör vara att kartlägga hur könsfördelningen inom bolagen verkligen ser ut. Det är nödvändigt att en sådan genomgång omfattar alla delar av verksamheten. Regeringen bör därför ge bolag med statligt ägande i uppdrag att senast vid utgången av 2022 återkomma med en kartläggning av könsfördelningen på alla nivåer i bolaget och utifrån denna komma med förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (L)

av Arman Teimouri (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4 och avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C),

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18,

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 4,

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27 och

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag har i det föregående redovisat min syn på de grundläggande principer som bör gälla för statens långsiktiga företagsägande. Jag kan dock konstatera att staten är och även framöver kommer att vara en betydande företagsägare. Mot denna bakgrund vill jag framföra att staten via sitt bolagsägande även är en stor markägare. Jag anser därför att staten i sin roll som bolagsägare bör medverka till att öka tillgången på byggbar mark. Det gäller förstås inte fall där markinnehavet har betydelse för skyddsvärda naturintressen eller annan verksamhet med samhällsnytta. På detta sätt anser jag att staten kan komplettera kommunernas ansvar att tillhandahålla byggmark och möjliggöra en ökad produktionstakt av bostäder och kommersiella lokaler. Regeringen bör därför revidera ägardirektiven för de statligt ägda företag som är markägare så att de åläggs att medverka till att öka tillgången på byggbar mark.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Vissa övriga frågor om förvaltning och uppdrag, punkt 8 (MP)

av Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 15,

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP) yrkande 4 och

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 27 och avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 1, 2 och 4,

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C),

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C),

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S),

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD) yrkande 1,

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 4,

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 18 och

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att statligt ägda bolag ska bidra till omställningen. Dessa bolag måste styras i en klimat- och miljömässigt hållbar riktning. Vattenfall, LKAB, SAS, Postnord och Sveaskog står för 99 procent av utsläppen i den statliga bolagsportföljen. Regeringen har i ägarpolicyn beslutat att bolagen ska vara föredömen inom sin bransch och arbeta för att uppnå miljö kvalitetsmålen och Parisavtalet. Jag anser att regeringen bör utveckla och intensifiera ägarstyrningen så att skrivningarna om hållbarhet får genomslag. Alla statligt ägda bolag bör ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner.

Vidare anser jag att regeringen bör ge statligt ägda bolag i uppdrag att i sin utländska verksamhet särskilt ta större hänsyn till konsekvenserna för vatten-, energi- och livsmedelssäkerhet. Vatten behövs för att producera mat och bioenergi. Energi används för att driva jordbruksmaskiner eller transportera mat. Mark och jordbruksprodukter används för att producera den nya tidens energi. När planetära gränsvillkor för utsläpp av växthusgaser överskrids, den biologiska mångfalden går förlorad och kvävecykeln kommer ur balans får det konsekvenser för både vatten, energi och livsmedel.

Slutligen anser jag att statligt ägda bolag som hämtar sina intäkter i Sápmis naturresurser årligen bör avsätta en andel av sin vinst för att finansiera förvaltningen och utvecklingen av samiskt samhällsliv, språk och kultur. Även andra bolag vars verksamheter kraftigt påverkar Sápmis naturresurser bör bidra. Regeringen bör låta utreda utformningen av och avgränsningarna för ett sådant ersättningssystem.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

15. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och avslår motionerna

2021/22:340 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,

2021/22:1569 av Serkan Köse (S),

2021/22:1622 av Per Åsling (C) yrkandena 2 och 3,

2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 18.

Ställningstagande

Det utvecklade investeraravdraget syftar till att öka tillgången på riskvilligt kapital i mindre bolag och riktar sig i dag enbart till fysiska personer. Det innebär att den som köper aktier i mindre företag i enlighet med vissa förutsättningar vid bildande eller i en nyemission får göra ett avdrag för hälften av summan som investeras upp till 1,3 miljoner kronor. Investeringar leder till sysselsättning och utveckling. Vi anser därför att det ska vara lönsamt att investera i nya idéer och industriella koncept. Detta kan i förlängningen generera ett välstånd som är av godo för hela samhället. Investeraravdraget menar vi är ett bra verktyg för att styra riskkapital mot mindre företag som annars troligen hade varit mindre intressanta att investera i. För att öka intresset och användandet av avdraget anser vi att riksdagen bör tydliggöra för regeringen att Almi Företagspartner AB i större omfattning bör bjuda in allmänheten att investera i de företag man avser att investera i och som därmed medför rätt till investeraravdrag.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (C)

av Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13 och avslår motionerna

2021/22:340 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,

2021/22:1569 av Serkan Köse (S),

2021/22:1622 av Per Åsling (C) yrkandena 2 och 3,

2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att Almi Företagspartner AB bör ges i uppdrag att genom uppsökande verksamhet stötta företagare i utanförskapsområden med affärsutveckling. I de fall företagen är kvalificerade bör bolaget även stötta med finansiering inom Almis befintliga finansieringsstöd. Det kan t.ex. handla om att bistå enmansföretag som vill nyanställa men inte vet vilka regler som gäller, hjälpa till med att lägga upp en affärsplan eller hitta nya lokaler. Vi menar att det här skulle leda till positiva effekter som att fler får jobb, konkurser kan förhindras, skatteintäkterna kan höjas och främja ett levande centrum i området.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Statens förvaltning av Almi Företagspartner AB, punkt 9 (MP)

av Amanda Palmstierna (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP) yrkande 18 och avslår motionerna

2021/22:340 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 5,
 2021/22:1569 av Serkan Köse (S),
 2021/22:1622 av Per Åsling (C) yrkandena 2 och 3,
 2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10 och
 2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

Industrin står för en tredjedel av Sveriges inhemska växthusgasutsläpp. Sedan 1990 har utsläppen varierat mycket från år till år beroende på produktionsvolym och konjunktur. Totalt har utsläppen från industrin minskat med 22 procent under de senaste 20 åren. Det innebär att en minskning motsvarande de kvarvarande 78 procenten måste åstadkommas de närmaste 15 åren. Jag menar att staten måste vidta flera åtgärder för att industrin ska klara av den här omställningen.

Små företag har ibland otillräckliga resurser för att klara omställningen till fossilfritt och cirkulärt på egen hand. Jag anser därför att regeringen bör utveckla Almi Företagspartner AB:s uppdrag att ge stöd till de mindre företagens omställning i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

18. Statens ägande av Lernia AB, punkt 10 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 4 och
 bifaller delvis motion

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 6.

Ställningstagande

Lernia AB bedriver huvudsakligen verksamhet inom bemanning, utbildning och matchning på en välfungerande marknad. Vi menar att det är svårt att motivera att staten ska konkurrera med privata aktörer på denna marknad. Sedan tidigare finns det ett bemyndigande från riksdagen om att regeringen kan avyttra bolaget. Regeringen har tyvärr inte agerat i enlighet med bemyndigandet och under 2020 blev staten i stället tvungen att skjuta till kapital till

bolaget. Bakgrunden till kapitaltillskottet är de ekonomiska problem som uppstått med anledning av coronapandemin. Vi vill samtidigt påminna om att bolaget haft vikande lönsamhet under flera år. Lernia saknar samhällsuppdrag och subventioneras nu av staten som ägare, på bekostnad av marknaden. Vi anser att regeringen bör avyttra Lernia i enlighet med det bemyndigande som finns från riksdagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Statens ägande av Postnord AB, punkt 11 (SD, V)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Birger Lahti (V), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:440 av Jessica Thunander m.fl. (V) yrkande 5 och

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 5.

Ställningstagande

För drygt tio år sedan slogs Posten AB ihop med Post Danmark A/S och bildade bolaget Postnord AB. Bolaget ägs gemensamt av den svenska och danska staten och syftet med sammanslagningen var dels att genom ökade volymer och finansiella resurser värna den samhällsomfattande posttjänsten på lång sikt, dels skapa värde genom affärens positiva inverkan på framtida tillväxt och lönsamhet. Dessvärre kan företrädarna för våra respektive partier i utskottet konstatera att sammanslagningen var allt annat än lyckad. Snart efter samgåendet hade digitaliseringen av traditionellt postburen kommunikation främst i Danmark, i kombination med generösa anställningsvillkor i Danmark, gett upphov till lönsamhetsproblem i bolaget. Det resulterade i att den svenska och den danska staten fick skjuta till kapital om 2,2 miljarder kronor för att bolaget skulle klara att upprätthålla sin verksamhet. Trots att bolaget har genomfört omfattande besparingar i verksamheten har det framkommit uppgifter om att bolaget även framöver riskerar mångmiljardförluster till följd av de fortsatt minskande brevmängderna, nu främst i Sverige. Här kan framhållas att transportutskottet i det danska folketinget beslutat om en översyn av de ekonomiska och juridiska konsekvenserna av en uppdelning av Postnord. Att Sverige genomför en motsvarande utredning får anses som högst rimligt, inte minst för att belysa olika handlingsalternativ för att säkra en landsomfattande postservice i Sverige framöver. Postinfrastrukturen är en viktig och

grundläggande infrastruktur i ett land och det finns stora skillnader i förhållanden och förutsättningar i de två geografiskt mycket olika länderna. Regeringen bör därför skyndsamt utreda möjligheterna för och konsekvenserna av att separera den danska verksamheten i Postnord från den svenska och därefter dela upp bolaget i enlighet med detta.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

20. Statens förvaltning av Postnord AB, punkt 12 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att Postnord har fått tuffa finansiella mål. Detta är något som direkt påverkar de anställdas situation eftersom resultatet är underbemanning, otrygga anställningar och ständigt utnyttjande av bemanningsföretag. Vi kan vidare konstatera att postverksamheten förändras i grunden i takt med digitaliseringen, vilket har inneburit att brevfrösendelserna minskat medan paketfrösendelserna ökat. Vi vill i detta sammanhang betona vikten av att den fungerande konkurrens mellan olika aktörer som i dag kännetecknar paketmarknaden upprätthålls. Vi anser att det övergripande målet för Postnord bör vara en väl fungerande postgång i hela landet och en sund och välbalanserad ekonomi. Mot bakgrund av det vi har anfört bör regeringen återkomma till riksdagen med förslag som skapar en bättre balans mellan bolagets ekonomiska mål och uppdrag.

Vi vill vidare lyfta problemet med att Postnord vid ett flertal gånger under det senaste året rapporterats för otillåtet cabotage. Trafikpolisen har vid flera tillfällen stoppat utländska dragbilar med tillkopplade trailer med gods tillhörande Postnord. Transporterna som gjordes på uppdrag av Postnord rapporterades för otillåtet cabotage eftersom de inte följt det gällande regelverket. Vi anser att statligt ägda bolag ovillkorligen ska ha bättre kontroller av leverantörer vid upphandling av tjänster än i dag och följa gällande regelverk.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

21. Statens ägande och förvaltning av SAS AB och Swedavia AB, punkt 13 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 15 och
avslår motionerna

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 1 och
2021/22:2440 av Ida Drougge (M).

Ställningstagande

Regeringen har under pandemin valt att på olika sätt stödja SAS och Swedavia genom rekapitalisering och kapitaltillskott. Jag kan konstatera att Vänsterpartiet redan då var kritiskt. De åtgärder staten vidtar för att bemöta krisen som uppstått på grund av pandemin får inte samtidigt leda till att klimatkrisen förvärras. Jag menar att stödet till SAS borde ha villkorats med krav om att bolaget skulle sluta trafikera sträckor som går att åka med tåg på mindre än fyra timmar, teckna kollektivavtal och möta krav på kraftigt minskade utsläpp. Kapitaltillskottet till Swedavia borde i sin tur ha åtföljts av krav på att bolaget stoppar alla expansionsplaner för persontrafik och tidigarelägger avvecklingen av Bromma flygplats. Jag anser att regeringen bör få i uppdrag att utvärdera de stöd som delades ut till flygbranschen som ett svar på pandemin i syfte att klarlägga vilken klimatpåverkan de haft och återkomma till riksdagen med åtgärder för att hantera det.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

22. SJ AB:s mål och avkastningskrav, punkt 14 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD)
och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 6 och

2021/22:2953 av Patrik Jönsson m.fl. (SD) yrkande 4 och
bifaller delvis motion
2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4.

Ställningstagande

SJ AB är ett helägt aktiebolag med uppdrag att bedriva lönsam persontrafik. Bolagets finansiella mål reviderades på årsstämman 2014 och resulterade i ett krav på en avkastning på operativt kapital om minst 7 procent i genomsnitt. Det innebär en nettoskultsättningsgrad på 0,5–1,0 gånger på sikt och en utdelning som ska uppgå till 30–50 procent långsiktigt. Att öka andelen tåg-resor anses vara av stor vikt i arbetet med att minska utsläppen av växthus-gaser. För att resenären ska välja tåg menar vi att det är avgörande att man kan räkna med att de är punktliga och upplevs som fräscha, moderna och attraktiva med en möjlighet att välja olika komfortnivåer. Detta kräver god och regelbunden service och städning och att bolaget emellanåt införskaffar nya fordon. Det ska vidare vara lätt att köpa biljetter och servicen ska vara god under resan. Persontågstrafiken bör dessutom vara tillgänglig i så stora delar av landet som möjligt. Vi anser att SJ AB bör vara den aktör som bedriver trafik även där andra aktörer inte ser någon lönsamhet. Vi menar också att det finns ett brett stöd hos svenska folket för ett statligt ägt bolag som bedriver persontrafik eftersom det utgör en viktig del av infrastrukturen i Sverige. Ett exempel är natttågstrafiken mellan Stockholm och Malmö som tidigare hotats av nedläggning eftersom den hade en svag lönsamhet. Vi kan även påminna om att SJ inte bedrev någon trafik på Västkustbanan under många år eftersom det inte var möjligt för bolaget att konkurrera med av skattemedel subventionerade Öresundstågen. De problem med tågtrafiken som vi redogjort för ovan menar vi hänger samman med de ekonomiska mål som beslutats om för SJ. Trots att dessa mål reviderades 2014 kvarstår problemen. Vi menar att de höga avkastningskrav som finns på SJ försvårar möjligheterna att expandera utbudet av avgångar och utvidga antalet sträckor att trafikera. Vi anser att bolagets finansiella mål bör ses över och att dessa bör sänkas för att bolaget ska ges bättre möjligheter till nyinvesteringar som expansion av verksamheten och komma till rätta med den nämnda problematiken.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

23. SJ AB:s mål och avkastningskrav, punkt 14 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 4 och
bifaller delvis motionerna
2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 6 och
2021/22:2953 av Patrik Jönsson m.fl. (SD) yrkande 4.

Ställningstagande

SJ AB är ett av staten helägt bolag som är ålagt att skapa vinst. Bolaget har därutöver avkastningskrav som innebär att staten kräver utdelning till statskassan på den redovisade nettovinsten. Jag menar att bolaget därmed tvingas se till marknadsandelar och snäv vinstmaximering på bekostnad av att resenärernas behov prioriteras ned. Den personliga servicen har i många fall ersatts av andra alternativ och att köpa en biljett kontant är både svårt och dyrt. Avkastningskravet missgynnar även den regionala utvecklingen eftersom SJ tvingas prioritera bort lågtrafikerade sträckor. Många resenärer måste därför i stället välja flyg eller bil, vilket är en helt orimligt konsekvens utifrån ett klimatperspektiv. Om SJ inte hade haft ett avkastningskrav skulle SJ kunna prioritera samhällsnyttan genom att sänka priserna på biljetter, förbättra servicen och trafikera fler banor. I stället för att ge avkastning till staten anser jag att pengarna bör användas i verksamheten med en sådan inriktning. Jag anser därmed att regeringen bör återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2023. Jag vill i det här sammanhanget påminna om att företrädare för mitt parti även föreslagit att regeringen bör återkomma med ett ägardirektiv om samhällsuppdrag som stärker SJ AB:s samhällsnytta senast till bolagsstämman 2023. Det förslaget kommer att behandlas av trafikutskottet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

24. Statens ägande av AB Svenska Spel, punkt 16 (M, SD, L)

av Ann-Charlotte Hammar Johansson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkandena 7 och 8,
2021/22:3371 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt
2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 5.

Ställningstagande

I och med omregleringen av den svenska spelmarknaden har staten fått en tydligare och viktigare roll i att utöva tillsyn över spelmarknaden än vad som tidigare varit fallet, och detta på en marknad där staten själv deltar. Givet de nya regler som gäller på spelmarknaden måste det enligt vår mening finnas en tydlig gränsdragning när det gäller statens agerande, dels på den konkurrensutsatta delen, dels där det fortfarande råder monopol. Vi anser därför att AB Svenska Spels olika verksamhetsgrenar bör separeras från varandra så att spel som fortfarande är monopoliserade, såsom landbaserade kasinon och värdeautomatspel, även fortsättningsvis bedrivs i Svenska Spels regi. Däremot finns det inga skäl för staten att via Svenska Spel agera på den konkurrensutsatta spelmarknaden med andra typer av spel. Med en sådan indelning kan de former av spel som kommer det svenska föreningslivet till del säkras. Vi menar att Svenska Spel i enlighet med detta därför bör delas upp i två bolag, och att staten därefter bör avyttra det bolag som verkar på den konkurrensutsatta marknaden. En sådan affär bör självfallet genomföras affärsmässigt och föregås av en noggrann analys av hur processen ska gå till.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. Avyttring av delar av Telia Company AB, punkt 17 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 9 och

2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD) yrkande 4 och

bifaller delvis motion

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkande 3.

Ställningstagande

Telia Company genomförde 2018 ett förvärv av mediebolaget Bonnier Broadcasting, där bl.a. TV4 och C More ingår. Staten är i särklass största ägare i Telia Company. Företrädare för Sverigedemokraterna i utskottet har under hela processen varit kritiska till denna affär eftersom staten numera riskerar att uppfattas som avsändare av i praktiken alla marksända kanaler. Vi är av uppfattningen att svenska medier ska vara fria och oberoende, vilket åstadkoms genom ett medielandskap som präglas av flera privata aktörer och en sund konkurrens. Vi menar dessutom att telekomverksamhet generellt inte är något

som staten bör syssla med. Vi konstaterar att Telias styrelse har valt en inriktning som inte ligger i linje med statens intressen och det är vår uppfattning att bolaget snarast bör delas upp utifrån samhällsviktig infrastruktur respektive telekomverksamhet. Enligt vår mening är det inte riksdagens uppdrag att bedöma rent affärsmässiga handlingar och vi respekterar att Telias styrelse anser att förvärvet av Bonnier Broadcasting på sikt är en god affär och rätt strategi för bolaget. Det är dock riksdagens uppdrag att ta ansvar för att demokrati och en sund konkurrens råder i Sverige. Regeringen bör snarast verka för en uppdelning av Telia Company där samhällsviktig infrastruktur och telekomverksamhet skiljs åt. Riksdagen bör därför även bemyndiga regeringen att avyttra statens aktier i bolagets telekomverksamhet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Avyttring av delar av Telia Company AB, punkt 17 – motiveringen (M, KD, L)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Ställningstagande

Vi delar i sak motionärernas uppfattning om att ett statligt ägande i telekomverksamheten av Telia Company AB är problematisk. Vi är dock inte beredda att i nuläget förorda att regeringen snarast ska verka för en uppdelning av Telia Company utan anser att frågan först behöver utredas vidare.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

27. Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB, punkt 18 (M, SD, KD, L)

av Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Alexander Christiansson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Eric Palmqvist (SD) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M) yrkande 8 och

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M) yrkande 16.

Ställningstagande

Telia Company AB förvärvade under 2018 Bonnier Broadcasting, där bl.a. TV4 och C More ingår. Staten är i särklass största ägare i Telia Company. Vi menar att det finns skäl att anföra mot att svenska staten är ägare i ett kommersiellt telekomföretag. Samtidigt finns det också starka skäl för staten att äga för att på så sätt skydda statens behov av säkra kommunikationer inom bl.a. försvarsmakten och Regeringskansliet.

Efter ett tillkännagivande från riksdagen om att överväga ett minskat statligt ägande i Telia Company gjordes en omfattande analys om vad ett minskat statligt ägande skulle innebära. Vi kan dock konstatera att det inte har gjorts en analys av en s.k. funktionell uppdelning av verksamheten i två delar – i nät- respektive innehållstjänster – för att se om det är möjligt att ta bort statens medverkan på telekommarknaden. Regeringen bör därför initiera en sådan utredning.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

28. Vattenfall AB:s uppdrag och mål, punkt 19 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10, bifaller delvis motion

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkande 3 och avslår motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6,

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 1 och 2,

2021/22:439 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4,

2021/22:2822 av Betty Malmberg (M) och

2021/22:3539 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Vi anser att Vattenfalls strategi i fråga om förnybar energi bör ses över och anpassas till rådande förhållanden på den svenska och europeiska energimarknaden. Relativt låga energipriser och ett lågt pris på utsläppsätter i kombination med ett enormt investeringsbehov i infrastruktur, bl.a. till följd av uppförandet av väderberoende kraftproduktion, menar vi kommer att resultera i långsiktig ökade kostnader och ekonomisk osäkerhet när det gäller bolagets

lönsamhet. En utveckling som troligtvis kommer att medföra ökade kostnader för staten och dessutom innebära en negativ inverkan på svensk industris konkurrenskraft. Rimlig lönsamhet genom sund ekonomisk konkurrens mellan energislagen utan subventioner som snedvrider marknader är behövligt. Vi förordar emellertid ett system för elproduktion i Sverige som i möjligaste mån är oberoende av fossil energi. Elmarknaderna i norra Europa är delvis integrerade, vilket är naturligt, men vi anser att Sverige bör undvika att göra sig långsiktigt beroende av importerad el. Det får därför inte finnas en övertro på väderberoende energislag som t.ex. vindkraft och solceller, eftersom dessa måste kombineras med baskraft av något slag. Förutom att vi med utgångspunkt i det vi har anfört menar att Vattenfalls strategi i fråga om förnybar energi bör ses över anser vi även att bolagets fokus bör flyttas från expansion i utlandet till att värna den svenska elförsörjningen ur ett långsiktigt perspektiv.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

29. Vattenfall AB:s uppdrag och mål, punkt 19 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 5 och 6 samt

2021/22:439 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkande 4 och

avslår motionerna

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD) yrkandena 1–3,

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD) yrkande 10,

2021/22:2822 av Betty Malmberg (M) och

2021/22:3539 av Lars Beckman (M).

Ställningstagande

Jag anser att Sverige ska gå före i omställningen till ett förnybart energisystem och som land ta ansvar för kommande generationer. Vattenfall AB:s centrala roll i det svenska energisystemet är av stor betydelse för miljö- och klimatomställningen i Sverige. Vattenfalls lönsamhetskrav bör därför stå i bättre samklang med de miljömål som riksdagen har fastställt. Bolaget är helägt av staten och regeringen bör därför se till att Vattenfall för in följande portalparagraf i bolagsordningen:

Vattenfall ska fortsätta att vara ett helstatligt bolag. Vattenfall och dess dotterbolag ska bedriva energiproduktion som står i överensstämmelse

med de av riksdagen antagna miljömålen. Vattenfall ska vara det ledande energiföretaget i omställningen till en ekologisk och ekonomiskt affärsmässigt uthållig energiförsörjning inom samtliga de geografiska områden där bolaget är verksamt. Vattenfall ska genomföra en övergång till hållbar energiproduktion baserad på förnybara energikällor.

Vattenfalls uppdrag är i dag att generera en marknadsmässig avkastning genom att affärsmässigt bedriva energiverksamhet så att bolaget tillhör de bolag som leder utvecklingen mot miljömässigt hållbar energiproduktion. Jag menar att det finns en motsättning mellan kraven på marknadsmässighet och hållbarhet. Ett exempel på när den s.k. affärsmässigheten har gått före samhällsnyttan menar jag är Vattenfalls beslut om Letsi kraftstation som ligger mellan Jokkmokk och Vuollerim. För att utnyttja en högre fallhöjd och därmed öka effekten har Vattenfall tidigare valt att leda om vattnet genom en tunnel i berget. Ett beklagansvärt resultat av denna åtgärd är uppkomsten av en av Europas längsta torrlagda flodfåror på 17 kilometer. Jag menar att det emellertid finns goda möjligheter att med relativt små medel återföra ett par procent av det totala vattenflödet ovan jord och på så sätt ge liv åt älvsfåran igen. Då skulle den biologiska mångfalden och fiskbeståndet kunna återskapas, vilket skulle gynna lokalsamhället. Jag anser därför att regeringen bör se till att Vattenfall utreder investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven.

Därtill anser jag att Vattenfall bör få i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas i samband med bolagets investeringar i förnybar energi. Detta gäller i synnerhet vid utbyggnad av vindkraft. Elbehovet väntas öka kraftigt i takt med att olika samhällssektorer, t.ex. industrier och transporter, elektrifieras. Efter som produktionen av förnybar energi är väderberoende kommer det i framtiden finnas stora behov av energilagring för att uppnå en bra effektbalans. Energilagring är fortfarande en utmaning och vätgas kommer att kunna spela en viktig roll i framtiden.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

30. Visit Sweden AB:s uppdrag, punkt 20 (SD)

av Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:2449 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 10 och 11 samt bifaller delvis motion

2021/22:3242 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 13 och 24.

Ställningstagande

Visit Sweden har som huvudsakligt uppdrag att marknadsföra Sverige för utländska turister. Även om den utländska turismen riskerar att vara begränsad i närtid menar vi att det är centralt att främjandet fortsätter. Vi anser därför att Visit Sweden ska få i uppdrag att stärka sina marknadsföringsinsatser för att minimera de ekonomiska konsekvenserna av den minskade utländska turismen. Det kan t.ex. handla om att stärka marknadsföringen av pandemianpassade delar av besöksnäringen, som naturturism, i stater som inte har infört rese-restriktioner till Sverige. Det kan även handla om att bygga upp ett intresse för Sverige utomlands som kan generera en ökad turism längre fram när det återigen är möjligt. Vi anser att Visit Sweden måste vara väl rustat för att marknadsföra Sverige som besöksnation när resandet ökar igen och det finns en möjlighet att stimulera den viktiga turism- och besöksnäringen.

Under pandemin har Visit Sweden även fått i uppdrag att marknadsföra Sverige nationellt, det s.k. svemesteruppdraget. Uppdraget har visserligen förlängts till 2022 men vi anser att uppdraget ska permanentas för att även fortsättningsvis stärka den inhemska besöksnäringen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

31. Visit Sweden AB:s uppdrag, punkt 20 (C)

av Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2021/22:3242 av Peter Helander m.fl. (C) yrkandena 13 och 24 samt bifaller delvis motion

2021/22:2449 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Coronapandemin har påverkat resandet över hela världen, och den utländska turismen har till stor del ersatts av hemmasemestrandet. Det är bra ur många aspekter men på sikt är vi övertygade om att människor kommer att vilja resa över landsgränserna igen och upptäcka nya kulturer och miljöer. Sverige har uppmärksamats i internationell press under 2020 eftersom Sveriges smittbekämpningsmodell har avvikit från många andra länders. Vi menar att en konsekvens av detta är att Sverige riskerar att tappa i attraktionskraft. Därför är det av vikt att staten via sina egna bolag nu kraftsamlar för att främja bilden av Sverige som besöksland. Regeringen bör därför genom sin styrning av Visit Sweden se till att detta blir en prioriterad uppgift. Sveriges attraktionskraft som

besöksland bör helst öka och i vart fall bibehållas. Regeringen bör vidare överväga att öka det statliga basanslaget till Visit Sweden för att uppnå en ändamålsenlig och effektiv marknadsföring av Sverige utomlands. Den globala turismen präglas av hård konkurrens och andra länder marknadsför sina länder offensivt. Vi vill understryka vikten av att Sverige inte halkar efter i det avseendet.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

32. Statens ägande och förvaltning av vissa övriga företag, punkt 21 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V) yrkandena 10–14 och 16 samt

2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V) yrkande 8 och

avslår motion

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD) yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

Utöver det jag har framfört tidigare i betänkandet anser jag även att det är påkallat med åtgärder när det gäller de statligt helägda bolagen SBAB, Samhall, Akademiska Hus och Jernhusen enligt följande.

Jag anser att SBAB i stället för att avveckla sin utlåning till stora delar av landet bör komplettera marknadens bristande utlåning på landsbygden. SBAB:s ägardirektiv bör därför ändras så att banken åläggs att upprätthålla en god service och goda villkor i hela landet. SBAB bör också få i uppdrag att se över hur banken kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som då bör beaktas. Dessutom bör SBAB få i uppdrag att aktivt arbeta med att utveckla lösningar och produktutveckling för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar. Detta kan SBAB göra t.ex. genom paket- och lånelösningar inom FoU-området, vilket i dag ofta är svårt för små och medelstora företag att få finansierat från annat håll.

Vidare vill jag uppmärksamma att det under en tid har förekommit uppgifter om brister i det systematiska arbetsmiljöarbetet hos Samhall AB. Det har bl.a. handlat om bristande riskbedömningar när det gäller smittspridningen av coronaviruset. Skyddsombud vittnar om stora brister i arbetsmiljöarbetet och arbetsgivarens arbetsmiljöansvar. Jag konstaterar att detta inte rimmar väl

med regeringens ambitionsnivå för hållbart företagande och är oroande. Regeringen behöver göra en analys av metodiken på området hållbart företagande i relation till Samhalls arbetsmiljö och olycksfallsstatistik och därefter återrapportera analysen till riksdagen. Vidare har flera kritiker under en längre tid pekat på att Samhalls avkastningskrav skapar en press inom bolaget som kan leda till att syftet med verksamheten förfelas. Det förekommer bl.a. uppgifter om att personer med funktionsnedsättning väljs bort från Samhall, trots att bolaget har ett samhällsuppdrag att skapa arbeten åt personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Enligt mig finns förklaringen till denna utveckling i bolagets förändrade inriktning från ett statligt bolag med socialt ansvar till ett bemanningsföretag som verkar enligt marknadens principer. Det är en förändring som inneburit att krav på lönsamhet, kundfokus och affärsmässighet väger tyngre än medarbetarnas hälsa och utveckling. För att komma till rätta med problemet menar jag att Samhalls uppdrag behöver förändras i grunden. Samhalls ägardirektiv bör således ändras så att kravet på affärsmässighet tas bort.

Akademiska Hus har till uppgift att äga, utveckla och förvalta fastigheter vid landets universitet och högskolor. Den övervägande majoriteten av hyresgäster är lärosäten, dvs. myndigheter som befinner sig på samma plats och i regel samma lokaler under lång tid. Lärosäten är därmed inte som vilka hyresgäster som helst, med en verksamhet som enkelt kan välja lokaler på en fri marknad. Jag menar att det inte är rimligt att hyreskostnader till Akademiska Hus utgör en så stor del av lärosätenas kostnad som i dag. Ett alternativ vore att vinsten från Akademiska Hus i stället återförs till akademien i form av fria projektbidrag eller liknande. Regeringen bör utreda hur ägardirektiven för Akademiska Hus kan ändras eller hur staten på annat sätt kan minska hyreskostnaderna för högskolor och universitet.

För att få fler att resa med kollektiva färdmedel måste resandet vara enkelt för resenären. Stationer och deras funktion är av stor betydelse för att så ska vara fallet. Jernhusen förvaltar ett stort antal järnvägsstationer. Jag kan konstatera att det i dag förekommer flera brister på stationerna t.ex. när det gäller information och service. Bolagets fokus på att utveckla kommersiella lokaler på järnvägsstationer har lett till kommersialisering av stationsutrymmena och att avgiftsfria väntsalor har tagits bort. Fler åtgärder behöver vidtas för att komma till rätta med dessa problem. En av dem är att regeringen bör återkomma med ett sänkt avkastningskrav för Jernhusen senast till bolagsstämman 2023.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Sveaskog AB, punkt 15 (S)

Jennie Nilsson (S), Mattias Jonsson (S), Monica Haider (S), Patrik Engström (S) och Joakim Sandell (S) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Vi vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Som utskottet konstaterade är Sveaskog Sveriges största skogsägare och bolaget är därmed en viktig del av den svenska skogspolitiken. För oss är det viktigt att åtgärder för att Sverige ska ha en växande skogsnäring och ökad hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen prioriteras. Sverige har också ett ansvar internationellt och för kommande generationer att bevara, restaurera och utveckla den biologiska mångfalden och också nationella och internationella åtaganden inom detta område.

Sveaskog äger ca 14 procent av Sveriges produktiva skogsmark och har ett stort antal medarbetare runt om i landet. Bolagets verksamhet har därmed stor betydelse för den lokala sysselsättningen såväl genom anställda som genom entreprenörer och kunder. Dessutom spelar Sveaskog en viktig roll som uppköpare av virke från många enskilda mindre skogsägare för råvarans avsättning och en fungerande virkesmarknad. Sveaskogs uppdrag som en oberoende aktör medför också att bolaget i många fall är en mycket viktig leverantör till mindre och mellanstora kunder utan egen integrerad skogs- och industriverksamhet. Sveaskog kan därtill genom av riksdagen särskilt beslutade samhällsuppdrag i form av markförsäljningsprogram ge människor bättre förutsättningar att leva och verka i glesbygd. Vi vill även framhålla vikten av att staten är en föregångare i hållbart skogsbruk och tar stor natur- och kulturmiljöhänsyn samt hänsyn till rennäringen.

Vi anser att Sveaskogs verksamhet även i fortsättningen ska baseras på affärsmässig grund och generera marknadsmässig avkastning. Samtidigt finns det ett behov av att skydda värdefull natur. Här ser vi att nya ersättningsmarker som överförs från Sveaskog till staten kan bidra till ett snabbt skydd av värdefull natur samtidigt som det möjliggör ett fortsatt brukande av skog för den enskilda markägare som inte längre tillåts bruka sin skog. En stark ägande- och brukanderätt menar vi är grunden för att i ökad utsträckning kunna ta tillvara skogens potential för ekonomi, klimat och miljö.

2. Sveaskog AB, punkt 15 (M)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Lotta Olsson (M) och Elisabeth Björnsdotter Rahm (M) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Vi vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Skogen är en av Sveriges viktigaste naturtillgångar och skogsnäringen är en viktig del av svensk ekonomi. Den svenska skogens betydelse för hela landet kan inte nog understrykas. Skogen ger jobb, skatteintäkter och är väsentlig för Sveriges handel med andra länder. Skogsindustrin sysselsätter ca 115 000 personer totalt och exportvärdet är ungefär 145 miljarder kronor årligen. Samtidigt är skogen en av de viktigaste tillgångarna för omställningen till ett fossiloberoende samhälle.

Det statligt helägda Sveaskog AB äger 14 procent av Sveriges skogsmark och är därmed Sveriges största skogsägare. Vår principiella uppfattning är att de statliga innehaven av skogsmark ska minska. Genom att ge fler människor möjlighet att äga skogsmark menar vi att förutsättningarna för människor att bo och verka på landsbygderna stärks. Med fler skogsägare som långsiktigt förvaltar sin egen skog kan en hög virkesproduktion kombineras med värnandet av värdefull natur och den biologiska mångfalden i hela landet. Vi är övertygande om att äganderätten och förvaltarskapstanken – att man vårdar det man äger till nytta även för kommande generationer – borgar för ett ansvarsfullt förvaltande av skogen, till gagn för både skogsproduktionen och miljön. Sverige har i dag över 300 000 enskilda skogsägare som tillsammans varje dag bidrar till produkter till klimatomställningen, naturvård och den biologiska mångfalden.

Vi vill att antalet skogsägare ska bli ännu fler och menar att ett nytt markförsäljningsprogram inom ramen för Sveaskog kan öka antalet skogsägare och samtidigt bidra till lokal utveckling och naturvård i hela landet. Vi kan dock konstatera att försäljningarna inom det nuvarande markförsäljningsprogrammet inte alltid levt upp till målsättningen att utveckla landsbygden. Vid utformningen av ett nytt markförsäljningsprogram bör därför staten säkerställa att landsbygdens utveckling och den enskilde skogsägaren värnas. Detta menar vi bl.a. kan göras genom att försäljningen omfattar många mindre fastigheter. Vi vill också framhålla vikten av att ett nytt markförsäljningsprogram utvärderas av en extern aktör.

Vi anser också att markägare ska ha möjlighet att byta bort skogar med höga naturvärden för att i stället få produktionsskogar av staten. Vi anser att frivillighet ska råda vid avsättningar till formellt skydd och menar att det finns grundläggande problem i dagens lagstiftning och miljömål som leder till avsteg från frivilligheten. Grundläggande för all skogsproduktion menar vi är

äganderätten. Äganderätten ska omfatta rätten att bruka mark och upprätthålla principen om frihet under ansvar. Vår uppfattning är att den totala mängden svensk skogsmark som är tagen ur produktion inte ska öka. Vi ser vidare fördelar med att tidsbegränsa och ompröva det formella skyddet med jämna mellanrum för att säkerställa att skyddet är ändamålsenligt, bygger på aktuella förutsättningar och motsvarar ett faktiskt behov av skydd.

3. Sveaskog AB, punkt 15 (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Vi vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Det hävdas från vissa håll att statens marker i mycket högre grad än i dag bör tas i anspråk för totalskydd av skog. Vi instämmer i att om en viss typ av skog behöver skyddas för att rädda en akut hotad art, så bör alternativet att skydda redan statligt ägd mark föredras framför att ta enskilt ägd skog ur brukande. När statlig mark undantas från brukande anser vi att motsvarande arealer där nyttan av nuvarande skydd är lägre samtidigt bör återföras till brukande. Vidare bedömer vi att behovet av ytterligare skyddad skog är mycket litet.

Vi vill i stället framhålla Sveaskogs roll för att utveckla skogsbruket. När trakthyggesbruket på sin tid infördes i stor skala i Sverige var det på statskogarna som metoden utvecklades. Sveaskog har sedan bolaget bildades ägnat mycket tid och resurser åt att bli ett föredöme bland svenska skogsföretag genom att utveckla det aktiva skogsbruket med metoder för vardagshänsyn. Metoder som sedan kan spridas till andra markägare. Vi kan konstatera att detta arbete är högst relevant i dag eftersom trycket på staten att öka andelen s.k. kontinuitetsskogsbruk blivit större. Den historiska erfarenheten i Sverige av kontinuitetsskogsbruk har dessvärre till stor del varit negativ och behovet av metodutveckling är därför stort för att nya misstag ska undvikas. Vi menar att Sveaskog här har en viktig roll att spela eftersom det är rimligt att metoderna först testas på statlig mark för att se under vilka förutsättningar det faktiskt fungerar.

Vi motsätter oss i nuläget större förändringar av Sveaskogs innehav, åtminstone utan synnerligen noggranna analyser i förväg. Som vi anført ovan bör Sveaskog i första hand användas för att bedriva kommersiellt skogsbruk och därvidlag utveckla metoderna för vardagshänsyn i skogsbruket. När man nu från vissa håll talar om att Sveaskogs skogar ska undantas från skötsel, bör man hålla i minnet inte bara att en stor del redan är undantagna från skötsel, utan också att de mest skyddsvärda skogarna redan tidigare överförts till Naturvårdsverket och Fastighetsverket. Bolagets försäljning av mark inom

ramen för ett framtida markförsäljningsprogram bör därför enligt vår uppfattning hållas låg. Samtidigt anser vi att det är rimligt att staten använder en mindre del av sin egen mark för att kompensera enskilda skogsägare vars mark behöver skyddas. Vi vill dock framhålla vikten av att säkerställa att brukandet inte minskar i olika delar av landet t.ex. genom att staten väljer ut ersättningsmark i närområdet av den enskilda skogsägarens ursprungliga mark.

4. Sveaskog AB, punkt 15 (C)

Helena Lindahl (C) och Peter Helander (C) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Vi vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Skogen är oerhört viktig för svensk ekonomi och skapar jobb på landsbygden. Den ger också förnybar energi som behövs för att möta klimathoten. Vi menar att ägande, ansvar och befogenheter går hand i hand. Det som man äger, det förvaltar och vårdar man också. För oss är äganderätten en grundmurad rättighet och en vägledande princip. Därför anser vi att den svenska skogen även i fortsättningen ska vårdas och brukas enligt principen ”frihet under ansvar”. Samtidigt ser vi att insatserna för den biologiska mångfalden och hotade arter i skog och mark behöver öka.

För att åstadkomma en ökad uppslutning för formella avsättningar av skog anser vi att initiativet till formellt skydd av skog i första hand ska tas av markägaren. Vi menar att ett kostnadseffektivt sätt att skydda mark är att använda statligt ägd produktiv skogsmark, t.ex. från Sveaskog, som ersättningsmark vid bildande av naturskyddsområden. För oss är det en viktig princip att markägare som tvingas avstå från att bruka sin mark ska få en rimlig ersättning. Ersättningsmark kan vara ett attraktivt alternativ för enskilda markägare som vill fortsätta bedriva aktivt skogsbruk men inte ser möjligheter att förvärva mark på den öppna marknaden i samband med en process för bildande av naturreservat eller nationalpark. Vi är därför positiva till att överföra produktiv skogsmark från Sveaskog till staten i form av ett program för ersättningsmark, ett s.k. Sveaskogsprogram. Ett sådant program skulle stärka äganderätten samtidigt som det kan bidra positivt till det strategiska arbetet med skydd av värdefull natur.

Vi menar att det finns brister i Sveaskogs nuvarande samhällsuppdrag om markförsäljning eftersom försäljningarna inte alltid gynnat glesbygden på det sätt som det var tänkt. Vi är därför positiva till ett reviderat och utökat markförsäljningsprogram där det finns möjlighet för enskilda skogsmarkägare att få produktiv skogsmark i utbyte mot skyddsvärd mark. Syftet med ett nytt markförsäljningsprogram bör vara att främja skogsbruket i glesbygd och naturvärden i så måtto att det fortsättningsvis finns möjlighet att bedriva ett aktivt skogsbruk till nytta för lokalsamhället.

5. Sveaskog AB, punkt 15 (V)

Birger Lahti (V) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Sverige är ett land med rika tillgångar på skog. Skogen bidrar med många värden. Skogen behövs för virke och bioenergiutvinning. Samtidigt är det viktigt att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden. Skogen fyller även en viktig roll för turism och rekreation. Jag anser att de bästa förutsättningarna för att kombinera de olika intressen som finns är genom att bedriva en aktiv statlig skogspolitik.

Staten är i dag en stor ägare av skogsmark, bl.a. genom Sveaskog AB som är Sveriges största skogsägare. Jag anser att staten ska bedriva ett aktivt förvaltningskap över sina skogsområden. Hållbart brukande av skogens resurser, inte avkastning, bör vara det främsta målet för staten som skogsägare. Enligt min uppfattning är det svårt att använda skogens fulla potential för ett hållbarare samhälle så länge det endast är marknadsmässighet som styr försäljningen av skog. Jag menar att vinstkraven på Sveaskog gör det svårt för bolaget att avstå produktiva skogar till förmån för andra intressen, som t.ex. att avsätta större arealer till skyddade naturområden.

Jag är vidare kritisk till resultatet av det s.k. markförsäljningsprogrammet som Sveaskog genomfört sedan bolaget fick det särskilt beslutade samhällsuppdraget till följd av två riksdagsbeslut 2001 och 2010. Min uppfattning är att de som köpt skog inom ramen för programmet i allt mindre utsträckning varit de lokala skogsbrukarna. Affärerna har snarare handlat om kapitalplacering för välbeställda som inte bidrar till landsbygdsutveckling på det sätt som var avsikten med markförsäljningen. Jag noterar att syftet med det nya utökade markförsäljningsprogrammet är att främja skogsbruket i glesbygd och naturvärden i så måtto att det fortsättningsvis finns möjlighet att bedriva ett aktivt skogsbruk till nytta för lokalsamhället. Jag vill i detta sammanhang framhålla vikten av att staten denna gång försäkras sig om att ett sådant framtida program utformas på ett sådant sätt att det inte bara i teorin utan även i praktiken främjar skogsbruket i glesbygd.

6. Sveaskog AB, punkt 15 (KD)

Camilla Brodin (KD) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Skogsbruket och skogsindustrin ger jobb på landsbygden och en hållbar utveckling i hela landet. Skogen ska också svara mot efterfrågan på människors behov av rekreation. De naturvärden som i dag finns i den svenska skogen, som ännu inte fått formellt skydd, finns vanligtvis på privatägda marker. Jag anser att privat ägande och brukande av mark stärker samhället. Ägarkoncentration är i sig ett problem, även när det gäller staten som ägare. Att staten har övertagit stora delar av ägaransvaret för mark i Sverige innebär att många människor gjorts beroende av politikerns välvilja i stället för att människor ges en möjlighet att lita till sin egen förmåga. Att äga t.ex. en liten bit land eller en skog kan ge människan den trygghet och värdighet hon behöver för att kunna stå självständig mot både staten och kapitalet. Enskild egendom tjänar däri- genom det gemensamma bästa.

Sveaskog är den största svenska skogsägaren, och den särklass största statliga skogsägaren. I dag uppgår Sveaskogs produktiva skogsmark till omkring 3,1 miljoner hektar. Jag förordar ett gott förvaltarekap av statligt ägd skogsmark och att staten ska säkerställa ett välskött skogsbestånd. Jag ställer mig frågande till att staten i ett slag ska lyfta ut en stor areal skog ur produktion genom att överföra produktiva skogsmark bl.a. från Sveaskog till staten för att använda som ersättningsmark. Jag kan inte se att landets skogsägare står i kö för att byta bort 85 000 hektar mark. Utöver ekonomiska konsekvenser för statens intäkter menar jag att en sådan åtgärd även skulle drabba det lokala näringslivet med uteblivna arbetstillfällen. Borttagen virkesproduktion innebär också mängder av biomassa som inte får bidra till hållbara, förnybara produkter som kan göra skillnad när det gäller klimatutmaningen.

Jag anser i grunden att det vore positivt om Sveaskog fick i uppdrag att årligen sälja mer produktiv skogsmark till privata markägare som avser att bedriva kommersiellt skogsbruk på marken. Intäkterna från sådana försäljningar skulle kunna ges vidare som utdelning till staten. Ett markförsäljningsprogram kan dock inte bygga på att sälja mark på avlägsna platser. Utan den lokala förankringen urholkas vitaliteten inte bara i skogsbruket, utan även i det samhälle där kopplingen mellan skogens brukande och dess invånare tidigare var tydlig.

7. Sveaskog AB, punkt 15 (L)

Arman Teimouri (L) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Skogen är en verklig skatt. Skogen bidrar med många olika värden bl.a. som ett gemensamt rum för friluftsliv och genom att motverka klimatförändringar och bevara den biologiska mångfalden. Samtidigt är skogsindustrin en av Sveriges viktigaste näringar och helt avgörande för svensk export. Jag ser att mer skog behöver skyddas. Det är inte längre bara en fråga om att skydda

områden där det finns höga naturvärden. Arterna behöver också bättre kunna sprida sig längre sträckor i takt med att klimatet, och därmed också förutsättningarna för många av skogens arter, förändras. Särskilt behöver de kvarvarande naturskogarna, gammelskogarna, skyddas.

Jag menar att det finns ett stort engagemang bland det breda flertalet markägare att medverka till att naturvärden vårdas och bevaras för kommande generationer, men staten bör inte genomföra processer över deras huvuden. Skyddet av skogen måste bygga på frivillighet från markägarsidan. Skogsägarna ska få ersättning när de avstår från att avverka viktig skog. Jag anser att skogen ska skyddas, men i samförstånd mellan staten och skogsägarna. Jag är därför i grunden positiv till ett ersättningsmarksprogram.

Min principiella hållning är vidare att Sveaskogs skogsinnehav bör minska genom försäljningar till marknadspris. Det gynnar en levande landsbygd att skogen är lokalt ägd. Mindre skogsägare är också ofta mer framgångsrika i fråga om miljömålet för skogsförvaltningen än vad de stora skogsägarna är. Jag anser att det finns förutsättningar att höja ambitionerna ytterligare när det gäller att överföra produktiv skogsmark från statlig till enskild ägo.

8. Sveaskog AB, punkt 15 (MP)

Amanda Palmstierna (MP) anför:

Som framgår av utskottets ställningstagande kommer företrädare för de olika partierna i utskottet i ett yttrande till miljö- och jordbruksutskottet att utveckla sin syn på de förslag som finns om Sveaskog såväl i proposition 2021/22:58 som i motionerna. Jag vill dock i detta sammanhang framhålla följande.

Flera viktiga samhällsintressen finns i skogen, men samtidigt ägs all svensk skog av någon. Skogsägare kan vara allt från lantbrukare med några få hektar skog till stora bolag med miljardomsättning. Avgörande för hur skogen måste förvaltas och användas menar jag är att skogens ekosystem bibehåller sin ekologiska funktion, sin biologiska mångfald och sin produktionsförmåga. Detta är en förutsättning för långsiktigt uthålliga, resilienta och produktiva ekosystem. Skogsägare måste kunna kombinera naturhänsyn med lönsamhet. Dagens brukande av skogen får inte försämra möjligheterna för morgondagens brukande. Den som äger en naturresurs förvaltar den under en tid och har ett ansvar för att den brukas hållbart.

Sveaskog är Sveriges största skogsägare och ett helägt statligt bolag. Jag vill understryka vikten av att staten som skogsägare agerar som föregångare i hållbara brukningsmetoder. Detta gäller inte minst Sveaskog som bör vara en tydlig föregångare. Jag vill även framhålla vikten av att staten tar stor natur- och kulturmiljöhänsyn samt hänsyn till rennäringen.

Därtill anser jag att statlig ersättningsmark för skydd av skog och fortsatt brukade, liksom ett utökad markförsäljningsprogram, är en förutsättning för att stärka skyddet av fjällskogen och öka incitamenten för markägare att skydda sin skog. Jag är vidare positiv till att hitta former för att omvandla Sveaskogs ekoparker till nationalparker.

9. Utredning av en funktionell uppdelning av Telia Company AB, punkt 18 (SD)

Mattias Bäckström Johansson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Eric Palmqvist (SD) anför:

Som framgår av reservation 25 är vår ingång i frågan om statens ägande i Telia Company att regeringen snarast bör verka för en uppdelning av Telia där samhällsviktig infrastruktur och telekomverksamhet skiljs åt. Riksdagen bör också bemyndiga regeringen att avyttra statens aktier i bolagets telekomverksamhet. Om reservation 25 skulle vinna kammarens stöd så avser vi inte att rösta på reservation 27.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:140

Regeringens skrivelse 2020/21:140 2021 års redogörelse för företag med statligt ägande.

Följdmotionerna

2020/21:4112 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inleda en process för att sälja statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag som är svårt att klara på annat sätt alternativt är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:60 av Birger Lahti m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen bedrivs ekonomiskt effektivt, och i de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav ska målsättningen i ägarstrategin ses över, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statliga bolag bör verka för en ökad förädling i syfte att skapa arbetstillfällen och öka exportvärdet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsägda företag bör uppträda neutralt och därför inte ska vara medlemmar i Svenskt Näringsliv eller liknande intresseorganisationer och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de statligt ägda bolagen senast vid årsskiftet 2021/22 ska återkomma med en kartläggning av könsfördelningen på alla nivåer i respektive bolag och utifrån denna komma med förslag på åtgärder för en mer jämställd verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en portalparagraf bör föras in i Vattenfalls bolagsordning med den lydelse som anges i motionen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Vattenfall bör ges i uppdrag att utreda investeringskostnaderna för att återföra ett ekologiskt hållbart flöde av vatten till den torrlagda delen av Lilla Luleälven och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ändra ägardirektiven på så sätt att SBAB ska åläggas att upprätthålla god service och goda villkor i hela landet och därigenom bli ett samhällsnyttigt företag och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att se över hur man kan bidra till att finansiera lån för företag på landsbygden och vilka särskilda aspekter som då bör beaktas och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att SBAB bör få i uppdrag att arbeta aktivt med att utveckla lösningar och produkter för små och medelstora företag i syfte att utgöra ett komplement till marknaden och stödja hållbara investeringar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör göra en analys av metodiken på området hållbart företagande i relation till Samhalls arbetsmiljö och olycksfallsstatistik och rapportera denna till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för att ändra ägaranvisningen för Samhall så att kravet på affärsmässighet tas bort och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att utvärdera de stöd som delades ut till flygbranschen som ett svar på pandemin utifrån vilken klimatpåverkan de har haft och återkomma till riksdagen med åtgärder för att hantera det och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur ägardirektiven för Akademiska Hus kan ändras eller hur man på annat sätt kan uppnå minskade hyreskostnader för högskolor och universitet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:102 av Per Schöldberg m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en sammanställning av de statliga bolagens samhällsuppdrag med fokus på en utvärdering och målpuppfyllelse av dessa och tillkännager detta för regeringen.

Skrivelse 2021/22:31

Regeringens skrivelse 2021/22:31 Riksrevisionens rapport om hållbart företagande och styrning av de statligt ägda bolagen.

Följdmotionerna

2021/22:4273 av Birger Lahti m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur styrningen av de statligt ägda bolagen kan förtydligas ytterligare med hänsyn till de internationella riktlinjerna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på hur vidare krav på utvärdering och kontroll av de statligt ägda bolagens hållbarhetsredovisning kan införas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhällsnyttan alltid ska stå i fokus för ägarstrategin samtidigt som företagen bedrivs ekonomiskt effektivt och i de fall viktiga samhällsintressen står i konflikt med de statliga bolagens vinstkrav ska målsättningen i ägarstrategin ses över, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4276 av Lars Hjalmered m.fl. (M, KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör genomföra hållbarhetsanalyser kontinuerligt och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska förbättra och systematisera uppföljningar av hållbarhetsarbetet i statliga bolag och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2021/22

2021/22:88 av Dennis Dioukarev (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra indirekt statligt ägande i företaget Sunpine och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:257 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra statens aktier i flygbolaget SAS och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avyttra statens aktier i Orio AB och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett minskat statligt ägande i Telia Sonera och tillkännager detta för regeringen.

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en successiv försäljning av statens aktier i Bilprovningen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en försäljning av Lernia AB och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:340 av Markus Wiechel m.fl. (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bilda en företagsfond för ungdomar och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:397 av Mats Nordberg (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstatligande av hela Vattenfall inklusive de kraftverk där Vattenfall är huvudägare och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om målen för Vattenfalls verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa Vattenfalls verksamhet utanför Sveriges gränser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:439 av Birger Lahti m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Vattenfall i uppdrag att utveckla energilagring i vätgas i samband med investeringar i förnybar energi och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:440 av Jessica Thunander m.fl. (V):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda och återkomma med förslag på hur svenska posten kan separeras från den danska och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1569 av Serkan Köse (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka Almis möjligheter att investera för att på så sätt säkra tillgängligheten till kapital för tillväxtföretag och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1600 av Per Åsling och Anne-Li Sjölund (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra till de statliga bolagen att inom organisationen kontinuerligt jobba med varumärkesvård, framtagande och uppföljning av uppförandekod och

förtroendeskapande mot både kunder och medborgare generellt och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1622 av Per Åsling (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör pröva att förse tillväxtföretag med aktiekapital via Almi Invest och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav bör införas för att säkerställa statens ägarintressen och en sund aktiemarknad och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:1816 av Lars Püss m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statligt ägda bolagen och deras vd:ars roll med syftet att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2428 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att låta det statligt ägda företaget Almi Företagspartner AB i större omfattning bjuda in allmänheten att investera i de företag man avser att investera i och som därmed medför rätt till investeraravdrag och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2434 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om statligt ägande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringens mål om minst 40 procent av vardera könet i statliga bolagsstyrelser ska tas bort som hållbarhetsmål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över statliga bolags opinionsbildande arbete för att tydliggöra att bolagens kommunikationsarbete måste bedrivas på ett förtroendegivande sätt och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska initiera avyttringen av Lernia AB i enlighet med det bemyndigande som riksdagen har beslutat om och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för en uppdelning av Postnord AB och tillkännager detta för regeringen.

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över statens finansiella mål för SJ AB som bör sänkas och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Svenska Spel ska delas i två olika bolag där de konkurrensutsatta spelformerna placeras i ett av bolagen och de monopolistiska spelformerna i ett annat och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska avyttra den del av Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten som ägare ska verka för att Telia Company AB delas upp i två delar, samhällsviktig infrastruktur respektive telekomverksamhet och där regeringen ges ett bemyndigande att avyttra ägandet i telekomverksamheten och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av uppdraget för statligt ägda Vattenfall AB och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2440 av Ida Drougge (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sälja svenska statens innehav i SAS och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2449 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Visit Sweden i uppdrag att stärka sina marknadsföringsinsatser och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att permanenta Visit Swedens tillfälliga svemesteruppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2691 av Laila Naraghi (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen, med utgångspunkt i Försvarsberedningens senaste rapport, bör se över vilka sårbarheter och säkerhetspolitiska risker de statliga bolagens verksamhet och internationella affärsuppställningar medför för Sveriges kritiska infrastruktur och beredskap, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:2822 av Betty Malmberg (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att komplettera Vattenfalls ägarpolicy med att energiproduktionen måste säkerställa nätstabilitet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2934 av Jimmy Ståhl m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utförsäljning av Telia och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag som skapar bättre balans mellan ekonomiska mål och samhällsuppdrag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kontroller av leverantörer vid upphandling av tjänster för transporter och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:2953 av Patrik Jönsson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av sänkta finansiella mål för SJ AB och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3038 av Mattias Bäckström Johansson (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en analys över det säkerhetspolitiska läget utifrån statliga bolagsaffärer med Ryssland och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3165 av Johan Hultberg (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett minskat statligt ägande och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen måste motivera statligt ägande och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3214 av Jens Holm m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förändrat avkastningskrav för SJ AB senast till bolagsstämman 2023 och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett sänkt avkastningskrav för Jernhusen senast till bolagsstämman 2023 och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3224 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det statliga bolaget Almi bör ges i uppdrag att genom uppsökande verksamhet stötta företagare i utanförskapsområden med

affärsutveckling och finansiering inom Almis befintliga finansieringsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3242 av Peter Helander m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att i ljuset av coronapandemin via Visit Sweden säkerställa att Sveriges attraktionskraft som besöksland bibehålls och helst ökar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att årligen öka det statliga basanslaget till Visit Sweden för att en ändamålsenlig och effektiv marknadsföring av Sverige utomlands ska uppnås och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3368 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en funktionell uppdelning av Telia och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3371 av Viktor Wärnick m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska dela Svenska Spel i två strikt skilda bolag där de konkurrensutsatta spelformerna koncentreras i ett av bolagen och de monopolistiska spelformerna i ett annat, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska sälja den del av Svenska Spel som verkar på en konkurrensutsatt marknad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3381 av Arman Teimouri m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en särskild granskningskommission som ges ett tidsbegränsat uppdrag att redovisa vilka statliga bolag som har ett särskilt samhällsuppdrag, är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ges i uppdrag att i de statliga företag som har ett särskilt samhällsuppdrag och är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga till riksdagen redovisa hur dessa kan separera de verksamheterna från kommersiell verksamhet som konkurrerar på en fri marknad, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att genomföra en försäljning av hela eller delar av de statliga bolag som inte har ett särskilt samhällsuppdrag eller

- är strategiskt eller säkerhetspolitiskt viktiga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör få i uppdrag att revidera ägardirektiven för de statliga företag som är markägare så att de även innehåller uppdraget att medverka till att i sin roll som bolagsägare öka tillgången på byggbar mark, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge regeringen ett mandat att på ett ansvarsfullt sätt minska eller helt avveckla den del av Svenska Spel som verkar på den konkurrensutsatta marknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:3539 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om överskottet från vattenkraften och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3686 av Martin Ådahl m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur det regionala ansvaret hos statliga bolag, bl.a. för kapitalförsörjning, kan tydliggöras och stärkas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3687 av Lars Hjalmered m.fl. (M):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att på sikt sälja de statliga bolag som inte har särskilda samhällsuppdrag eller är av strategisk och säkerhetspolitisk vikt och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en bred översyn av vilka statliga bolag som måste vara statliga, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en funktionell uppdelning av Telia och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statligt ägda bolag som verkar på konkurrensutsatta marknader ska ha ett ägarperspektiv som möjliggör rättvisa villkor gentemot andra aktörer och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten som aktiv och ansvarsfull ägare bör se över de statligt ägda bolagen och deras roll i syfte att de inte ska ägna sig åt politisk opinionsbildning och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:3791 av Karin Enström m.fl. (M):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om och hur ett förbud för statliga bolag att bedriva skattefinansierat påverkansarbete gentemot riksdag, regering och andra offentliga beslutsfattare kan utformas och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4066 av Lorentz Tovatt m.fl. (MP):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla statliga bolag ska ha vetenskapligt baserade klimatmål och klimatplaner samt ges skärpta ägardirektiv om att verka för att nå miljömålen och Parisavtalet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fortsätta att satsa på och utveckla statliga satsningar som Almis stöd till de mindre företagens omställning, i syfte att hjälpa industrier och företag att minska sin klimatpåverkan, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2021/22:4109 av Camilla Hansén och Anna Sibinska (båda MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för naturresurser och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4211 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge statligt ägda bolag i uppdrag att i sin utländska verksamhet ta större hänsyn särskilt till konsekvenserna för vatten-, energi- och livsmedelssäkerhet och tillkännager detta för regeringen.

2021/22:4217 av Camilla Brodin m.fl. (KD):

47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder för att säkerställa att statliga bolag inte snedvrider konkurrensen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inleda försäljning av statliga bolag och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Företag med statligt ägande

Företag med statligt ägande¹

<i>Företag per ansvarigt departement</i>	<i>Statens ägarandel (%)</i>	<i>Bemyndigande att ändra statens ägarandel²</i>	<i>Samhällsuppdrag</i>	<i>Uppdragsmål</i>
Näringsdepartementet				
Akademiska Hus	100			
Almi Företagspartner	100		JA	JA
Apoteket	100			
Arlandabanan Infrastructure	100			
Eurofima	2			
Green Cargo	100			
Göta kanalbolag	100		JA	JA
Infranord	100			
Jernhusen	100			
Lernia	100	JA		
LKAB	100			
Metria	100	JA		
Orio	100	JA		
Postnord	60,7			
RISE	100		JA	JA
Samhall	100		JA	JA
Saminvest	100		JA	JA
SAS	21,8	JA		
SBAB	100			
SJ	100			
SOS alarm Sverige	50		JA	JA
Specialfastigheter Sverige	100			
Statens bostadsomvandling	100		JA	
Sveaskog	100		JA	
Svensk Bilprovning	100	JA		
Svensk Exportkredit	100		JA	JA
Svenska Spel	100		JA	JA
Svenska Skeppshypotekskassan	100			
Svedab	100		JA	JA
Swedavia	100		JA	JA
Swedfund International	100		JA	JA
Swedesurvey	100			
Svenska rymdaktiebolaget	100		JA	JA
Svevia	100			
Telia Company	39,5			

¹ Avser statens ägande per december 2021.² Bemyndigandena innebär i förekommande fall att regeringen får avyttra samtliga aktier i bolaget.

<i>Företag per ansvarigt departement</i>	<i>Statens ägarandel (%)</i>	<i>Bemyndigande att ändra statens ägarandel²</i>	<i>Samhällsuppdrag</i>	<i>Uppdragsmål</i>
Teracom Group	100			JA
Vasallen	100			
Vattenfall	100			
Visit Sweden	100			JA
Kulturdepartementet				
Kungliga Dramatiska teatern	100			JA
Kungliga Operan	100			JA
Voksenåsen	100			JA
Socialdepartementet				
Apotek Produktion & Laboratorier	100			JA
Systembolaget	100			JA JA
Finansdepartementet				
Miljömärkning Sverige	100			JA
Utrikesdepartementet				
Sweden House	36			